

วชิร

ญาณ

ตอนที่ ๑

จำนวนเดือนตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๘๓

ราคา ๑ บาท

ตีพิมพ์โดยพิมพ์สยามนคร

03/04/2565

๑๒๗๒๕๕

สารบัญ

คำนำหนังสือพิมพ์ทั่วราชอาณาจักร และ ประวัติ	หน้า ๑
ข่าวต่างประเทศ สงครามจีนกับญี่ปุ่น	หน้า ๔๖
กิจการ เรื่องโดยสามเรือเมลไปยุโรป <i>๒๕ ก.๒๖</i>	หน้า ๕๓
อ่านเล่น เรื่องของเมดิบัณทิตย์	หน้า ๘๔
เบ็ดเตล็ด การพิมพ์หนังสือหพระสมุด	หน้า ๑๐๑
เรื่องเก่า พระพุทธรูปศิลาขาว	หน้า ๑๐๓
คำโคลง	หน้า ๑๑๑
รายงาน	หน้า ๑๑๒
แจ้ง ความ	หน้า ๑๑๒

ก
๐๕๙.๙๕๙๑

๗๑๒

ล. ๑๔

๓๑-๕

03/04/2565

№ 85751

คือตั้งแต่เดือน ตุลาคม ถึงเดือน มีนาคม ร, ศ, ๑๑๓ ได้รวบรวมทำสารบัญไว้ให้สมาชิกกรม
เข้าทำเป็นเล่มไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อจะได้ อำนวยง่าย แลค้น หาได้โดยง่าย ตามความต้อง การ

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่นำ - ถึง นำ	นาม ผู้เรียบเรียง
คำนำ			
คำนำ สภานายกทรง แสดงการ ที่พระ องค์ ท่านได้ รับตำแหน่งเป็น สภานายก หอพระ สมุด ปีที่ ๑๔	๓	๒๑๗-๒๑๘	พระ เจ้าลูกเธอ พระ องค์เจ้า กิตติยา กรวรลักษณ
ประวัติหอพระสมุดภาคที่ ๑	๑	๑-๔๖	พระ เจ้าหญิง ยาเธอ กรม หมื่นนราธิปประพันธ์ พงษ์
” ” ” ๒	๒	๑๑๓-๑๕๓	” ”
” ” ” ๓	๓	๒๑๙-๒๒๓	” ”

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่หน้า - ถึง หน้า	นามผู้เรียบเรียง
ประวัติหอพระสัมมาศากต	๔	๓๒๙-๓๔๘	พระเจ้านั่ง ยาเธอ กรม ทมื่น นราธิปประพันธ์พงษ์
" " " ๓	๕	๔๒๕-๔๔๒	" "
" " " ๔	๖	๕๓๑-๕๔๖	" "
การต่างประเทศ			
เรื่องสงครามจีนกับญี่ปุ่น	๑	๕๖-๕๓	พระเจ้านั่ง ยาเธอ กรม ทมื่น ดำรง ราชาบุภาพ
เรื่อง ยวณ กับ ฝรั่งเศส	๒	๑๕๔-๑๗๒	" "
เรื่อง ทบกับแรง	๓	๒๓๔-๒๖๔	" "
เรื่อง ไป เมือง เตอร์กี	๔	๓๔๙-๓๘๐	" "
เรื่อง ไป สิงคโปร์	๕	๔๔๔-๔๖๕	" "
เรื่อง ไป เมือง เตอร์กี			" "
(ตัด ตอน ที่ ๔)	๖	๕๔๗-๕๗๘	" "

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	หน้า-จบหน้า	รายชื่อผู้เรียบเรียง	
กิจการ				
เรื่องโดย ^{04/2508} ลี เว็เนดี				
ไปยุโรป	๑	๕๓-๖๓	พระเจ้าน้องยาเขือ	กรมหมื่น ตั้งวง ราชานุกาฬ
อธิบายการไปเที่ยว การทำมาจะได้ผลดี อย่างไร	๒	๑๗๓-๑๘๔	”	”
เรื่องสภาพอากาศต่าง				
ใน ประเทศต่าง ๆ	๓	๒๖๕-๒๗๔	เจ้า หมื่นศรี สรรักษ์	(เพ็ง)
เรื่องจับ ทขยมุก				
การ ชะ โศกกระบือไป	๔	๓๘๑-๓๙๘	เจ้า พระยา ภาสกรวงศ์	(พร)
ขาย ต่างเมือง	๕	๔๖๖-๔๗๓	พระ สฤษดิ์ พจนกรณี	(แสง)
เรื่องศาลชำระความเมืองพม่า	๖	๕๓๙-๕๔๔	พระยา ประดิษฐ์ คัลการ	(เสชาติ)
	๖	๕๘๔-๖๐๓	พระ สฤษดิ์ พจนกรณี	(แสง)

สารบัญวชิรญาณ เล่ม ๑ รวม ๖ ตอน

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่หน้า-ถึงหน้า	นามผู้เรียบเรียง
อ่านเล่น			
เรื่อง ของเนติบัณฑิตย์	๑	๘๔-๑๐๑	กรมหมื่น นราธิป ประพันธ์พงษ์
นันทาน พยาบาท	๒	๑๘๕-๑๙๗	พระ องค์เจ้าไชยันต มงคล
เรื่อง แต่งงานแก่ แค้น	๓	๒๗๕-๒๙๕	กรมหมื่น นราธิป ประพันธ์พงษ์
เรื่อง เาะไป คุดง			
พระยาไฟ	๔	๓๙๙-๔๐๔	กรมหมื่น ตาจร ราชานภาพ
เรื่อง รักพี่เสียดายน้อง	๕	๔๙๔-๕๑๐	ขุน บัญญัติ วรรณ (รัตน)
สนทนาเรื่องนันทาน	๖	๖๐๔-๖๑๒	หม่อม อนุพงษ์ วรพัฒน์ (ม.ว.ลำเจ็ว)
เบ็ดเตล็ด			
การ ยืม หนังสือหอพระ			
สมุด	๑	๑๐๑-๑๐๓	นาย ปาด หก พระสมุด

สารบัญารญาน เล่ม ๑ รวม ๖ ตอน

หน้า ๕

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	หน้า-หลัง	นามผู้เรียบเรียง
การ สร้าง พระพุทธรูป ต่าง ๆ	๒	๑๙๘ - ๒๐๐	นาย ปาล หอพระ สมนต
เรื่อง จีน เรียก ชื่อฝรั่ง	๓	๒๙๖	กรม หมื่น ดำรงราชานุภาพ
เรื่อง สุนทณากัษย คนชอทาน	๓	๒๙๖ - ๒๙๙	” ”
เรื่อง มายอวิตอ	๔	๔๐๕ - ๔๐๘	พระ องค์ เจ้าภคิตติยากร วรลักษณ
เรื่อง สุนทณากัษย แจก	๔	๔๐๙ - ๔๑๓	นาย ปาล หอพระ สมนต
ลากรด	๔	๔๐๙ - ๔๑๓	ขุน ประเสริฐ อักษรนิติ (แพ)
ประเสริฐ เลขนิย	๕	๕๑๑ - ๕๑๓	กรม หมุน สมนตอมรพันธ์
คำแปล หนังสือ กงเต็ก	๖	๖๑๓ - ๖๑๘	” ”
เรื่องเก่า			
พระพุทธรูป ศิลาขาว	๑	๑๐๓ - ๑๑๑	กรม หมุน สมนตอมรพันธ์ (คัดลอก มา ลงพิมพ์)

สารบัญรึญาน เล่ม ๑ วม ๖ ตอน

หน้า ๖

03/04/56

ชื่อเรื่อง	ตบะ	แต่หน้า-ถึงหน้า	นามผู้เรียบเรียง
พระราชนิพนธ์เรื่อง อ่าง วัน ใน หนังสือ	๒	๒๐๑-๒๐๔	กรมหมื่น สุมมตอมรพันธุ์ (คัดลอก มาลงพิมพ์)
พระราชปฐมาเรื่องชากร น้ำแผลชากรสุราเป็นต้น	๓	๓๐๐-๓๑๖	” ”
พระราชปริหารเรื่อง พิภชลีมา	๔	๔๑๔-๔๑๗	” ”
พระราชนิพนธ์ ว่าด้วย คำใช้บางคำ	๕	๕๑๕-๕๒๑	” ”
พระราชนิพนธ์ ว่าด้วย ประกาศ พระ ราชกุดล	๖	๖๑๙-๖๒๖	” ”

ชื่อเรื่อง	ตอน	หน้า-ถึงหน้า	นามผู้เรียบเรียง
คำโคลง			
โคลงจารึกลับแลไฟบางป้อน	๑	๑๑๑-๑๑๒	
" " "	๒	๒๐๕-๒๐๗	
โคลงผลไม้ ราย เดือน	๓	๓๑๓-๓๑๔	พระ บวร วรเชษฐ์ พระ องค์ เจ้ากัลยาณมิตร วัด
โคลง จารึกลับแลไฟบางป้อน	๔	๔๑๘	
" " "	๕	๕๒๒-๕๒๕	
" " "	๖	๖๒๗	
รายงานแรงแห่งความ			
รายงานลมาชิกมาทอพระ			
สมุดแลยมีหนังสือแลตั้งเง็บ	๑	๑๑๒	กรมคลังป่าทอก

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่นำ-ถึงนำ	นามผู้เรียบเรียง
รายงาน สำนักรักษา พระ สุมิต แลยิม หนังสือ แล สั้งเงิน " " " " " " " " " " " "	๒ ๓ ๔ ๕ ๖	๒๑๑-๒๑๒ ๓๒๖ ๔๑๙-๔๒๓ ๕๒๙-๕๓๔ ๖๓๑-๖๓๓	กรรม สัม ปาทิก " " " " " " " "
รายงาน การ ประ สุม กรรม สัม ปาทิก ครั้ง ที่ ๔ ที่ ปี พ.ศ. ๓๓	๒	๒๐๙ - ๒๑๑	" "

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่หน้า - ถึง หน้า	นามผู้เรียบเรียง	
รายงานการประชุมกรรม สัมปทานที่ดิน ๑๐ ปีที่ ๑๓ แถมครั้งที่ ๑ ที่ ๒ ปีที่ ๑๔	๓	๓๑๘ - ๓๒๖		กรรม สัมปทาน
รายงานการ ประชุม ครัง ที่ ๓ ปีที่ ๑๔	๕	๕๒๔ - ๕๒๘	”	”
รายงานการ ประชุม ครัง ที่ ๔ ที่ ๕ ปีที่ ๑๔	๖	๖๒๘ - ๖๓๐	”	”
ประกาศแลแจ้งความ				
ประกาศเรื่องสมเด็จพระ บรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้า มหาวชิรมนตรี สวรรคต	๘	ใบแซกถัดไปขอ	”	”

สารบัญวิจารณ์ เล่ม ๑ รวม ๖ ตอน

หน้า ๑๐

ชื่อเรื่อง	ตอน	หน้า-ถึงหน้า	นามผู้เรียบเรียง	
แจ้งความ บัญชีการขมย ทนงสิทธิ์	๑	๑๘๒	กรมตัมปาติก	
แจ้ง ความ เลียก สภานายก และปนายก	๒	๒๑๒-๒๑๕	”	”
แจ้งความสมาชิกเข้าใหม่บท๑๐	๒	๒๑๕	”	”
” ” ๑๓ แดบท ๑๔	๓	๓๒๗-๓๒๘	”	”
แจ้งความสมาชิกเข้าใหม่บท๑๑	๔	๔๒๓-๔๒๔	”	”
” ” ๑๔	๕	๕๓๕	”	”
” ” ๑๔	๖	๖๓๓	”	”
แจ้งความสมาชิกให้สิ่งของ แด ทนง สิทธิ์ แล รูป	๒	๒๑๕-๒๑๖	”	”
” ”	๓	๓๒๖-๓๒๗	”	”
” ”	๔	๔๒๔	”	”

ชื่อเรื่อง	ตอนที่	แต่หน้า-ถึงหน้า	นามผู้เรียบเรียง
แจ้งความ สมาชิกให้ถึง ของแลหนังสือแลรูป	๕	๕๓๕-๕๓๖	กรรมวิธีป่าฝัก
” ”	๖	๖๓๓-๖๓๕	” ”
แจ้งความจำหน่ายสมาชิก ถึงแก่กรรมแลลาออก	๒	๒๑๖	” ”
” ”	๔	๔๒๔	” ”
” ”	๕	๕๓๖	” ”
” ”	๖	๖๓๕-๖๓๖	” ”
บอกแก่ คำผิด	๓	๓๒๘	” ”
” ”	๕	๕๓๖	” ”

วชิรญาณ

ตอนที่ ๑

จำนวน เดือน ตุลาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓

คำนำ

หนังสือพิมพ์วชิรญาณ

ขอพระ สมุทวชิรญาณ อันเป็นพิทยสโมรสถมาคมสถาน บำรุง
สามัคคีธรรม แห่ง พระบรมวงษานุวงษ์ แลข้าทูลลอองธุลีพระบาท
สำหรับ พระบรมราชตระกูลนี้ ได้บังเกิด มีขึ้นใน พระบรมมหา
ราชวัง กรุงเทพมหานคร โดย พระบรมราชูปถัมภ์ แห่ง พระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล ข้าไฉริยชดอเสียง
ดำรงมา ด้วยพิริยคุณาหะของ กรมมล้ม ปาทักสภา ซึ่ง สมัค
ธาตลางกำลังปัญญาแลแรงกาย ช่วยกัน ขวนขวายทูลบำรุง ค่อย
เจริญมาโดยลำดับ จนมีอายุครบปีที่ ๑๓ ในกรมล้ม ปาทักสภา
ลำดับที่ ๑๓ รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ นี้ แลได้ย้ายสถานทีมาตั้ง
สามแห่ง ในที่สุดจึงได้ตั้งหลักแหล่งลงในที่อันสมควร มีนคง
ณหอมิวเขียม หรือภายหลังมามีนามปรากฏว่า หอคลังลักษณะสถาน

03/04/2565

แลมีชื่อหอพระสมุดวชิรญาณณะ กาลบัดนี้ กรม สัม ปา ทัก สภา ลำ รักษ์
 นี้มีความ ยินดี ที่ได้ จัด การ บูรณ ปฏิสัง ขรณ์ หอพระ สมุด
 แลได้ ตั้ง ชื่อ บัง คัม จัด ธรรม เนียม หอพระ สมุด ลำ เร็จ ได้ เรียบ
 ร้อย สม มุ่งหมาย ก่อ เป็น ที่ สบาย สม ควร รักษ์ ของ ท่าน สมาชิก
 ทั้งหลายผู้ มาเยี่ยม เยือน แล้ว ยัง หวล ท่วง ดึง หนังสือ พิมพ์ ลำ รักษ์
 หอพระ สมุด ที่ เรียบ ชื่อ ว่า วชิรญาณ วิเศษ ซึ่ง ออก อยู่
 ทุก ๗ วัน สืบเนื่อง มา ได้ ถึง เก้า ขั้ว เข้า ยี่ น น จะ ใคร แก่ ไซ้ ให้
 เป็น หนังสือ อย่าง ดี ลำ รักษ์ กรุง สยาม ตาม คำ สั่ง ที่ จะ ทำ ให้ ดี ได้
 สมกาล สมัย ให้ ได้ เริ่ม เป็น แบบ ไว้ ลำ เร็จ แต่ ใน คราว นี้ ด้วย จึง ได้
 ประ ชุม ปลุก ษา พร้อม กัน เห็น ว่า หนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ วิ เศษ
 ซึ่ง ออก เป็น แผ่น ปลีก อยู่ ทุก ๗ วัน ทุก วัน นี้ เป็น กระ ตา ษา โย ปลิว
 เกิบ รักษ์ ษา ก็ ยาก ยี่ น จ. จัด ว่า เป็น หนังสือ พิมพ์ จัด หมาย เหตุ ขาว
 ก็มี ไซ้ หรือ จะ เป็น หนังสือ เอก เทศ แล ตั้ง วิช ษา ประเภท ฉั้น ไต่ ก็ ไม่ แข็ง
 อยู่ ใน เป็น หนังสือ พิมพ์ เบ็ด เตลิต ซึ่ง นิยม กัน ว่า เป็น หนังสือ
 พิมพ์ อย่าง เลว สม ควร จะ แก่ ไซ้ รวบ รวม ออก เป็น ราย ประจำ เดือน
 เดือน ละ เล่ม เสมอ ไป คล้าย ๆ ที่ กรม สัม ปา ทัก สภา ลำ รักษ์ ที่ ๔ ได้ เคย
 ออก เมื่อ บั วรณ ฉศก จุลศักราช ๑๒๔๖ นั้น แต่ จัด ขึ้น แนนก เนื่อ ความ
 ที่ จะ ลง ไว้ ให้ เรียบ ร้อย เป็น ส่วน ๆ คือ ภาค ที่ ๑ คำนำ ๒ การ ต่าง
 ประเทศ ๓ กิจ การ ๔ อ่าน เล่น ๕ เบ็ด เตลิต ๖ เรื่อง โย ราช ๗ โคลง
 ๘ กวี ภา พล ๙ แล ๑๐ รายงาน นอก จาก ภาค ที่ ๖ คือ เรื่อง โย ราช

วชิรญาณ

๓

แล้ว ต้องจัดให้ เป็น หนังสือ แต่งใหม่ สั้น กระมลัม ปาทิกสภาช่วยกัน
คลี่คลาย เรื่อง นเตียง จินต กระจุก ทัศนคติ ในทาง เรียบ เรียง ลักษณะ นั้น ๆ
รจนมา ส่ง มาแล้ว ประชุม กระมลัม ปาทิกสภา ตรวจตรา แก้ไข เลือก
คัดเอาแต่ที่ดี ๆ ลง คง จะเป็น หนังสือ อย่าง ดี ที่ น่า อ่าน น่า ฟัง สัม
กับ ความ ประสงค์ แลสม กับ ชื่อ หนังสือ วชิรญาณ สำหรับกรุง
สยามได้ กระมลัม ปาทิกได้ เจีย โสิต ดำ เนียง ความ เห็น ท่าน สมาชิก
ทั้งหลาย ก็พากัน เห็น ชอบ ด้วย โดย มาก จึง ถึง โอกาส นั้น จัด สั้น เรื่อง
ที่ได้ ตรวจ เห็น สมควร แล้ว มา ลง พิมพ์ ตาม แผนก ซึ่ง กระไว้ เริ่ม
เล่มแรก ใน เดือน ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ ซึ่งเป็น เดือน ท้าย
ปลายเขตร กำหนดนี้ ที่ กระมลัม ปาทิกสภา ดำ รับนี้ ได้อุตสาหะรับ
ภาระ มาจน ตลอด เวลาแล้ว จะ ขอ ลา สมาชิก ทั้ง ปวง ออก จาก
ตำแหน่ง เพื่อ ได้ เป็น แยก แขนง สำหรับ หนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ สืบไป
แต่หวังใจ ว่า กระมลัม ปาทิกสภา ดำ รับ หน้า นี้ ก็ คง จะ ได้ ช่วย ประคับ
ประคอง หนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ ประจำ เดือน ให้ เจริญ ดี ยิ่ง ขึ้น ไป ทุก ที่
จะได้ เป็น ชาติ แก่ หอ พระ สมุด ทั้ง เป็น เครื่อง อุดหนุน ให้ เกิด
คุณ ประโยชน์ แก่ ท่าน ทั้ง หลาย ผู้ อ่าน สืบไป ขอ เชิญ ท่าน สมาชิก ผู้
จะได้ อ่าน หนังสือ วชิรญาณ ประจำ เดือน เล่มแรก ได้ รับพร ความ
หวังดี ของ กระมลัม ปาทิกสภา ดำ รับ ที่ ๑๓ นี้ ประวารถนา เพื่อ จะ ให้
เป็น เครื่อง ประเทือง บัญญา คำ ราญใจ บังเกิด สุก ผลิต สวัสดิ มงคล
ที่ ยาม สุข ทุก ประการ เทอญ

03/04/2565

คำนำ

อนึ่ง กรม สัม ปา ทิกสภา เห็น พร้อม กัน ว่า สมาชิก ของ หอ พระ
สมุดวชิรญาณ ทั้ง หลาย ซึ่ง ได้ มาร่วม เป็น พรรค พวก เดียว กัน
มี หน้าที่ เข้า ใหม่ ก็ มาก คง จะ อยาก ทราบ มูล ประวัติ ของ หอ
พระสมุด วชิรญาณ นี้ เดิม มี มา อย่างไร จึง ได้ ประดิษฐาน รุ่งเรือง
ปรากฏ อยู่ แก่ ตา ณ กาล ะ บัด นี้ ประการ หนึ่ง ถ้า จะ เปรียบ เช่น บุรุษ
ซึ่ง เจริญ พรรษา ยุ่ ถึง ๑๓ ปี ก็ อยู่ใน เขต ที่ พัน ทารก วิไล นัย
วัน แต่ จะ เจริญ ไวย แล้ว ก็ สสมควร จะ จารึก ประวัตติ์ แห่ง หลัง
มา กระทั่ง ถึง สิ้น ขวบ ศก เคารบ ๑๓ นี้ ไว้ ตอน หนึ่ง แล จะ ได้ เป็น
เครื่อง รลึก สำหรับ มง คล สมิย์ ซึ่ง หนึ่ง ชื่อ วชิรญาณ ราย เล่ม ประจำ
เดือน ได้ ออก ใหม่ เป็น ฉบับ แรก ณ ภา คานะ กาล ของ กรม สัม ปา ทิก
สภา ลำรับ ที่ ๑๓ ด้วย

แต่ ข้อ ความ ประวัติ หอ พระ สมุด วชิรญาณ โดย พิสดาร มาก
มาย หลาย เล่ม สมุด ไท แม้ จะ ลง ใน เล่ม เดียว คราว เดียว ก็ หามี หน้า
สมุด ภา ๓ ไม่ ทั้ง จะ กัน โส ภา ค์ ลำรับ ที่ จะ ได้ ลง เรือง อื่น ๆ เลี่ย สิ้น
แล ลักษณะ ประวัตติ์ นั้น เอง ก็ ค่อย จัด ค่อย เจริญ ขึ้น โดย ลำดับ เป็น
ตอน ๆ จึง ได้ จัด แบ่ง ประวัตติ์ นั้น เป็น ๕ ภา ค์ คือ ภา ค์ ที่ ๑
ปรารภ ตั้ง หอ พระ สมุด ภา ค์ ที่ ๒ เบ็ด หอ พระ สมุด ภา ค์ ที่ ๓
ตั้ง หอ พระ สมุด ประ ทั้ง มา ภา ค์ ที่ ๔ ขึ้น หอ พระ สมุด ใหม่ เจริญ
บริบูรณ์ แล ภา ค์ ที่ ๕ ย้าย มา ตั้ง ณ สถาน บัด ยุ บัน นี้ มี เนื้อ ความ
ดัง จะ แสดง ต่อ ไป :-

ประวัติหอพระสมุทจิรญาณ
ภาคที่ ๑ ปรารภถึงหอพระสมุท

แต่ปีจุลศักราช ๑๒๔๐ ถึง ๑๒๔๕

ตอนที่ ๑ มุลเหตุหอพระสมุท ตอนที่ ๒ คัดตั้งหอพระสมุท
ตอนที่ ๓ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๑ แล ตอนที่ ๔ กรรมสัม
ปาทิกสภาสำหรับที่ ๒

ตอนที่ ๑ มุลเหตุ หอพระสมุท

แต่เดิมมาก็ไม่ปรากฏว่ามี หอพระสมุทในกรุงสยาม เป็นที่
สโมสรมันนิบาตของสมาชิก แลรวบรวมสรรพสารบรรณไว้
สำหรับจำหน่ายให้อ่านได้ มาแต่ครั้งกรุงทวารวดีศรีอยุธยา
โบราณ หรือในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ในปางก่อนเลย มีแต่หอ
ไตรซึ่งไว้พระปริยัติธรรมปฏิทินพระมหาสมณชีพ แลหอพระ
มณฑิรธรรมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แลตามพระอาวาส
ต่างๆ สำหรับภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระไตรปิฎกธรรม นอกนั้นก็
มีหอหลวงรวบรวมสรรพสารศาสตร์ไว้สำหรับราชการ โดยโบราณ
ประเพณี พระบรมวงษานุวงษ์ แลเสนาพฤตมา มาตย์นักปราชญ์
บัณฑิตยกระวี บ้างก็มีหนังสือตำรับตำราที่เป็นสาระสำคัญ
ไว้ในคฤหสถานตามนิยมประคอง เมื่อสิ้นชีพลงก็เป็นมรดกตกไป

อยู่แก่ผู้ซึ่งปรารภนา จะพึงได้ บางทีก็สูญเสีย หาย อันตรธานไป ถึง
มีการตีพิมพ์หนังสือใหม่ แต่ในครั้งแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็ยังมีได้ปรากฏ ฉายาว่าท่าน
ผู้ใด ได้เริ่มดำริตั้งหอสมุดให้เป็นสาธารณประโยชน์ขึ้นเลย

กาลล่วงมาจนจุลจุล คักราช ๑๒๔๐ มีขาน สัม ฤทธิศก พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภถึง อนุสถาน
ตำบลหน้าวัด ประยูรวงษา วัด ซึ่งต่อกับที่หลวงสร้างไว้สำหรับ
รับแขกเมืองแต่ก่อน บางทีให้ลูกค้าอังกฤษเช่า เรียกว่า บริด
ดิช แฟกตอรี ภายหลังมาเรียกว่าบ้านราชทูต (คือ ที่เจ้าพระยา
ภาสกรวงศ์ อยู่ณบัดนี้) มาด้านตะวันออกตามแนวแม่น้ำ ถึงฉม
หน้าวัดยาว ๒ เส้น กว้าง ๑๔ วา ๒ ศอก เดิมเป็นที่ของสมเด็จพระ
เจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงษ์ เมื่อดึงแก่พิราไลยแล้วได้ ปลงศพ
ในที่นี่ ครั้นการศพเสร็จแล้ว สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรี
สุริยวงษ์ เมื่อยังเป็นที่สมุทพระกระลาโหม ได้ยกที่นี้ถวาย
ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นของกลาง
ในพระเจ้าลูกเธอ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงพระราชทานเงินพระคลังข้างที่ ๒๒๐ ชั่ง มอบสมเด็จพระเจ้าพระยา
บรมมหาศรีสุริยวงษ์ ไปทำตึกที่สำหรับเช่าไว้สินค้า ได้สร้าง
เป็นตึกเรือนโรงรวม ๓ หลัง มีกำแพงวงรอบ แลต้นพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริ พระราชประสงค์

จะให้เป็นที่เช่าเก็บค่าเช่าพระราชนาน พระเจ้าลูกเธอ ได้ทรงวาง
ประกาศไว้ในห้องอาลักษณ์ แต่ยังไม่หาได้แบ่งส่วนพระราชนาน
ตามพระราชประสงค์นั้นไม่ แต่ตั้งรายนี้ได้สร้างแล้ว ก็มีผู้เช่า
ส่วนเงินค่าเช่าจะตกไปเป็นของผู้ใดก็หาปรากฏไม่ เป็นการเงี่ย
เฉยไป มิได้เป็นประโยชน์อันใด แก่พระเจ้าลูกเธอทั้งปวงเลย
ล่วงมาประมาณ ๒๓ ปีเศษ

ครั้นเมื่อปีกุน สัปตศก จุลศักราช ๑๒๓๗ สมเด็จเจ้าพระยา
บรมมหาศรีสุริยวงษ์ กราบบังคมทูลพระกรุณาแด่พระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ที่ตั้งรายนี้ เดิมพระภานี สมบัติบริบูรณ์
(คือ พระยาภินันท์สมบัติบริบูรณ์) เช่า ครั้นเลิกการค้าขายแล้ว
ที่นั้นก็ว่างเปล่ามา บัดนี้เมสเซอร์ มูเลอแอนดโมเชเนอ จะมาขอเช่า
ตั้งห้างค้าขาย แต่ที่ตั้งเดิมนั้นชำรุดชืดโซมเสียมากจะต้องซ่อมแซม
จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เงินรายใด หรือจะให้ขายเสีย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระราช
ดำริว่า ที่นี้เป็นของสมเด็จพระบรมชนกนาถตั้งพระราชหฤทัย
จะพระราชทานแด่พระราชโอรส พระราชธิดา แลพระราชนัดดา
เพื่อจะให้เป็นที่พำนักพลสืบไป ครั้นจะขายเสียก็เหมือนหนึ่งไม่
รักษาของเดิมไว้ได้ ครั้นจะจ่ายเงินแผ่นดินซ่อมแซมก็มีควร
ควรที่จะต้องเรียกรายพระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ แลพระ
เจ้าน้องนางเธอ บัดนี้ถ้าจะได้ส่วนออกทุนซ่อมแซมตามส่วนแล้ว

เก็บค่าเช่าต่อไป แต่เจ้านายทั้งปวงเหล่านั้นก็ยังไม่ใครเคย
ได้รับเงินค่าเช่าเลย หรือจะไม่ทราบความว่าจะได้รับพระราชทาน
น้มนักโดยมาก ถ้าจะต้องออกเงินก็จะต้องซุกทุกเดิมทีได้มาแต่ขึ้น
ออกไปทำเป็นการลำบากอยู่ อาไครยพระมหากษัตริย์แต่พระราช
ภาดาภคินี แลทรงถือพระองค์ว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสใหญ่
จำต้องทรงพระราชานุเคราะห์แต่พระภาดาภคินี รวมพระบรม
ชนกนารถ จึงพระราชทานเงินพระคลังข้างที่ ๕๐ ชั่ง เป็นทุนมอบ
สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ไปซ่อมแซมตึกนั้นสำเร็จแล้ว
จัดให้มีผู้เช่าต่อมา

ลูบิ ขาน สัมฤทธิ ศกขุสศักราช ๑๒๔๐ พระยาไชยสุนทร
เจ้าพนักงานกรมพระคลังข้างที่ กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า
พระยาสุรเสนา มีหนังสือมาหาอาญาว่า เงินค่าเช่าตึกหน้าวัด
ประยูรวงศา วัดใต้เก็บใช้ทุนเงินพระคลังข้างที่ครบแล้ว ยังคงเหลือ
เงินอยู่อีก ๑๒ ชั่ง ๔๐ บาท จะควรส่งแห่งใด พระยาไชยสุนทร
จึงได้หักเงินค่าเช่าซึ่งเหลือใช้เงินพระคลังข้างที่ ที่ได้จ่ายไปทำ
สพาน อีกคราวหนึ่ง เป็นเงิน ๕ ชั่ง ๔ บาท ๔๐ อัฐ แล้ว ยังคง
เหลือเงินอีก ๗ ชั่ง ๓๕ บาท ๒๔ อัฐ จะควรส่งแต่ใคร ขอพระ
ราชทานเรียนพระวชิรปฏิบัติ จึงมีพระราชดำรัสให้พระยาไชย
สุนทร แบ่งเงินนั้น ออกเป็น ๕๘ ส่วน พระราชทานพระเจ้าสุทโศ
ภน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ละส่วนเสมอกัน

แต่ส่วน ของ พระบาท สมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงยก
 พระราชทาน สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหา วชิรณทิด
 ซึ่งได้ประสูติในชั้นนั้นแล้ว จึงทรงเรียบเรียง คำประกาศ พระบรม
 ราชโองการ ช้าง พระราชประสงค์ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ตามฉบับต้นร่าง ซึ่งค้นได้ใน ห้อง ขา ลักษณะแต่ยังไม่จบ
 แลยังมีได้ ประกาศนั้น พระราชทาน พระเจ้าฟ้านางเธอ พระเจ้า
 น้อยยาเธอ แล พระเจ้าน้องนางเธอทราบ เพื่อจะได้ ประพฤติตาม
 แลคิด ถึง พระเดช พระคุณ ซึ่งได้ทรง พระมหากรุณาแด่พระราชโอรส
 แล พระราชธิดา มีใจความว่า “ตั้งรายนี้มีผู้เข้าบิละ ๒๔๐๐ บาท
 คิดตามลัทธิคติกาล ๓๖๕ วันเป็นปี เดือนละ ๒๐๐ บาท เมื่อยก
 ภาษี ๑๒ ชั๊ก ๑ แล้ว ก็คงได้บิละ ๒๒๐๐ บาท เงินทุนสร้างตึก
 ๒๒๐ ชั่งนั้น แบ่งออกเดือนละ ๕ ชั่ง ได้ ๔๔ ส่วน ส่วนค่าเช่านั้น
 ชั๊กไว้เป็นกลางสำหรับซ่อมแซมบิละ ๘๘ บาทแล้ว คงแบ่งได้
 ส่วนละ ๔๘ บาทต่อบปี ๗ เดือน ละ ๔ บาท ”

“ส่วน ๔๔ ส่วนนี้ จะพระราชทาน พระราชบุตร แล พระราชบุตร
 พระองค์ ละ ส่วน ทั้งที่ประสูติแล้วแลยัง จะประสูติต่อไป ถ้าพระเจ้า
 ลูกเธอมีต่ำกว่า ๔๔ ส่วน ก็ จะ ยก พระราชทานแด่พระเจ้าพี่ยาเธอ
 พระเจ้าฟ้านางเธอ หรือ พระเจ้าน้อยยาเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ
 พระเจ้าหลานเธอ บางพระองค์ ที่ ได้ การงาน จะ เป็น คุณเป็น ที่
 พึง แต่ พระเจ้าลูกเธอได้ หรือ จะ พระราชทาน ซ้ำ อีก แต่ พระราช

โอรสบาง พระองค์ ที่ได้ การงาน เป็น สอง ส่วน หรือ จะ ยก ไว้
เป็น ส่วน กลาง สำหรับ ซ่อมแซม ”

“ หนึ่ง จะ พระ ราชทาน ประ กาศนี้ ไว้ สำหรับ ส่วน ทุก ส่วน และ จะ ลง
พระ ราชหัตถ์ เลขา ใน ท้าย ว่า ส่วนนี้ พระ ราชทาน แต่ พระ องค์ นั้น
เป็น สำคัญ พระ องค์ ใด ได้ หนึ่ง สือ สำคัญ มี พระ นาม เป็น เจ้า ของ
ส่วน ประ ทับ พระ ราช ลัญจกร ณ ไร่ เป็น สำคัญ แล้ว พระ องค์ นั้น ก็ เป็น
เจ้า ของ ส่วน หนึ่ง ๆ ซึ่ง จะ นับ ไว้ ใน หนึ่ง สือนั้น ว่า ส่วน ที่ ๑ ที่ ๒
ไป จน ส่วน ที่ ๔๔ แล จะ มี พระ ราช ลัญจกร ณ พระ องค์ เล็ก ประ ทับ
ตัว เลข เป็น สำคัญ ด้วย อีก ดวง หนึ่ง พระ องค์ ซึ่ง ได้ ส่วน ดัง นั้น แล้ว
แล รักษา ส่วน นั้น ไว้ ก็ ได้ ส่วน เงิน ค่า เช่า เสมอ ไป ”

“ ถ้า พระ องค์ ใด ได้ หนึ่ง สือ สำคัญ มี ส่วน แล้ว จะ ต้อ การ เงิน ๕ ชั่ง
หรือ หย่อน กว่า จะ ขาย ส่วน ให้ แก่ ผู้อื่น ก็ ได้ หรือ จะ ยก ให้ แก่ ผู้อื่น ก็ ได้
แต่ ต้อ จด ทนาย ลง พระ นาม ประ ทับ ตรา ให้ ไป เป็น สำคัญ ผู้ ที่ ซื้อ
หรือ ได้ ไป จึง จะ เป็น สิทธิ ส่วน นั้น ได้ ”

“ ถ้า พระ องค์ แรก ใด ได้ รับ พระ ราชทาน แต่ พระ หัตถ์ มิใช่ ผู้รับ ซื้อ
หรือ รับ ให้ จะ ไม่มี พระ องค์ ลง ถ้า พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า
เจ้า อยู่ หัว ยัง เสด็จ ดำรง พระ ชนม์ อยู่ ขอให้ คืบ ถวาย ถ้า เสด็จ
ล่วงลับ ไป เสีย แล้ว ขอให้ คืบ มา ถวาย แต่ พระ เจ้า ลูก เธอ บัน ตา
มีส่วน อยู่ 03/04/2565 ตาม แต่ พระ เจ้า ลูก เธอ จะ ปกฤษา พร้อม กัน เอา ไว้ เป็น
ส่วน กลาง หรือ จะ ให้ แก่ ผู้ใด ก็ ตาม ขอ เสีย แต่ อย่า ให้ ส่วน นั้น

ตลก เป็น มฤตก ”

“ ถ้า พระ องค์ ที่ ได้ รับ พระ ราชทาน ส่วน นั้น ลุย ฝัน ถ้า ยัง เล็ด ติง ดำรง พระ ชนม์ อยู่ จะ ทรง เว่ง คั้น ถ้า หา พระ ชนม์ ไม่ แล้ว ให้ พระ เจ้า ลูก เธอ แล พระ เจ้า หลาน เธอ ที่มี ได้ ลุย ฝัน เรียก เขา คั้น มา ไว้ เป็น ส่วน กลาง หรือ จะ ให้ แก่ ผู้ ไต่ กิ ตาม ชัน ชื่อ ว่า คน ลุย ฝัน แล้ว จะ เอา ส่วน ไป ยก ให้ หรือ ขาย ให้ แก่ ใคร ก็ ไม่ เป็น สิทธิ์ ได้ ถึง ผู้ ซื่อ ได้ ออก เงิน ก็ ชื่อ ว่า สม คบ คน ลุย ฝัน ไป ทวง เงิน แก่ ผู้ ชาย เติ ด ส่วน นั้น คง คั้น มา ตาม ซึ่ง ทรง บัง คับ ไว้ นี้ ถ้า อำนาจ พระ เจ้า ลูก เธอ แล พระ เจ้า หลาน เธอ จะ ลุย ฝัน แล ผู้ รับ มฤตก ไม่ ไหว ก็ ขอ พระ เมตตา กรุณา ของ ท่าน ผู้ ครอง แผ่น ดิน ที่ เป็น ธรรม จง เป็น ที่ พึง ด้วย เพราะ ท่าน เติม เป็น ของ พระ องค์ ท่าน ซึ่ง ทรง ไว้ ดังนี้ ด้วย ไม่ ทรง ยิน ติ ให้ คน ลุย ฝัน เป็น เจ้า ของ ใน โรง ของ กลาง ซึ่ง ได้ ทรง สร้าง ไว้ เป็น ที่ อา ไรย แต่ พระ เจ้า ลูก เธอ แล พระ เจ้า หลาน เธอ แล ซึ่ง กล่าว ไม่ ให้ คน ลุย ฝัน เป็น เจ้า ของ กิจ ไม่ ให้ เป็น มฤตก กิจ ว่า แต่ เฉพาะ พระ องค์ ที่ ได้ รับ ส่วน พระ ราชทาน เอง คน ที่ ได้ ออก เงิน ซื่อ ส่วน ได้ ไป จะ ลุย ฝัน หรือ จะ ตาย ลง ของ ควร เป็น มฤตก ก็ สุต แท้ แต่ ความ เที่ยง ธรรม ของ แผ่น ดิน จะ โปรต ”

“ เมื่อ ส่วน สม บัต ิ ราช น ตก อยู่ แก่ พระ เจ้า ลูก เธอ หรือ พระ เจ้า หลาน เธอ เป็น ส่วน ๆ แล ได้ ไป เป็น ของ ผู้ อื่น บาง ส่วน ทรง ขอ ไว้ แก่ ผู้ มี ส่วน ทั้ง ปวง ให้ มีความ สม คบ โม ทร สามี ติ ธิ ยา ถึง เปรี ยบ

03/04/2565

แก่งแย่งกัน ใครเป็นผู้ใหญ่ใคร มีสติปัญญา จง หมั่นไป ตรวจตรา
 ที่นั่น เหนือ ๆ ถ้าเห็น สิ่งใด ขำ รุด ก็อย่า หนึ่ง เลี้ยว ปล่อยให้ ขำ รุด จน
 ค่าเช่า จะ ตกไป จง ปกฤษา ทา ฤา บัน ตา ผู้มี ส่วน ให้ รู้ ทั่ว กัน ไปดู
 หรือ แต่ง คน ไปดู ให้ เห็น พร้อม กัน คิด ยก หรือ แบ่ง ค่าเช่า ไว้ ใน มือ
 ผู้ ที่ ควร จะ เชื่อถือ ได้ กว่า จะ ภาว แก่ ไข ให้ คง ดั้น เปน ปวง กติ ดี แล การ
 เล็ก น้อย เช่น นาย ปูน ทาสี แล อื่น ๆ ตาม ประสงค์ ของ ผู้เช่า ก็ ให้
 เรียบ รายน กัน เล็ก ๆ น้อย ๆ ทำ ไป ทุก ปี หรือ อีก อย่าง หนึ่ง ให้ ผู้
 ได้ ส่วน ทั้ง ปวง พร้อม ใจ กัน ตั้ง ผู้ หนึ่ง ซึ่ง ควร จะ เปน ที่ ไว้ ใจ ได้
 ให้ เปน เต้า แก่ ใหญ่ ดู แล อยู่ เปน นิติ ย์ เมื่อ การ ถึง ไร ไม่ เรียบ ร้อย
 ให้ ผู้ นั้น ช่วย ว่า กล่าว ซัก โยง ให้ สม่ คัด โม ทร กัน ถ้า ที่ นั้น ขำ รุด
 ขุด ไชม ไป หรือ ด้วย เหตุ อื่น เหตุ ใด ค่าเช่า ตกไป ก็ จง เหลือ ลด
 ให้ เสมอ กัน ถ้า แม้น เหลือ กำ ลัง ที่ จะ ทน บำ รุง ซ่อม แชนม ต่อ ไป
 เมื่อ จะ พร้อม ใจ กัน ขาย แก่ ผู้ ใด ก็ ตาม เมื่อ ขาย ขาด ที่ เดียว แล้ว
 เงิน ค่า ที่ ค่า ของ นั้น ก็ จง แบ่ง บัน กัน ตาม ผู้ ได้ ส่วน ให้ ผู้ ชื่อ เรียก
 หนึ่ง ลือ ลำ คัญ ลำ หรับ ส่วน ไป เสีย ข้อ บัง คับ ใน หนึ่ง ลือ นั้น ก็ เปน
 อัม เล็ก แล้ว เกิด ”

“ถ้า ราช ตระ กุล ของ พระ บาท สม เด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว
 จะ สบาย สดุดี สิ้น ไป ไม่ มี ใคร ทน บำ รุง รักษ า ได้ หรือ ด้วย เหตุ ใด
 เหตุ หนึ่ง สม บัด นั้น จะ ตก เปน ของ แม่น ดิน แล้ว ผู้ ครอง แม่น ดิน
 จะ เอา ทุน ใน สม บัด นั้น ไป บำ เถอู พระ ราช กุล ก็ ทรง ยิน ดี อนุ โมทนา

ด้วย แต่ขอให้ใช้ในการ ซ่อมแซม ถนน หรือสะพาน หรือให้ค่า
 หมอจ่ายค่า ยารักษาคนไข้ในโรงพยาบาล หรือจ้างครู อาจารย์
 สอนหนังสือ สอนเลขแก่เด็ก แล ปฏิสังขรณ์ในวัดเจติยสถาน
 ซึ่งเป็นของพระองค์ได้ทรงสถาปนาไว้ก็ตาม แต่มณฑลพระ
 พุทธบาท แล อื่นๆ ผู้มีใจศรัทธาทำมากแล้ว ไม่ทรงยินยอม
 หรือจะไปขายเป็นสิ่งของไทยธรรมต่างๆ หรือเข้าปลาอาหาร
 ถวายพระสงฆ์ในการประจำวัด หรือการมุงคณอมงคณสิ่งใดก็ดี
 อย่าเลย พระสงฆ์มีผู้ถวายมากอยู่แล้ว พระราชประสงค์
 แต่จะให้ เป็นพระเกียรติยศในพระองค์อย่างหนึ่ง แล จะให้เป็น
 ประโยชน์แก่คนทั้งปวงทั่วไป ไม่ว่าชาววัด ชาวบ้าน อย่างหนึ่ง”
 พระราชประสงค์ซึ่งทรงร่างไว้จะประกาศ ค้างอยู่เพียงเท่านั้น ✕
 แล การที่ทรงพระราชดำรินั้น ก็ ค้างอยู่ ครั้นพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงรับรัชทายาท ธนสถานมายน
 ก็ตกเป็นสิทธิ์ส่วนพระคลังข้างที่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 พระองค์เดียว เพราะไม่มีสิ่งใดเป็นลัทธิสำคัญว่า ได้พระราชทาน
 แต่ผู้ใด ร่างประกาศในท้องอาลักษณ์นั้น จะว่าพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่พระราชทาน ตั้งพระราชดำริเดิม
 จึงทรงละเลยมาช้านาน ฉะนั้นก็ว่าได้ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวจะทรงถือว่า โธนาสถานนี้เป็นของพระองค์ ทรงนั่งเฉย
 ไม่ตรัสถึง กว เรืองนชน ก็คงไม่มีเจ้านาย พระองค์ใด ทรงถาม

03/04/2565

หรือฉีกมัน ถึง เลยเป็น แน่ แต่เพราะ ทรง รลึก ถึง พระ เดช พระ คุณ
 ในพระ บาท สม เด็จ พระ จอม เกลา เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง ได้ ทรง คั้น ทา คำ
 ประ กาศ พระ ราช ประ คงค์ ซึ่ง ได้ ทรง เริ่ม ไว้ แต่ ยัง ไม่ ตลอด
 ไป ทั้ง ซุก ล้อน เกือบ จะ นึก ขาด ไป ทหมด แล้ว ไม่มี ผู้ ใด รู้ เห็น เลย นั้น
 มา เบ็ด เหย ซั้น ให้ ทราบ ทั่ว กัน แล ได้ ทรง ออก เงิน พระ คลัง ข้าง
 ที่ ซ่อม แซม ซั้น จน ได้ เก็บ เงิน ค่า เช่า มา แบ่ง บัน พระ ราช ทาน
 ดั่ง นั้น พระ บาท สม เด็จ พระ จุล จอม เกลา เจ้า อยู่ หัว ทรง พระ ราช
 ดำ ริ เห็น พระ องค์ ทรง อำนาจ ที่ จะ แบ่ง สั้น บัน ส่วน พระ ราช ทาน
 แต่ พระ เจ้า ลูก เธอ ใน พระ บาท สม เด็จ พระ จอม เกลา เจ้า อยู่ หัว
 ทั้ง ปวง ได้ โดย พระ ราช ทฤ ไทย แล ทรง อำนาจ ซึ่ง จะ ทรง
 ดั่ง ข้อ บัง คับ ใน การ ที่ จะ ประ พุ ติ รักษ า ที่ นี้ ต่อ ไป ได้ เพราะ
 เปน พระ ราช โอรส ใหญ่ แล ทรง ยก ส่วน พระ ราช ทาน เอง จึง
 ได้ ทรง ดั่ง ข้อ บัง คับ ๗ ข้อ ซั้น ไว้ สำหรับ ให้ พระ เจ้า พี่ นาง เธอ พระ
 เจ้า น้อง ยา เธอ แล พระ เจ้า น้อง นาง เธอ ที่ จะ ได้ รับ พระ ราช ทาน ส่วน
 ตก ทิ้ง ปร่วง ประ พุ ติ ตาม ลีบ ไป ดัง ต่อ ไป นี้ :-

๑ “ข้อ ๑ เดิม พระ บาท สม เด็จ พระ จอม เกลา เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง
 แบ่ง ส่วน ไว้ เปน ๔๔ ส่วน นั้น เพราะ จะ ให้ ลง แก่ ดัน ทุน ๒๒๐ ซึ่ง
 ส่วน ละ ๕ ซึ่ง เมื่อ จะ ขาย ที่ จะ ได้ แบ่ง ง่าย แล พระ เจ้า ลูก เธอ
 ใน ขณะ นั้น ก็ มี ยัง ไม่ ถึง ๔๔ พระ องค์ บัด นี้ พระ เจ้า ลูก เธอ มี เหลือ
 อยู่ ถึง ๕๘ พระ องค์ ทั้ง พระ บาท สม เด็จ พระ จุล จอม เกลา เจ้า อยู่

หัวด้วย ครั้น จะ แบ่ง แต่ ๔๔ ส่วน ก็ ทรง พระ มหา กรุณา แก่ พระ เจ้า
 น้อย ยา เธอ พระ เจ้า น้อย นาง เธอ ที่ ยัง ทรง พระ เยาว์ จะมี ได้ รับ
 พระ ราชทาน ด้วย เพราะ ฉนั้น จึง ทรง งด พระ ราช ประสงค์ ที่ จะ
 ทรง แบ่ง เป็น ๔๔ ส่วน นั้น ไว้ เสีย ก่อน แบ่ง ออก เป็น ๕๘ ส่วน
 เท่า จำนวน เจ้า นาย ที่มี อยู่ เสมอ กัน พระ องค์ ละ ส่วน ”

“ ข้อ ๒ พระ ราช ประสงค์ เดิม ว่า ถ้า พระ ราช ทาน ส่วน แต่ พระ
 องค์ ไต จะ ได้ พระ ราช ทาน ประกาศ มี พระ นาม พระ องค์ ที่ จะ ได้
 ติด ท้าย คำ ประกาศ มี พระ ราช ลัญจ กรณ์ เป็น สำคัญ ผู้ ที่ ได้ ส่วน
 ไป แล้ว จะ ซ้อ ชาย ให้ บั้น แก่ ผู้ อื่น ได้ ตาม ปราร อด นา นั้น หนังสือ
 ที่ จะ พระ ราช ทาน สำหรับ ส่วน ครั้น นี้ ก็ เป็น สำคัญ คล้าย อย่าง นั้น
 แต่ ไม่ ทรง ยอม ให้ ซ้อ ชาย แก่ ผู้ ไต ถ้า ชัด สน อยาก จะ ได้ ทน เติม
 ก็ ให้ นำ หนังสือ มา ขาย ใน ที่ ประชุม เจ้า นาย พี่ น้อง ที่มี ส่วน เรีย
 ราช กัน ออก เงิน ซ้อ ไว้ แล้ว เฉลี่ย เงิน ค่า เข้า ที่ ส่วน นั้น ได้ ทั่ว ๆ
 กัน ไป หรือ พระ องค์ ไต ที่ เป็น หัว หน้า จะ ออก เงิน ซ้อ ไว้ แล้ว เก็บ
 ค่า เข้า ส่วน นั้น ใช้ ทน จง เติม พ้น นั้น ไป จะ ควร ยก ส่วน ให้ แก่ ผู้ ไต
 ฎา เฉลี่ย ทั่ว กัน ไป ก็ ตาม แต่ จะ ปฤ กษา ตกลง กัน หรือ เวลา บัวย
 ใช้ ปราร อด นา อยาก จะ ให้ บุตร ได้ รับ มฤตก แต่ บุตร มี ชื่อ เลียง
 ไม่ ลู่ ดี ไม่ เป็น ที่ วางใจ ว่า พี่ น้อง ทั้ง ปวง จะ ยอม ยก ให้ ได้ รับ
 ส่วน ของ บิดา ต่อ ไป จะ ขอ ทน เติม ตาม ส่วน ให้ แก่ บุตร เสีย แต่ ยัง
 ดำรง ชีพ ก็ ได้ เจ้า นาย พี่ น้อง ทั้ง ปวง หรือ ผู้ ซึ่ง เป็น ไท ใหญ่ ต้อง

03/04/2565

ออกเงิน ให้ตั้ง วิถี ชาย ซึ่ง กล่าว แล้ว แต่ บุตร นั้น จะมา รับ ส่วน ผล
 ประโยชน์ต่อไป อีกไม่ ได้ ซึ่งไม่ ทรง ยอมให้ ชาย ตาม ลำพัง
 แล ชาย แก่ ผู้ นั้น นี้ เพราะ ทรง เห็น ว่า ถ้า พวก เดียว กัน หรือ
 ผู้อื่น ก็ดี ซ้ำ ส่วน ไร่ มาก แล้ว ก็ จะบีบ คั้น ไม่ ให้ ประโยชน์ นั้น ยืน ยาว
 ไป แก่ ตระกูล ทั่ว กัน จึง ได้ ทรง ห้าม เลีย ขาด ”

“ ข้อ ๓ ถ้า เจ้า นาย พันธ ซึ่ง มี ส่วน อยู่ นี้ ไม่มี พระ องค์ ลง
 ต้อง เอา ส่วน นั้น เผลย เล่ม อ ทั่ว กัน จน ถึง เหลือ อยู่ ๔๔ ส่วน
 เท่า จำนวน ซึ่ง พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ ทั่ว ทรง กะ
 ไว้ แต่ เดิม แล้ว เป็น ไม่ ต้อง เผลย ต่อ ไป ถ้า ไม่มี พระ องค์ ลง อีก
 ส่วน นั้น ตก มา เป็น ของ กลาง แล้ว แต่ ผู้ ซึ่ง เป็น ไทใหญ่ มี อำนาจ
 ซึ่ง อยู่ ใน ราช ตระกูล ลับ มา แต่ พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า
 เจ้า อยู่ ทั่ว แล มี ส่วน อยู่ แล้ว ด้วย นั้น จะ เห็น สมควร ให้ แก่
 พระ เจ้า หลาน เธอ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ ทั่ว
 ซึ่ง เป็น พระ บุตร ของ ท่าน ที่ ไม่มี พระ องค์ ลง หรือ เป็น พระ บุตร
 ของ พระ องค์ อื่น ซึ่ง เห็น ว่า เป็น คน ดี มี คุณ ต่อ พันธ ทั้ง ปวง
 หรือ เป็น ที่ เชิด ชู พระ เกียรติ ยศ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า
 เจ้า อยู่ ทั่ว ก็ ให้ ยก ให้ ไป แต่ ต้อง แจ้ง ความ ปกฤษา ให้ เจ้า นาย
 พันธ ซึ่ง มี ส่วน อยู่ ทราบ ด้วย ”

03/04/2565

“ ข้อ ๔ การ ที่ จะ ซ่อมแซม ที่ นั้น จะ เรียง ราย กัน ตาม ส่วน
 ที่ ได้ หรือ จะ ให้ ผู้ใด เป็น ผู้ ออก ทุน ซ่อมแซม เกี่ย เงิน ค่าเช่า หัก ไว้

ดังเช่น ได้ทรง ทำ ครั้ง นั้น ก็ตาม แต่ ผู้ซึ่ง เป็นใหญ่ มีอำนาจ
ซึ่งเป็น หัวหน้า จะ ปฤกษา ตกลง กัน ”

“ ข้อ ๕ การเก็บเงิน ค่าเช่า มาแบ่ง กัน แล จะ ตรวจตรา นั้น
ต้อง ทำ ตาม ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง
ไว้ คือ ตั้ง เต้า แก่ ใหญ่ คน หนึ่ง เป็น ธุระ ตลอด ใน เวลา น
พระ บาท สมเด็จ พระ จุล จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว จะ ทรง รับ เป็น
พระ ราช ธุระ ทุก อย่าง แต่ กาล ต่อ ไป ข้าง หน้า พระ บาท สมเด็จ
พระ เจ้า อยู่ หัว หรือ เจ้า นาย ฟีน้อง ทั้ง ปวง จะ เห็น ควร ว่า จะ มอบ
ให้แก่ ผู้ใด ก็ แล้ว แต่ เจ้า นาย ฟีน้อง ทั้ง ปวง จะ ปฤกษา ตกลง กัน
ให้ผู้ใด รับ ธุระ ต่อ ไป ”

“ ข้อ ๖ เงิน ค่าเช่า ซึ่ง กำหนด เป็น ส่วน ว่า เตือน ละ ๔ บาท ดัง
เช่น พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง ไว้ นั้น บัด นี้
แบ่ง ส่วน มาก ออก ไป ก็ ต้อง ลด ลง ตาม ส่วน ถ้า ค่าเช่า ลด ลง
ต่ำกว่า ๓๐ ซึ่ง ที่ กำหนด เต็ม ส่วน ที่ จะ ได้ นั้น ก็ ต้อง ลด น้อย ลง
ถ้า ค่าเช่า ได้ มาก ขึ้น ไป กว่า ปี ละ ๓๐ ซึ่ง ผู้ที่ เป็น เต้า แก่ ใหญ่
จะ ถือ ว่า ผู้ใด ๆ เต็ม ส่วน แล้ว จะ ไม่ ให้ เพิ่ม เต็ม ขึ้น ตาม ส่วน นั้น
ไม่ได้ ต้อง เผลย ให้ เสมอ กัน ทุก ส่วน ตาม มาก แล น้อย ”

“ ข้อ ๗ ถ้า ที่ ราย นี รักษา ไว้ ไม่ ได้ พร้อม ใจ กัน จะ ขาย
ก็ ขาย ได้ เมื่อ ได้ ราคา เท่า ใด ต้อง แบ่ง กัน ตาม ส่วน เสมอ กัน
ทุก ส่วน ”

“เมื่อด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ราชตระกูล ของ พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะไม่มีอำนาจปกครองที่นี้ได้ ต้องตกเป็นของแผ่นดิน ก็ขอให้ท่าน ผู้เป็นใหญ่เป็นประธานในแผ่นดินได้ อนุเคราะห์จัดการให้ สมเด็จพระราช ประสงค์ ใน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ทุกประการ”

“อนึ่ง ส่วน ของ พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ยกพระราชนัดดา สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวิรุณหิศ ในบัดนี้ก็เป็นแต่รับแทนพระองค์ ไม่มีประโยชน์สิ่งใด ยิ่งกว่าเจ้าชายทั้งปวง แต่ต่อไปภายหน้าถึงไม่มี พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็ดี ขอให้ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวิรุณหิศ ถูกราชโอรสพระราชธิดา ตลอดจนถึง พระราชธิดา ใน พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่วน ของพระองค์ต่อไป พระองค์หนึ่ง ย่าให้ ส่วน ของ พระองค์ ต้อง uly ภายใต้นี้ ในเวลาใดเวลาหนึ่งเลย กว่า จะ ถึง ชาย ที่ ตัก นี้ ทั้งสิ้น ดัง ข้อ ๗ ซึ่ง ทรง ขอดัง นี้ เพราะ ทรง ถือว่า ได้ ทรง จัด การ เอง นี้ ให้ เจ้าชาย ทั้งปวง ได้ ผล ประโยชน์ แล ไม่ ผิด กับ พระราชประสงค์ ใน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล ข้อบังคับ ซึ่ง ได้ ทรง ตั้ง ไว้ แต่ พระราชโอรส พระราชธิดา ของ พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ใด ซึ่ง จะ ได้ รับ ส่วน ต่อไปนั้น ขอให้ ตก อยู่ใน พระองค์ ที่เป็น พระราชธิดา

ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดย อุกโต บัณฑิต ก่อน แล้ว
จึงให้ ตกไปแก่ พระเจ้าลูกเธอ อื่น ทั้ง ปวง ตลอด ถึง พระราช นัดดา
การที่ ทรงปรารภเช่นนี้ มิได้ มี พระราช ประสงค์ จะหา ผล ประโยชน์
พระราชทาน พระเจ้า ลูกเธอ เป็น แต่ ทรง อยาก จะให้ ได้รับ
มฤตค ของ ท่าน ผู้ ใหญ่ ใน ตระกูล เท่านั้น ”

“ ความที่ รับสั่ง มาทั้งปวงนี้ ทรงขอให้ พระราช ภาดาภคินี
ทั้งปวง จำไว้ ประพฤติ รักษา ทรัพย์ ส่วน ของ กลาง สำหรับ ตระกูล
ให้เป็น นิพัทธ์ผล สืบไป ภาย หน้า แล พระราชทาน พระพร ขอ
ให้ พระราช ตระกูล ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีความ เจริญ ยืน ยาว นาน สืบไป ”

มี พระราช ดำรัส ให้ เขียน ข้อ บัง คัม นี้ ด้วย เส้น หมึก รักษา ไว้ ใน
หอพิศ หลวง เปน กลาง ฌบัย ๑ ดี พิมพ์ สำหรับ พระราชทาน เจ้านาย
ประจำ ส่วน ๕๘ ฌบัย ความ ต้อง กัน ได้ ทรง พระราช หัตถเลขา
แล ประทับ พระราช ลัญจ กรณ์ ทั้ง ๕๙ ฌบัย แล มี ใบ พระบรมราชา
อนุญาต ยก ส่วน พระราชทาน ทรง พระราช หัตถเลขา ประทับ พระ
ราช ลัญจ กรณ์ องค์ เล็ก ร้อย ติด กับ ข้อ บัง คัม นี้ พระราชทาน ด้วย
พระ องค์ ละ ฌบัย แต่ นำ เบอ ซึ่ง แบ่ง เปน ๕๘ ส่วน นั้น เปน ส่วน
คง อยู่ ๔๔ ส่วน ตั้งแต่ นำ เบอ ๑ ถึง ๔๔ เหลือ จาก นั้น เปน นำ เบอ
พิเศษ อีก ๑๔ ส่วน ตั้งแต่ นำ เบอ ๔๕ ถึง ๕๘ ถ้า พระ องค์
ซึ่ง ได้ รับ พระราชทาน ล่วงลับ ไป ข้อ บัง คัม แล พระบรมราชา

ประวัติ หอพระ สมเด็จพระญาณ

อนุญาต ส่วน นั้น ต้อง คั้น เมื่อ ส่วน นำเบอ คง ไม่มี พระ องค์ จะ ต้อง
เปลี่ยน ส่วน คง นั้น พระ ราชทาน แต่ พระ องค์ ซึ่ง ยัง ได้ นำเบอ ส่วน
พิเศษ ไว้ แต่ ก่อน เปลี่ยน เป็น นำเบอ คง คั้น นำเบอพิเศษ ซึ่ง ได้
ไว้ แต่ ก่อน นั้น มา เฉลี่ย ตาม ข้อ ๓ ยก ส่วน พิเศษ นั้น เสีย ที เดียว
กว่า จะ เหลือ อยู่ แต่ นำเบอ คง ๔๔ ส่วน

แต่ เมื่อ จะ ผลัด เปลี่ยน นำเบอ กัน ดังนี้ ต้อง พระ ราชทาน
ใบ พระ บรม ราชานุญาต ยก ส่วน เปลี่ยน ลง พระ นาม พระ องค์ ที่ จะ
ได้ รับ พระ ราชทาน นั้น ทุกคราว อนึ่ง ถ้า จะ ตั้ง ส่วน พระ ราชทาน
แต่ ผู้ อื่น เข้า ใน ๔๔ ส่วน ก็ ต้อง พระ ราชทาน ใบ พระ บรม ราชาน
อนุญาต ใหม่ กับ ข้อ บังคับ เดิม ซึ่ง เรียก มา จาก ส่วน ที่ ไม่มี พระ
องค์ นั้น ด้วย เป็น สอง ฉบับ เหมือน กับ ได้ พระ ราชทาน ส่วน ใน
คราว แรก นี้ ทุก ครั้ง ฎา ผู้ใด ซึ่ง เป็น ใหญ่ มี อำนาจ ใน ราช ตระกูล
ของ พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ ซึ่ง ได้ ส่วน นี้ ด้วย
จะได้ เป็น ผู้ จัด การ แบ่ง ส่วน ยก ส่วน ให้ แก่ ผู้ใด ต่อ ไป ก็ ต้อง ให้ ข้อ
บังคับ เดิม แล ให้ ใบ อนุญาต ลงนาม ประทับ ตรา ผู้ นั้น ด้วย
เหมือน ดัง ที่ พระ บาท สมเด็จ พระ จุล จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง
ทำ มา แล้ว นั้น ทุก ประ การ

คำประกาศ ซึ่ง กล่าว แล้วนี้ พระ บาท สมเด็จ พระ จุล จอม เกล้า
เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง ตั้ง ไว้ แต่ ณ วัน ศุกร เดือน ลิข เอ็ด ชั้น ลิขห้า ค่ำ
มี ฆาน ลัมภุทธิ ศก จุล ศักราช ๑๒๔๐ + เป็น วันที่ ๓๖๒๒ ใน รัชกาล

วชิรญาณ

บัดนี้ บัดนี้ แด่ได้ พระราชทานใบสำคัญ สำหรับ ส่วน แด่ พระ
เจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้อง ยาเธอ แด่ พระเจ้าน้องนางเธอ
ในวัน นั้น ด้วย

ตั้ง แต่ นั้น มา เมื่อ ถึง ณ วัน เดือน สิบ เอ็ด ชัน สิบ ห้า คำ เปน
วัน กำหนด พระราชทาน เงิน คำ เข้า แด่ เจ้า พนักงาน กรม พระ
คลังข้าง ที่ ก ยน ราช งาน การ ตก ราช นี้ แด่ พระราชโอรส พระราช
ธิดา แด่ พระราช นัด ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว
ในเวลา พระ บาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว เสด็จ ออก ทรง บำเพ็ญ
พระราช กุศล ส่นอง พระ เดช พระ คุณพระบาท สมเด็จพระ จอม
เกล้าเจ้า อยู่ หัว สมเด็จพระ บรม ราชชนกา ธิดี ใน อภิลักขิตสมัย
ตรงกับ วัน สวรรค์ คต ตาม จันทร คติ เปน ธรรมเนียม สิบ มา

จุลศักราช ๑๑๔๑ ปีเถาะ เอกศก ณ วัน ศุกร เดือน สิบ เอ็ด ชัน สิบ
ห้า คำ พระ บาท สมเด็จพระ จุลจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว เสด็จ ออก ทรง
บำเพ็ญ พระ ราช กุศล ส่นอง พระ เดช พระ คุณ พระ บาท สมเด็จพระ
จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ณ พระ ที่นั่ง อมรินทร์ วิมณัฎ ใน วัน ตรง กับ
วาร สวรรค์ คต โดย จันทร คติ สมัย พระ ราชทาน ส่วน เงิน คำ เข้า ตัก
หน้าวัด ประยูรวงษา วาด แด่ พระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้อง ยาเธอ
พระเจ้าน้อง นางเธอ จำนวน รอบ บั นั้น เปน เงิน ๔๑ บาท ๒๔ อัฐ
พระ เจ้าน้อง ยาเธอ หลาย พระ องค์ ได้ ทรง พระ ปราบรณ คติ ถึง
พระ เดช พระ คุณ ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้า อยู่ หัว จะ

03/04/2565

ใคร่ น้อม เงิน ราย นั้นไป ใน สิ่ง ซึ่ง จะ เป็น คุณ เปน ประโยชน์ เปน
 เครื่อง เถลิม พระ เกียรติยศ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัว ใน ที่ สุด มี เสี่ยง กระ แลว พระ ดำริ ว่า จะ ใคร่ ตั้ง เปน หอ
 สมุด ขึ้น สำหรับ พระบรมราชตระกูล ได้ นำ ความ ขึ้น กราบ
 มิ่ง คม ทูล พระ กรุณา ก็ ทรง พระ ราช ดำริ เห็น ชอบ บัด ด้วย เติม พระ ราช
 ทศไทย จะ พระ ราชทาน พระบรมราชูปถัมภ์ แล จะ พระ ราชทาน
 นาม หอ สมุด นั้น ว่า หอ พระ สมุติ วชิรญาณ เปน ที่ เถลิม พระ
 นามา ภิไธย ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ครั้น เสด็จ
 ขึ้น แลแล้ว ความ ดำรินั้น ก็ เปน อัน ส่ง ไป ด้วย ยัง ขาด ผู้ จะ ริเริ่ม
 ชักจูง ให้ เกิด ขึ้น ก่อน เปน เค้า แลแล้ว จึง จะ ดำเนิน ไป ได้

ตอนที่ ๒ กิจการตั้งหอพระสมุด

ลุจุลศักราช ๑๒๔๒ ปีมะโรงโทศก ณ วันจันทร์เดือนสิบเอ็ดขึ้น
 สิบห้าค่ำ สมเด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร แล พระเจ้าน้องยาเธอ
 พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์ รวมสามพระองค์ลงพระนามพร้อมกัน
 มีหนังสือ ชักชวนตั้งหอสมุด แลส่งร่างข้อบังคับสำหรับหอสมุด
 ถวาย สมเด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ สมเด็จ พระนางเจ้า พระนางเธอ
 พระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ

แล สมเด็จ พระเจ้า ลูก ยา เธอ ซึ่ง เปน พระ ราช โอรส พระ ราช
 ธิตา แล พระ ราช นัด้า ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า
 อยู่ หัว บั้น ดา ที่มี ส่วน ใน ธน สถาน หน้า วัด ประ ยม รวง ษา วาศ มี
 ความ ว่า “เมื่อ ปี ขาน สัม ฤทธิ คค พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า
 อยู่ หัว ได้ ทรง จัด การ ธน สถาน ที่ หน้า วัด ประ ยม รวง ษา วาศ ซึ่ง พระ
 บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ทรง พระ ราช ดำริ จะ พระ
 ราช ทาน พระ เจ้า ลูก เธอ แล พระ เจ้า หลาน เธอ ให้ เปน นิพัท ษณ
 สืบ ไป นั้น ให้ เจริญ ชื่น แล ได้ ทรง พระ ราช ดำริ ตั้ง กฎ หมาย แล
 ทรง บั้น ส่วน พระ ราช ทาน เงิน ค่า เช่า ราย นั้น ร้อย ความ สุก ญา หาย
 ให้ กลับ เจริญ รุ่งเรือง ชื่น เปน อัน ดี สมดัง พระ ราช ประสงค์ ใน
 พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว แล้ว แล เจ้านาย ที่ ได้รับ
 พระ ราช ทาน ส่วน ดัง ก็ ได้รับ พระ ราช ทาน ส่วน เงิน ค่า เช่า ดัง ประ จำ
 มา เคารย สามี เข้า น้ แล้ว ครร ที่ พวก เรา ทั้ง หลาย จะ มีความ ยินดี
 ยิ่ง ยวด แล การ เงิน ค่า เช่า ดัง ราย นี้ ก็ เปน การ เจริญ เรียบ ร้อย
 แน่น อน มั่น คง แล้ว พวก เรา ทั้ง หลาย คง จะ ได้ รับ พระ ราช ทาน
 เงิน ส่วน ดัง ราย นี้ ปี หนึ่ง อยู่ ใน ๔๐ บาท เศษ เสมอ อยู่ ยก เสีย แต่
 มี เหตุ เงิน ราย นี้ ก็ เพียง ปี ละ ๔๐ บาท แล เปน ของ
 พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง เปน พระ บรม ราช
 ชน กนารถ หวัง พระ ราช หฤ ไทย พระ ราช ทาน แต่ พระ ราช โอรส
 พระ ราช ธิตา แล พระ ราช นัด้า เปน ส่วน ๆ เพื่อ จะ ให้ เปน การ

03/04/2565

พร้อมเพรียง สามัคคี ในพี่น้อง แลคงทรงทราบ ว่า พระราชบุตร
 พระราชบุตรมีมาก ส่วนที่ได้มีน้อย หาเป็นประโยชน์มาก
 มายแต่จริง ประการใดไม่ เพราะทรงหมายจะให้เป็นเครื่องชัก
 โยงให้ปรองดองกัน จึงเห็นว่าควร พวกเราคงจะมีความรักถึง
 พระเดชพระคุณ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงพระ
 ราชดำริการนี้ แลได้ทรงบำรุงการนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นไป
 ให้เป็นการพร้อมเพรียง ปรองดอง สามัคคี เป็นที่เกิดความ
 ดีความเจริญ ให้มีชื่อเสียง เป็นพระเกียรติยศ ในพระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ช่วยกันบำรุงการขึ้น
 ให้เจริญยิ่งขึ้นไป เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่า เงินรายนี้จะ
 เป็นประโยชน์สิ่งใดก็น้อยนัก แลเป็นเงินสำคัญได้ด้วยยินดี ที่จะ
 เขาไปทำอันตรายอย่างใดนั้น พวกเราก็คงจะไม่ทำ จะต้องเก็บรักษา
 ไว้ ให้เป็นการมั่นคง เพื่อจะได้เป็นที่รักถึง พระเดชพระคุณ
 ต่อไป ก็เสียดการซึ่งรักษาเงินรายนี้ไว้แล้วนั้น กว่าจะได้รวบรวม
 เป็นเงินมาก มาทำประโยชน์อันใดก็นานนัก ครั้นจะเก็บ
 เงินรวมทำมอญี่แมน คือรูปที่รัก หรือทำการก่อสร้างอย่างใด
 ซึ่งจะให้เป็นการเฉลิมพระเกียรติยศ ในพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเล่า เงินก็ยังไม่พอ แลยังไม่ถึงกาลสมัย
 อันสมควร จึงเห็นว่าควรหนังสือเล่มนี้ก็เป็นการสำคัญ เป็น

เครื่อง ซึ่ง จะ ให้ วิชา การ ทั้ง ปวง เจริญ พุ่ง เฟื่อง ขึ้น ใน สิบ ัญญา
 วิชา การ ของ ผู้ จะ ศึกษา แล การ หนังสือ นั้น ก็ เป็น ของ โปรด ใน พระ
 อภัย ไครย ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว เป็น
 อัน มาก ควร ที่ พวก เรา ทั้ง หลาย ซึ่ง ได้ เงิน ราย นี้ จะ ยิน ดี ช่วย กัน จัด
 การ ให้ หนังสือ คือ ซึ่ง เป็น ของ มี คน แล ชอบ พระ ราช อภัย ไครย
 ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว นั้น ได้ ตั้ง ขึ้น เป็น
 ประ โยชน์ ชื่อ เลียง ดัง ที่ กล่าว มา แล้ว คือ ตั้ง เป็น ไต่ บารี หรือ ห้อง
 หนังสือ รวบรวม หนังสือ ทุก ภาษา ทุก อย่าง เก็บ ไว้ แห่ง หนึ่ง
 สำหรับ ประ โยชน์ เพราะ ฉะนั้น จึง ประสงค์ อยาก จะ ให้ พระ ราช โอรส
 พระ ราช ธิดา แล พระ ราชนัดา ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอม
 เกล้า เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง ได้ พระ ราช ตาม ส่วน ธน สถาน ราย นี้ ช่วย กัน
 พร้อม ใจ จัด ไต่ บารี ให้ เจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้น โดย ความ พร้อม เปรียง กัน
 ให้ เป็น ประ โยชน์ ใหญ่ ใน กรุง สยาม สม กับ ความ คิด ที่ กล่าว
 แล้ว ทุก ประการ จึง ได้ คิด กัน ทำ ความ อธิบาย ใน การ ไต่ บารี นี้ ส่ง
 มา ให้ ทราบ ทาง ที่ จะ จัด ถ้า เจ้า นาย พวก เรา ทั้ง ปวง ประอง ดอง กัน
 ตั้ง ความ เห็น จน ถึง ได้ ตั้ง การ นั้น ขึ้น ได้ แล้ว ก็ ชื่อ ว่า ได้ เป็น การ
 พร้อม กัน จัด การ ให้ เป็น เครื่อง เสนอ พระ เกียรติยศ พระ บาท สมเด็จ
 พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ผลอง พระ เดช พระ คุณ ซึ่ง ได้ ทรง พระ
 มหา กรุณา พระ ราช ตาม เงิน ราย นี้ มา ให้ ได้ เป็น คุณ ได้ ทำ การ
 ถ้า ทรง เห็น ชอบ ด้วย หรือ ทรง เห็น ประการ ไต่ ขอ เชิญ พระ เจ้า

03/04/2565

น้อง ยาเธอ ฝ่าย หน้า ได้ ประทาน หนังสือตอบ มา ยัง ท่าน ทั้งสาม
พระ องค์ แล พระ เจ้า ฟีนาง เธอ พระ เจ้า น้อง นาง เธอ ฝ่าย ใน
ก็ ทูล ไป ยัง สมเด็จ พระ นาง เจ้าสว่าง วัฒนาศาสตร์ ซึ่ง ทรง พระ กรุณา รับ
เป็น พระ ธุระ ใน การ ซึ่ง จะ ตั้ง โล บาริ นี้”

คำอธิบาย วิธี จัด ตั้ง โล บาริ ที่ ส่ง แจก ไป ด้วย นั้น มี ความ ว่า
“ ข้อ ๑ จะ ตั้ง โล บาริ คือ หอ หนึ่ง ชื่อ เมื่อ สมเด็จ พระ เจ้า น้อง
ยา เธอ เจ้า ฟีนาง นาง รุ่ง ษิ สว่าง วงษ์ เลด็จ ไป อยู่ วัง ใหม่ แล้ว
จะ จัด หอ ที่ วัง สราญ รมย์ หอ หนึ่ง จะ ตั้ง ดู่ หนึ่ง ชื่อ แล
มี ที่ อาน ที่ เขียน กับ เครื่อง ไม้ พร้อ ม สำหรับ เก็บ หนังสือ ต่าง ๆ
ใน นั้น หอ หนึ่ง จะ จัด เป็น ออฟฟิศ สำหรับ จะ ได้ คิด บัญชี การ
เงิน ทั้ง ปวง ถึง มา ตรา ว่า ใน ระหว่าง เวลา สมเด็จ พระ เจ้า น้อง ยา เธอ
เจ้า ฟีนาง นาง รุ่ง ษิ สว่าง วงษ์ ยัง ประทับ อยู่ ถ้า รวบรวม หนังสือ ได้ กอ
จะ เป็น หมวด หมู่ ก็ จะ ประ กาศ ตั้ง โล บาริ ขึ้น ก่อน จะ ทรง เป็น
พระ ธุระ ด้วย โดย แขง แรง การ ที่ ตั้ง โล บาริ ที่ วัง สราญ รมย์ นี้
เพราะ เป็น ที่ ไม่ ไกล ไม่ ไกล สมควร แก่ ประโยชน์ แล วัง สราญ
รมย์ ก็ เป็น ของ พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ทรง สว่าง
ขึ้น เป็น ที่ สมควร นั ก แล การ รวรับ รักษา ให้ เรียบ ร้อย เล่า ถึง ง่าย
ด้วย ได้ อาศัย ๒๕๕๖ ทหาร ”

“ ข้อ ๒ ผู้ ได้ ลง เงิน นั้น เรียก ว่า แมม เขอ ใน โล บาริ ทุกคน
แล แมม เขอ ผู้ ฆาบ จะ ต้อง ประ ชุม ปลูก ษา จัด เป็น แปร์ สิ เตม ดัด ”

ไวซเปร์ลีเดนต์ ๑ สิเกรตารี ๑ คอมมิตี ๔ นอกนั้น คง เป็น
 แมมเบอร์อื่น เปร์ลีเดนต์นั้น เป็น พระสิทธิราชด จัดการ ไลบารี
 ตลอดทุกอย่าง แลเป็น พระตัดสินข้อวิวาท ในการ ยืม หนังสือ
 ด้วย ไวซเปร์ลีเดนต์เป็นที่ ๒ ของเปร์ลีเดนต์ ๆ จับใช้มอบ
 ภาระให้ ก็ต้องดูการ แทนทุกอย่าง สิเกรตารีนั้น เป็น พระการบาญชี
 แลต้องไปตรวจ หนังสือแลสถานเนื่อง ๆ ว่ากล่าวไลบาเรียน คือ
 คนเก็บหนังสือแลเสมียนเทศารี คือผู้เก็บเงิน แลส่งหนังสือไปเมือง
 ต่างประเทศ คอมมิตี ๔ คนนั้นเป็น พระผลัดเปลี่ยนกัน มาตรวจ
 ไลบารี แลแทนเปร์ลีเดนต์หรือไวซเปร์ลีเดนต์ แลเทียบหาหนังสือ
 แลต้องมีเสมียนบาญชีเงินเป็นเทศารี ผู้จ่ายเงิน คนหนึ่ง มีไล
 บาเรียน คนหนึ่ง ถ้าหวั่นหยับแลดูแล การ รักษาหนังสือ จึงต้อง
 ใช้คนรู้ภาษามากจึงจะดี มีเสมียน กอบี คนหนึ่ง สำหรับช่วย
 ไลบาเรียน รวม ๓ คนนี้ให้โพ่เป็น จะจัดจ้าง หรืออย่างไร สุดแต่ควร
 แต่เปร์ลีเดนต์ถึงคอมมิตีต้อง อยู่ในพวกแมมเบอร์ ที่ได้มีส่วนค่าเช่า
 ดัก แมมเบอร์อื่นที่ จะลงเงินส่วนอื่นเป็นไม่ได้”

“ข้อ ๓ ใครเป็นแมมเบอร์ต้องให้เงิน ช่วยไลบารี จะให้หมด
 ส่วน ๔๐ บาทก็ได้ หรือต่ำลงมาเพียง ๘ บาทก็ได้ หรือให้
 แต่บิขานสัมฤทธิศก มากก็ยิ่งดี จะได้จัดซื้อหนังสือแลทำการอื่น ๆ
 มีมาก ให้ลงเงินที่ออฟฟิศวังสราญรมย์ ถ้าเป็นพระเจ้าพี่นางเธอ
 พระเจ้าน้องนางเธอฝ่ายใน ให้นำเงินไปถวาย สมเด็จพระนาง

03/04/2565

เจ้าสว่าง วัฒนา แล้วเจ้าพนักงาน จึง จะ รัย มา มอ ย ลี เกร ดาร
ลง บานูช ภัยไว้”

“ข้อ ๔ ขอพิเชษ คือเจ้าพนักงาน ตั้งแต่ เปร์ลี เดนต์ ถึงคอมมิตี
ต้อง ปลูกษา กัน จัดไล บารมี โต๊ะ ตู้ เครื่อง ตั้ง เครื่อง ใช้ แล จัด ข้อ
หนังสือ ทที่ พิมพ์ แล้ว แล ลอก คัด หนังสือ ทที่ยังไม่ได้ ลงพิมพ์
เรื่องเก่าใหม่ แปรลก ประ หลาด ทที่ ให้ มี ให้ หมด ขออย่าให้ใคร ว่า ได้
ว่า โฉไล บารมี ไม่มี แล สั่ง หนังสือ ฝรั่ง ตาม ควร กับ ทา แบบ รูป เขียน
เป็น วิชชา ทัง ปวง เช่น อย่าง เย่า เรือ น สพาน รถไฟ เป็นต้น ต้อง
มี หนังสือ พิมพ์ ออก เจ็ด วัน ครั้ง หนึ่ง ตาม ลม ควร แล ให้ ทา บานูช
หนังสือ ซ่ง มี หมายถึง เบอไว้ ให้ ชัด เจน ควร ทพิมพ์ บานูช ให้ แมม เบอ
ได้ ก็ ให้ ตั แจก ทุก ปี ”

“ข้อ ๕ เมื่อได้ เบตไล บารมี แล้ว พวก แมม เบอ จะ ยืม หนังสือ
ไป อ่าน ก็ ได้ แต่ ให้ กำหนด วัน ลัง ถ้า เกิน กำหนด ต้อง คิด เอา
ค่าเช่า ๗ วัน ต่อ เพื่อง ถ้า ไม่ ลัง เกิน ประ กติ เปร์ลี เดนต์ ต้อง บัง ลับ
ให้ ใช้ แล ยืม หนังสือ ไป คราว เดียว เกิน ๒ เล่ม ก็ ไม่ได้ ถ้า
จะ ต้อง การ ให้ ได้ ต้อง เสีย ค่าเช่า เหมือน คน นอก แมม เบอ ให้
ขอพิเชษ กะ ตาม ลม ควร ถ้า แมม เบอ จะ มา อ่าน มา คำน หนังสือ ทที่ หอง
ไล บารมี มา ได้ ตาม ประ วร ณา แต่ คน นอก แมม เบอ ต้อง เสีย เงิน ตั เท่า
ยืม หนังสือ ”

“ข้อ ๖ กำหนด ยี่ ของไล บารมี ชนใหม่ ฃวัน เดือน ลิป เอ็ด แรม

คำหนึ่ง แม่มเขอต้องให้เงินใหม่ทุกปี อย่างต่ำบ่ละ ๘ บาท
 จะได้ทาหนังสือเพิ่มเติม แล เป็นกำหนดเปลี่ยน ออฟเซอใหม่
 ขย้าให้ซ้ำตัวกัน ยกเสียแต่ย้ายตำแหน่ง หนึ่งสิ้นปี ต้องตีพิมพ์
 บัญชีส่งแม่มเขอให้ทราบรายงาน แลรายใช้เงินทุกปีไป”

“การไลบารีนี ถ้าได้ตั้งขึ้นแล้วคงจะมีความเจริญยืดยาวไป
 ถ้าแม้ว่าจะเกิดเหตุขัดขวางต้องเลิกถอน อย่างที่สุด ชายไล
 บารีเสีย ได้เงินมาแบ่งส่วนให้แก่แม่มเขอเจ้า ของเดิมที่คิดตั้ง
 ก็คงไม่ขาดทุนมากนัก เพราะหนังสือเก่า ราคาเล่มละเพียง
 นานไปขายได้ถึง ๔ บาทก็มี”

เมื่อสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ สมเด็จพระนางเจ้า พระนางเธอ
 พระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ
 แลสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอได้ทรงทราบ ต่างพระองค์ก็ทรงยินดี
 เห็นชอบด้วย สมัคเป็นพวกแม่มเขอคิดตั้งไลบารี ทั้ง ๕๖ พระองค์
 บันดาลซึ่งทรงมีส่วนในตึกหน้าวัดประยูรวงศาฯ คงอยู่ ๕๖ ส่วนนั้น
 แต่การที่จะคิดรวบรวมหนังสือ แลสร้างเครื่องตั้งเครื่องใช้ยัง
 ไม่ได้จับลงมือจัดการ หอพระสมุดก็ยังมีได้ตั้งขึ้นตั้งความดำริ
 แลภายหลังก็เกิดความคิดความเห็น เปลี่ยนแปลงไปจึงเป็นอัน
 มีเหตุขัดข้อง ยังมีได้ประกาศเปิดหอสมุดได้สมมุ่งหมาย

03/04/2565

ครั้นลจลคักราช ๑๒๔๓ ปีเมเสงตรีศก ฅวันเสารเดือนสิบเอ็ด
 ฅนสิบห้าค่ำ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี

สว่าง วงษ์ กรมหลวงภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร แล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ พร้อมกัน ลงพระนามสามพระองค์ด้วยกัน มีหนังสือมายื่นแด่เจ้านาย ซึ่งมี ถ้วน คำเข้าตักหน้าวัด ประยูรวงษาวาศนั้น ในเวลาประชุมเผ้า ทูลของธลีพระบาท อยู่พร้อมกัน ณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ในอภิถักขัตติสมัยดิถีคล้ายกับวันสวรรคต ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยจันทร์คติ เปนมัตถุပ္การสนองพระเดชพระคุณ แลพระราชทานเงินค่าเข้าตักแก่เจ้านายผู้มีส่วนนั้น พระองค์ละฉบบ มีความว่า “ท่านทั้งสามพระองค์ได้ทำหนังสือความเห็นเรื่องที่จะตั้งไลบารีคือหอสมุด ซึ่งจะได้เป็นพระเกียรติยศในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นพระบรมราชชนกนารณนั้น ชนกราบบังคมทูลพระกรุณาแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้บำรุงรักษาพระราชโอรส พระราชธิดา แลพระราชนัดดา ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทราบฝ่าลของธลีพระบาทแล้ว ทรงมีพระราชหฤทัยยินดีในความคิดอันนี้ จึงได้ทรงขนานนามหอพระสมุดสำหรับพระบรมราชตระกูล ซึ่งพวกเราจะคิดตั้งขึ้นนี้ พระราชทานว่า หอพระสมุดวชิรญาณ แต่ฉนวนจันทร์เดือนสิบเอ็ดขึ้นสิบห้าค่ำ บิมโรงโทศกจุลศักราช ๑๒๔๒ แลได้จดหมายถวายเจ้านายทุกพระองค์แล้ว

เจ้า นายทก พระ องค์ ก็พร้อม พระไทยกัน ทรง ยินดี ใน ความ คิด
 บาง พระ องค์ ได้ส่งเงิน เรี่ยราย มา ประทาน แล้ว ก็มี มาก แล การที่
 รับ ว่า จะจัดที่วัง สราญรมย์ เป็น หอสมุด นั้น การก็เจียบ มา นาน
 จน บัดนี้ จบ ครบ รอบ บิหนึ่ง เข้า ใน วัน นี้ แล้ว ก็ดู เหมือน ความ คิด อัน นี้
 จะ เป็น การ เหวล ไหล สลุด หาย ไป เป็น แต่ เก็บ รวบรวม เงิน ที่
 ประทาน มา และ หนึ่ง ไร่นา ความ เลี้ยง ทั้ง ปวง นี้ ท่าน ทั้ง สาม พระ องค์
 ก็ ต้อง ทรง ยอม รับ รับผิดชอบ รับ ประทาน โทษ ทัมิ ได้ มี หนึ่ง สิบ ซ้ำ แจง
 ใน ความ เห็น ซึ่ง ตก ลง ใหม่ แล ไม่ได้ จัด การ ใน ปี ที่ ล่วง มา แล้ว
 ครั้น ถึง วัน นี้ คิด ถึง การ ซึ่ง คิด ค้าง ต่อ มา ก็ น่า เลีย พระไทย จึง ขอ
 แสดง ความ เห็น ซึ่ง ตก ลง ใหม่ ว่า ได้ ปลูก ษา พ้อม กัน เห็น ว่า
 วัง สราญรมย์ นั้น ถึง เป็น ที่ ล้ำ คดี บูด รรล กถึง พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง เป็น พระบรม ราชชนก นารถ นั้น ก็ ดี แต่ เห็น ว่า เป็น ที่
 ไกล จาก ราชการ แล ท่าน ผู้ จะ ไป มา เพราะ เป็น ที่ ล้ำ คดี หา เป็น
 ประโยชน์ แก่ พวก แมม เขอ แล พระบรม วงษา นุวงศ์ ข้าราชการ ที่ จะ
 ไป มา ได้ โดย ง่าย โดย สดวก ไม่ เพราะ พวก แมม เขอ ซึ่ง เป็น หัว
 หน้า นั้น ก็ ตก อยู่ ใน พระราช โอรส แล พระราช นัดา พระองค์ หนึ่ง
 พระองค์ ชาย ใน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ล้น
 ก็ เป็น พระองค์ ชาย ก็ ย่อม มี พระไทย พร้อม เพียง กัน เข้า มา เผ้า
 03/04/2565
 คุลลของ ฐิติ พระบาท ฆลของ พระเดช พระคุณ พระบาท สมเด็จพระ
 เจ้า อยู่ หัว ใน พระบรม มหาราชวัง เลมอ มิได้ ขาด น้อย พระองค์

น้อยเวลา ซึ่ง จะได้ เสด็จไปในที่อื่น ๆ ส่วน พระองค์ หลุง นั้น
ก็ล้วน แต่ เสด็จ อยู่ใน พระ บรม มหาราช วัง สิ้น การ ที่จะ ใช้ ข้ำ หลวง
ไปไกล ก็เป็น การ ลำบาก ประ การ หนึ่ง ที่ วัง สราญรมย์ นั้น ใน
เวลา มี ราชการ เป็น ต้น ว่า รัช เจ้าต่าง ประเทศ ผู้ใหญ่ ถ้า ได้
ตั้ง หอ พระ สมุท แล้ว ก็ จะ ต้อง รื้อ ขน เป็น ครั้ง ๆ คราว ๆ ลำบาก อยู่
เพราะ ฉะนั้น จึง เห็น ว่า ควร จะ จัด หา ที่ ตั้ง หอ สมุท ซึ่ง เป็น ที่
อยู่ใน พระ บรม มหาราช วัง จึง จะ สม ควร แก่ ประ โยชน์

อนึ่ง พระ บาท สม เ็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว ได้ ทรง พระ กรุณา โปรด
เกล้าฯ ให้ รื้อ โรง ทอง โรง นาฬิกา แล ติม ตาม ตำ รวจ กรม วัง ตลอด
ทั้ง แดว จะ ได้ ทำ ใหม่ เป็น ดึก อย่าง ฝรั่ง ท่าน ทั่ว สยาม พระ องค์ จึง
ได้ พร้อ ม กัน กราบ บัง คม ทูล พระ กรุณา ขอร บั พระ ราช ทาน หอ หนึ่ง
ใน จัง หวัด แดว นั้น ให้ เป็น หอ พระ สมุท สำหรับ พระ บรม ราช
ตระกูล นี้ ก็ ได้ พระ ราช ทาน พระ บรม ราช ทาน ญาติ แล้ว จึง เห็น ว่า
เป็น ช่อง โศค อัน สม ควร แล้ว จึง ได้ คิด จะ ตั้ง หอ พระ สมุท ใน พระ
บรม มหาราช วัง การ ดึก แดว คง จะ แล้ว สำ เร็จ ใน ปี หนึ่ง ถึง
วัน เดือน สิบ เบ็ จ์ ชน สิบ ห้า ค่ำ บีม เม็ ย จัด วัคค จุล คักราช ๑๒๔๔
คง จะ ได้ เบ็ด หอ พระ สมุท เป็น แน่ เพราะ ฉนั้น ควร จะ จัด ทำ ตู้ โต๊ะ
เครื่อง แต่ง เครื่อง ใช้ สำหรับ หอ แล จัด หา หนังสื เล็ ย ใน จำนวน หนึ่ง
ให้ เสร็ จ ให้ ทั่น การ ที่ จะ เบ็ด ใน ปี หนึ่ง จึง ขอ ทูล หา ฤค ความ คิด
ใหม่ หนึ่ง ทุก ๆ พระ องค์ แม้น ทรง เห็น ชอบ พร้อ ม กัน แล้ว ก็ ขอ ให้

ตั้ง บอกว่า จะลงเงิน พระ องค์ ละเท่าใด

อนึ่ง เมื่อ จัด การ ทอพระ สุ่มุดแล้ว ก็ ต้อง มี การ ทำ บัญชี การ
หา หนังสือ แล สิ่ง ของ ควร จะ ต้อง โวต เลือก พระ ราช โอรส แล พระ

ราช นัดดา ใน พระ บาท สม เด็จ พระ จอม เกตุ เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง มี ล้วน
ดึก นั้น ให้ รับ ตำแหน่ง ยศ เข้า พนัก งาน ทอ พระ สุ่มุด ถ้า ทรบ จะ ได้

เป็น ฐานะ จัด การ เลีย ให้ ตลอด ที่ เตียว คือ เปรี๊ย เดนต์ ๑ ไชย เปรี๊ย
เดนต์ ๑ สิ เกตารี ๑ คอม มิติ ๔ รวม ๗ พระ องค์ ขอ เดือน

ให้ ทรง โวต ตาม คุณ วุฒิ ไม่ ต้อง ทรง เกรง ยศ เกรง หน้า แล สิ่ง
ใบบัง มา ถวาย ด้วย แล้ว” สม เด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เชน แล พระ

เจ้า น้อย ยา เชน หน้า หน้า บันดา เผ้า ทูล ลอ ของ ฐิติ พระ บาท
รวม ๒๑ พระ องค์ ขาด สม เด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เชน เจ้า พ้า ขาด

รนต์ รัคมี กรม หลวง จักร พรวติ พงษ์ ประ ชวร พระ เจ้า น้อย ยา เชน
พระ องค์ เจ้า กม ลาคณ์ เสอ สรรค์ ไม่ ได้ เลด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เชน

พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ ประวัต แล พระ องค์ เจ้า ไชยยา นุชิต ทรง ผนวช
พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ โสภณ เสด็จ ประเทศ ยุโรป กัย สม เด็จ พระ

นาง เจ้า พระ นาง เชน พระ เจ้า พี่ นาง เชน พระ เจ้า น้อย นาง เชน
หน้า ใน รวม ๒๗ พระ องค์ รวม ทั้ง หน้า หน้า ใน ๔๘ พระ องค์

ทรง เห็น ชอบ บัง กระ แล พระ ดำริ มา นั้น ทก พระ องค์ แล ได้ โวต
ขอ พี เชน ๗ พระ องค์ รวม บัญชี ที่ ต้อง เลือก ได้ คแนน มาก คือ

สม เด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เชน เจ้า พ้า ภาณ รั้ง ษี สว่าง รั้ง ษี กรม หลวง

03/04/2565

ภาณุปันธุ วงษ์วรเดช เปนเปรลิตেন্ট รวม ๔๑ โวต พระเจ้าน้อง
 ยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร เปนไวชเปรลิตেন্ট ๓๙ โวต
 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงษ์วโรประการ เปนลีเกรตารี
 ๓๑ โวต แล พระเจ้าน้องยาเธอ เปนคอมมิตี ๔ พระองค์ คือ ๑
 กรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ ๒๒ โวต ๒ พระองค์ เจ้าติศวร กุมาร
 ๒๓ โวต ๓ พระองค์ เจ้าศรีเสาวภางค์ ๒๔ โวต แล ๔ พระองค์
 เจ้าจิตรเจริญ ๒๒ โวต ได้นำความขึ้น กราบ บังคม ทูล พระกรุณา
 ใน ก่อนเวลาเสด็จ ขึ้น

ตอนที่ ๓ กรรมสัมปาทิกสภา สำหรับที่ ๑

พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่ง ทรงดำรงพระ มหากรุณาในที่
 ผู้บำรุง รักษา หอพระสมุด ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
 ราชทาน ลัญญาบัตร ตั้งตำแหน่ง ยศ เจ้าพนักงาน หอพระสมุด
 วชิรญาณ สำหรับ แรก ตามที่ได้ คณน โวต มาก คือ ๑ เปรลิตেন্ট
 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ์ กรมหลวง
 ภาณุปันธุ วงษ์วรเดช ๒ ไวชเปรลิตেন্ট พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
 หมื่นพิชิตปรีชากร ๓ ลีเกรตารี พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
 หมื่นเทวะวงษ์วโรประการ แล พระเจ้าน้องยาเธอ เปนคอมมิตี
 อีก ๔ พระองค์ คือ ๔ กรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ ๕ พระ
 องค์เจ้าติศวร กุมาร ๖ พระองค์เจ้าศรีเสาวภางค์ แล ๗ พระองค์เจ้า

03/4/2565

จิตร เจริญ ไปจัดการตั้ง หอ พระสมุด วชิรญาณ

เจ้าพนักงาน หอพระสมุด ลำดับนี้ ได้กำหนดชุมนุม ปกษา การ ๔ ครั้ง คือ นัดประชุมครั้งที่ ๑ ณวัน พุศัศ บดี เดือน สิบสอง แรม สี่ค่ำ บั้มแสงตรีศก จุลศักราช ๑๒๔๓ เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ เปน เวลาจวนค่ำเสียแล้ว แลติดเสด็จพระ ราช ดำเนิน รตนำคพ

เจ้าพระยาธรรมาธิกรณ ผู้ที่จะมาประชุม ไม่นับพร้อมกัน เปรลิตเดนต์ปกษาพร้อม กับผู้ที่ได้มาประชุม ตก ลง กัน สั่งให้ ลีเกรตารี จดหมายเลื่อนต่อไป วันรุ่งขึ้น กำหนดเวลา ๔ โมงเช้า

นัดประชุมครั้งที่ ๒ ณวัน ศุกร เดือน สิบสอง แรมห้าค่ำ เวลาเที่ยงเศษ ออกพิเชอ รวม ๖ พระองค์ ได้ประชุมพร้อมกัน ณออฟพิคหลวง ในพระบรมมหาราชวัง คือ ๑ เปรลิตเดนต์ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหลวงภาณุพันธุวงษ์วรเดช ๒ ไวซเปรลิตเดนต์ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ๓ ลีเกรตารี พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงษ์วโรประการ แล พระเจ้าน้องยาเธอ คอมมิตี อีก ๓ พระองค์ คือ ๔ พระองค์เจ้าติศวร กุมาร ๕ พระองค์เจ้าศิริสาวางค์ ๖ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ เปรลิตเดนต์ ประทับเปนประธาน พร้อมกัน ปกษา การ ๕ ข้อ คือ ๑ ปกษา ในการทำกฎหมาย จอ กฎหมายสำหรับคอมมิตี แมมเขอ สับละใครเขอ แลการ บั้มจ่ายเงิน ให้กรมหมื่นพิชิตปรีชากร รับไปแต่งมาแก้ไข การ

ประวัติหอพระสมุดวชิรญาณ

รับส่ง การ หาแล รักษา หนังสือต่าง ๆ ให้พระ องค์ เจ้าดิศวรรกุมาร
 รับไป แต่ง มาแก้ไข ๒ การ ทำเอกสาร เติมนเงิน ใช้ต่าง ๆ คือเงินเดือน
 คนใช้ตำแหน่งต่าง ๆ เงิน ใช้ ใน การ หนังสือ แล เงิน ใช้ ใน การ
 เล็กน้อย เบ็จเสร็จ ให้ กรม หมื่น เทเวธวงษ์ วิจารณ์ ประการ รับผิดชอบ
 มาแก้ไข ๓ ขอจัดการ ข้างใน คือ ขอ ผู้ที่ จะ เป็น พนักงาน เบ็จเสร็จ
 ข้าง ใน ไม่ต้องให้ เกี่ยว ข้อง กับ ข้าง หน้า แล การ ที่ จะ ยอม
 รับ แมม เบอ หรือ ลับ สะ ไคร เบอ ข้าง ใน ๔ การ สั่ง ของ ใช้ แล เครื่อง
 ใช้ต่าง ๆ ๕ แบ่งหน้าที่ พนักงาน ให้ ทำ การ ต่าง ๆ รวม ตาม อย่างนี้
 เปรสิเตนต์ ทรง รับผิดชอบ แต่ง รวบรวม มาแก้ไข

ครั้น รุ่ง ชัน ฅวัน เฅวร์ เดือน สิบ สอง แรม หก ค่ำ เปรสิเตนต์
 ให้ สิเกรตารี มี หนังสือ รับ ๆ สั่ง บัง คับ ถึง ออฟฟิเชอ ทั้ง ปวง ให้ จับ ทำ
 การ คือ ๑ ให้ กรม หมื่น เทเวธวงษ์ วิจารณ์ ประการ สิเกรตารี สั่ง
 ตรา ล่ำ หรับ ใช้ ใน หอ พระ สมุด วชิรญาณ คือ ตรา ล่ำ หรับ
 กต กระดาษ นูน ๑ ดวง ตรา อื่น เดียว รับ เบอ เปลี่ยน วัน ได้ มี ชื่อ หอ
 พระ สมุด วชิรญาณ ๑ อัน กระดาษ ตรา ขนาด เล็ก แล ขนาด ใหญ่
 อย่าง ละ ๕ ริม มี ของ พร้อม ตั้ว กระดาษ ตรา ล่ำ หรับ บัด สมุด หมั้น อัน
 กระดาษ บัด หน้า เบอ หมั้น อัน เวบ เฟอ ลี เหลือง ใช้ ตรา กต นั้น เอง
 ๕๐๐๐ อัน ให้ เรียก ตั้ว อย่าง ตรา นั้น จาก หม่อม เจ้า ประ วิช ข้าง
 เขียน หลวง ๒ ให้ กรม หมื่น ภูธ เรศธำ รง คัก คัด จัด หา หนังสือ ไทลาว
 เขมร มอญ แฅก ที่ เปน อย่าง เก่า ยัง ไม่ได้ ลง พิมพ์ ๓ ให้ พระ องค์ เจ้า

03/04/2565

ดีควร กุมาร จัดหาหนังสือ ฝรั่ง ต่าง ๆ ๔ ให้พระ องค์ เจ้าศรีเสาว
 ภางค์ จัดหาหนังสือไทย ที่ตีพิมพ์แล้ว ทั้งสิ้น ๕ ให้พระ องค์ เจ้าจิตร
 เจริญ จัดหาแบบแผนตัว อย่าง การ ช่าง แล วิชชา อย่าง อื่น แล ได้
 คิด กะ การ ทำ ตู โต๊ะ เครื่อง ตัง ทัง ปวง ถ้า จะ ต้อง ใช้ เงิน เท่า ไฉน

ให้ทำ แสง ชั่น มา ยืน ประชุม ปฤกษา เบิกเงิน ที่ สิ เกรตารี

แล เปรสิเตนต์ ได้ มี หนังสือ ทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาท สมเด็จ
 พระเจ้า อยู่หัว ขอ พระ ราชทาน พระบรม ราชานุญาต ให้ สมเด็จ
 พระนาง เจ้าสว่าง วัฒนา เปน เอเยนต์ ที่ ฟัง ของ หอ พระสมุท รับการ
 ฝ้ายใน ลง วัน จันทร์ เดือน สิบ สอง แรม แปรค่า ก็ ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ อำนวยตาม ความ ประสงค์

ต่อมา ได้ มี การ ประชุม ขอ ฟัง เซอ ครั้ง ที่ ๓ ณ ออฟฟิศ หลวง ใน พระ
 บรม มหาราช วัง ณ วัน อังคาร เดือน สิบ สอง แรม เก้า ค่ำ พร้อม กัน
 ๖ พระ องค์ ขาด แต่ กรม หมื่น ภูษ เรศ อ่าง รงค์ กัด พระ องค์ เดียว
 ได้ ปฤกษา การ หอ พระ สมุท วชิรญาณ ๒ ข้อ คือ ๑ ได้ อ่า น คำ คำ
 กฎหมาย สำหรับ หอ พระสมุท ซึ่ง ไวซ เปรสิเตนต์ ทรง ร้าง มา ๒ ได้
 แปร แล คิด ชื่อ ผู้ เกี่ยว ข้อง ใน หอ พระ สมุท จาก ภาษา อังกฤษ เปน ไทย

ตั้ง แต่ เลิก ประชุม วัน นั้น แล้ว การ ทัง ปวง ก็ ไร่ ร้าง มา จน ฤ
 จุลศักราช ๑๒๔๔ บีมเม็ย จัตวา ศก ได้ มี การ ประชุม ครั้ง ท้าย นั้น
 เปน ครั้ง ที่ ๔ อีก ครั้ง หนึ่ง ที่ ออฟฟิศ หลวง ใน พระ บรม มหาราช วัง
 พระ ที่ หนึ่ง จัก กริ มหา ปราสาท เมื่อ ณ วัน เสาร์ เดือน สิบ เดือน

แก้คำ แต่มาไม่พร้อมกัน มีแต่สภานายก อุปนายก เลขธิการ
กับ กรรมสัมพันธ์ พิภพ พระ องค์ เจ้า จิตร เจริญ พระ องค์ เดียว ปรึกษา
กัน ข้อเดียวแต่ให้ สภานายก ร่าง หนังสือ ลาออก จาก ตำแหน่ง ที่ แล
เลือก เจ้าพนักงาน ใหม่

รวม การ ที่กรรมสัมพันธ์ สภา ดำรับ แรก ได้ ทำคุณ ไว้ แก
หอพระสมุทวชิรญาณ คือ ได้ ปรึกษา กัน คิด ชื่อ เจ้า พนักงาน
แทน ขอ พี่ช่อ ภาษา อังกฤษ คือ สภานายก แทน เปรลิตินต์ อุปนายก
แทน โวช เปรลิตินต์ เลขธิการ แทน สิเกรตารี กรรมสัมพันธ์
แทน คอม มิติ สมาชิก แทน แมม เบอ นามานิก เลชท์ แทน ลับ
สะ ไคร เบอ อย่าง ๑ แล ร่าง โครง กฏ หมาย สำหรับ หอ พระ สมุด ขึ้น ไว้
ได้ บ้าง อย่าง ๑ ได้ คิด แบบ ตรา สำหรับ หอ พระ สมุด แล ตั้ง
กระดาศ หมาย เลข แล กระดาศ ตรา ดวง ตรา บัด กระดาศ แม่ ตรา
ตอก กระดาศ สำหรับ หอ พระ สมุด อย่าง ๑ ได้ เริ่ม คิด จะ ตั้ง เจริญ ที่ รัก
สำหรับ หอพระ สมุด มี พระบรม รูป ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า
เจ้า อยู่หัว แล พระ บาท สมเด็จ พระ จุล จอมเกล้า เจ้า อยู่หัว มี อักษร
พระ นาม ด้าน หนึ่ง อีก ด้าน หนึ่ง มี รูป มกุฏ แล มี อักษร ว่า หอ สมุด
วชิรญาณ ซึ่ง ได้ พระ ราชทาน ใน งาน ผลของ วัดราช ประดิษฐาน สถิตย
มหา สีมาราม นั้น อย่าง ๑ กับ ได้ ดำ สม หนังสือ ฝรั่ง ขึ้น ไว้ ได้ บ้าง
แต่ ยัง มี ได้ ตั้ง เป็น หอ พระ สมุด ขึ้น ได้ ตั้ง มุ่ง หมาย เหตุ ด้วย ตึก
ซึ่ง สร้าง ใหม่ ณ โรง ทอง โรง นาฬิกา สำหรับ จะเป็น สถานที่ หอพระสมุด

นั้นยังหาแล้วสำเร็จไม่

ครั้นถึงวันศุกร์ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสิบห้าค่ำ บิรมเมียจัดวาศกรกรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๑ ทั้ง ๗ พระองค์ ได้ทรงทำรายงานยื่นถวายสมเด็จพระนางเจ้า ส้มแดง พระเจ้าสุภยาเธอ พระนางเธอ ส้มแดง พระเจ้าน้องยาเธอ พระเจ้าฟีนางเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ แลพระเจ้าน้องนางเธอ ซึ่งเป็นสมาชิกหอพระสมุต มีใจความว่า “กรรมสัมปาทิกสภา ได้ตั้งพระไทยจัดการจะให้ได้เปิดหอพระสมุตในวันนี้ ตามซึ่งได้กำหนดไว้แต่ปีก่อน แต่ตักที่จะเป็นสถานที่หอพระสมุตยังไม่แล้วสำเร็จได้ตามประสงค์ จึงเป็นการขัดข้องจนพระไทยจำต้องงดการเปิดไว้ก่อน”

อนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้บำรุงหอพระสมุต ทรงพระราชดำริพร้อมด้วยเจ้านายสมาชิก ฝ่ายหน้าฝ่ายใน ทั้งปวงว่า สมาชิกฝ่ายในก็มีมาก สมควรจะยกตำแหน่งอุปนายกไปเป็นเจ้านายฝ่ายใน ให้เจ้านายฝ่ายในเลือกสำหรับรับธุระการหอพระสมุตซึ่งเกี่ยวข้องกับสมาชิกฝ่ายใน สภานายก แลเสนาธิการนั้น ให้เจ้านายสมาชิกฝ่ายหน้าเลือก แลกรรมสัมปาทิกฝ่ายหน้าอีกสี่พระองค์นั้น ให้สภานายกเลือกตามเห็นสมควร ลำดับนั้น เจ้านายสมาชิกฝ่ายหน้าขึ้นดาซึ่งเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทรวม ๑๘ พระองค์ ขาดสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาดุรนต์รัศมี กรมหลวงจักรพรรดิพงษ์ ประชวร พระเจ้าน้องยาเธอ

พระองค์เจ้า วรบรรณา กร แล พระ องค์เจ้า ศรี เล้า วภาวงศ์ ทรง ผนวช
 พระ องค์เจ้า ไชยยานุชิต แล พระ องค์เจ้า ไช ยัน ตมวง คลไม่ได้ เสด็จมา
 กับ พระ องค์เจ้า สวัสดิโส ภณเสด็จไปยุโรป พร้อมกับ วัดเลือก พระ
 เจ้า น้อย ยาเธอ กรมหมื่น นเรศวรฤทธิ์ เป็นสภานายกมาก ๑๘ วัด
 พระ องค์เจ้า จันทร ทตฺตธฺธธ เป็นเลขาธิการ มาก ๘ วัด เจ้า นาย
 ตมาชิก ฝ่ายใน รวม ๒๘ พระ องค์ พร้อมกับเลือก พระ เจ้า ฟีนาง เธอ
 พระ องค์เจ้า โส มาวดี เป็น อุป นายกมาก รวม ๒๘ วัด คัด ราย
 พระนาม ชน ทลเกล้าฯ ถวาย พร้อมกับ พระนาม กรม สัม ปา ทิก อีก ๔
 พระ องค์ ซึ่ง กรมหมื่น นเรศวรฤทธิ์ ได้ทรงเลือก มี ส้ม เติง พระ
 เจ้า น้อย ยาเธอ เจ้า ฟ้า ภานุรังษี ล้าง วงษ์ กรมหลวง ภาณุ พันธวงษ์
 วรเดช เป็นต้น

ตอนที่ ๕ กรม สัม ปา ทิก สภา สำนึกที่ ๒

ณ วัน เสาร์ เดือน สิบ เดือน แรม ค่ำ หนึ่ง เวลา ยาม เดชะ พระบาท
 สัม เติง พระเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ออกพระ ที่นั่ง อมรินทร์ วินิจฉัย ทรง ธรรม
 ครั้น ทรง ธรรม เสร็จ จะ เสด็จ พระ ราชนัดดา เนิลง ลอย พระ ประทีป จึง
 สัม เติง พระเจ้า น้อย ยาเธอ เจ้า ฟ้า ภานุรังษี ล้าง วงษ์ กรมหลวง
 ภาณุ พันธวงษ์ วรเดช ซึ่ง ต้อง กรม หมื่น นเรศวรฤทธิ์ ทรง เลือก เป็น
 กรม สัม ปา ทิก ด้วย พระองค์ หนึ่ง ทำ หนึ่ง ลือ ทลเกล้าฯ ขอ กราบ
 ถวาย บัง คมลา ออกจาก ที่ กรม สัม ปา ทิก ซึ่ง จะ ได้ ทรง พระ กรณา
 โปรดเกล้าฯ พระ ราชนัดดา สัญญาบัตร โดยทรง อ้าง เหตุ ขัด ข้อง ๔

ประการว่า พระองค์ท่านก็อยาก จะใคร่ รัชการใน หอ พระ สมุด
 ซึ่ง จะได้ เป็น เครื่อง เช็ด ชู เกลิม พระ เกียรติยศ ใน พระ บาท สมเด็จ
 พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว แต่ มาติด ด้วยเหตุ ๔ ประการ คือ ๑
 ราชการ กรม โทว เลข กำลั้ง จับตำ มาก ทรง มี พระ ธุระ มาก ๒ ราชการ
 กรม ไปรษณีย์ กำลั้ง จัดการ เป็น ครั้ง แรก ต้อง เป็น พระ ธุระ มาก
 ๓ การ หอพระ สมุด บัญชี เป็น ปี แรก ที่ จะ ได้ เบ็ด มี การ มาก พระ องค์
 ท่าน มี ราชการ ประ จำ พระ องค์ เดียว มาก แล้ว ก็ เกว่ง จะ เสีย ประโยชน์
 ใน ทาง หอ พระ สมุด ด้วย ทำ การ มิ ได้ มี พระ กำลั้ง แล ๔ ถ้า ความ เห็น
 ใน กรรม สัมปาทิกสภา สำหรับ ใหม่ นี้ แตก ต่าง กับ ความ เห็น เดิม ท่าน
 พระ องค์ เดียว แม้ ไร จะ ต้อง ลา ออก ภาย หลัง ก็ จะ เป็น การ ลำบาก
 จึง กราบ บังคม ทูล พระ กรุณา ไม่ ทรง รับ ตำแหน่ง เดียว แต่ แรก

ซึ่ง มี พระ ราช คำ รั้ความ พระ เจ้า น้อย ยา เอก กรม หมื่น นเรศวร ฤทธิ ฤ
 กราบ บังคม ทูล พระ กรุณา ว่า การ เป็น ข้อ สำคัญ ก็ จะ ต้อง ขอ รับ พระ
 ราช ทาม พระ องค์ ใด พระ องค์ หนึ่ง ซึ่ง เคย เป็น กรรม สัมปาทิกสภา สำหรับ
 ก่อน มาไว้ เพื่อ ได้ ทราบ ทาง ที่ ทรง เริ่ม ไว้ จะได้ จัดการ ให้ ถูก ต้อง
 จึง ได้ ตกลง เป็น สมเด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เธอ เจ้า พ้า ภาณุรังษี สว่าง วัง
 กรม หลวง ภาณุ พันธ วงษ์ วรรณ เดช จะได้ ทรง รับ ที่ กรรม สัม ปาทิก
 สำหรับ ที่ ๒ ต่อไป

วัน - 03/04/2666
 ครุมน วนวัน อา ทตย เตอน ดับ ไซด์ แรม สอง คำ พระ บาท สมเด็จ

พระ เจ้า อยู่ หัว เล็ด ใจ ออก ณ ที่ ยง พระ โวง พระ หนึ่ง จักร กรม ษา ปราสาท

ว่าราช การ แหน่ ดิน พร้อม ด้วย พระบรม วงษานูวงศ์ ข้า ทูลของ
 กุศล พระบาท เฝ้าพระ บาท บงกช มาศ เมื่อเสร็จ ราชการ จวนจะเสด็จขึ้น
 จึง ทรง พระ มหา กรุณาโปรดเกล้าฯ พระ ราชทาน สัจญญาบัตร
 ตั้ง กรรม สัม ปาติกสภา หอพระ สมุด ลำ วัชที่ ๒ นาย หน้าซึ่ง ต้องเลือก
 ๕ พระ องค์ คือ ๑ สภานายก พระ เจ้า น้อย ยาเธอ กรม หมื่นนเรศวรฤทธิ์
 ๒ เลขาธิการ พระ เจ้า น้อย ยาเธอ พระ องค์ เจ้า จันทรทัตจธาดา
 แล กรรม สัม ปาติก อีก ๓ พระ องค์ คือ ๓ กรม หมื่น ประจักษ์ ศิลปาคม
 ๔ กรม หมื่น ศิริ ธัช ดัง กาศ แล ๕ พระ องค์ เจ้า ตติศวรกุมาร แต่
 สมเด็จ พระ เจ้า น้อย ยาเธอ เจ้า พ้าภา นูรังษี สว่าง วงษ์ กรม
 ทหลวง ภาณุ พันธุ์ วงษ์ วรเดช ทำได้ เสด็จ มารับ พระ ราชทาน สัจญญาบัตร
 ใน วัน นั้น ไม่ ยับได้ ทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าฯ พระ ราชทาน สัจญญา
 บัตร พระ เจ้า พ้านางเธอ พระ องค์ เจ้า โสโมาวดี เปน อุบถายกที่ข้าง ใน ด้วย
 ครั้น เสด็จ ขึ้น แล้ว จึง ได้ จับ ประชุม ปฤกษากัน ณ เวลานั้น ที่
 พระที่นั่ง จักรกริมหาปราสาท มี กรม หมื่นนเรศวรฤทธิ์ สภานายก เปน
 ประธาน เลขาธิการ กับ กรรม สัม ปาติก อีก ๓ พระ องค์ ได้ ปฤกษา
 ข้อความ ตก ลง กัน ๔ ข้อ คือ ๑ กฎ หมาย สำหรับ หอพระ สมุด นั้น
 เมื่อ หอพระ สมุด แล้ว สำ เร็จ จึง จะ ได้ ลง มือ ทำ ต่อ ไป ให้ สำ เร็จ ๒ การ
 เร่ง รััด ให้ หอพระ สมุด แล้ว นั้น มอบ ให้ กรม หมื่น ประจักษ์ ศิลปาคม
 กรรม สัม ปาติก ทรง เปน พระ ธุระ ดู แล ให้ ตลอด ๓ ให้ พระ องค์ เจ้า
 จันทร ทัตจธาดา เลขาธิการ แปล หนังสือ กฎ หมาย คลับ เมือง ถึง ดไปร์

แลเมืองบึงสามพัน ร่องไว้ แล ๔ ให้เสนาธิการ จัด บัญชี สิ่ง ของ
 ซึ่งได้ รับ จาก กรรม สัม ปา ทัก สภา สำนักรับ ถอน มอบ มา ๕ สิ่ง คือ ๑
 กระดาษ ตรา สำหรับ หอพระสมุด ห่อ ๑ ของ ตรา ห่อ ๑ ตรา สำหรับ
 บัตร กระดาษ หีบ ๑ ตรา ตอก อิน เดีย รับ เบอ หมึก พร้อม หีบ ๑ หีบ เหล็ก
 วิลาค มี กฎหมาย กับ บัญชี หีบ ๑ นั้นไว้ ให้ มั่น คง แล้ว เก็บ รักษา ไว้ เปน
 การ เสร็จ ประชุม ครั้ง แรก

กรรม สัม ปา ทัก สภา ได้ ประชุม กัน เปน ครั้ง ที่ ๒ ณ วัด หอ พระสมุด ใหม่
 (คือ ที่ พระ ตำหนัก สมเด็จ พระบรม โอรสาธิราช สยาม มกุฎ ราชกุมาร
 หลังสูงเดยวัน) เมื่อ ๓ วัน จันทร์ เดือน ยี่ แรม หก ค่ำ เวลา บ่าย ทั่ว โมง
 มีเสนา นาย ก เลขาธิการ แล กรรม สัม ปา ทัก พร้อม กัน กับ สมาชิก
 บาง พระ องค์ ด้วย ได้ ปรึกษา กัน ตก ลง ๔ ข้อ คือ ๑ ให้ พระ
 องค์ เจ้า ดี ศิวร กุมาร เปน ผู้ คิด เครื่อง ดึง เครื่อง ไข แล ทำ บัญชี
 ตีราคา มา ยื่น ๒ ให้ เลขา ธิการ คิด อ่าน เก็บ เงิน จาก สมาชิก มา รวบรวม
 ไว้ สำหรับ จะได้ จ่าย การ ต่าง ๆ ที่ ต้อง การ ๓ ให้ กรม หมื่น
 ประจักษ์ ศิล ปา คม เปน ผู้ เร่ง การ ก่อ สร้าง แก้ว กวาด แล จัด ตั้ง เครื่อง
 ตั้ง แต่ง ที่มี อยู่ แล้ว บาง เริ่ม ตั้ง แต่ ๓ วัน อังคาร เดือน ยี่ แรม เจ็ด ค่ำ
 ไป แต่ ๔ สมเด็จ พระเจ้า น้อง ยา เธอ เจ้าฟ้า ภาณุรังษี สว่าง วงษ์
 กรม หลวง ภาณุ พันธวงษ์ วัชร เดช ขอ ให้ กรม หมื่น ประจักษ์ ศิล ปา คม
 ตีราคา โทร พจน ^{๐๓/๐๔/๒๕๖๕} ตั้ง แต่ หอพระ สมุด ไป ถึง ออก พิมพ์ หลวง ด้วย การ
 ทั้ง ปวง ที่ ปรึกษา จัด การ ก็ ลง บอ อยู่ เพียง เท่านั้น

กรรม สัม ปาติก ลภา คำว่านี้ ได้มี การ ประชุม กรรม สัม ปาติก
 ลภา และมี สมาชิกบาง พระ องค์ เสด็จไป สู่ ที่ ชุม นุม ด้วย เป็น
 ครั้ง ที่ ๓ อีก คราว หนึ่ง ณ ดึก หอ พระ สมุด ใหม่ เมื่อ ณ วัน พุฒ
 เดือน สี่ แรม สิบสอง ค่ำ บีมเมย จัตวา ตก เวลา ย่ำ ๕ โมง ลภานายก
 เป็น ประธาน พร้อมด้วย เลขาคีการ แล กรรม สัม ปาติก ได้ ตรี สถึง กัร
 ที่ จะ ตก แต่ง หอ หอ พระ สมุด จัด วาง ตู้ โต๊ะ แล อื่น ๆ ตาม
 ตัวอย่าง แนบ ที่ ซึ่ง พระ องค์ เข้า ดิ ศี วกุมาร ได้ ทำ มา เล่น ใน ที่
 ประชุม ตาม ที่ ตก ลง มอบ ให้ ท่าน ไป เป็น พระ ธุระ นั้น แล คิด อ่า
 จะ ข้าง เล่ม ยน สำหรับ เลขาคีการ แล กำหนด จะ ให้ นัด ประชุม
 สมาชิก ทั้ง ปวง ใน วัน เดือน ห้า ขึ้น สี่ ค่ำ บีมเมย ยัง เป็น จัตวา ตก จุล
 ศักราช ๑๒๔๔-๕ แต่ ครั้น เล็ก ประชุม แล้ว ถลาม ที่ ก็ ยัง เประ
 เป็อน ด้วย ลอของ ปูน อยู่ อย่าง เดิม กว ที่ จะ ตก แต่ง แล จัด กว
 อย่าง อื่น ก็ ลิง ไป ถึง ณ วัน พุฒ เดือน ห้า ขึ้น สี่ ค่ำ กำหนด ประชุม
 ใหญ่ เป็น ครั้ง ที่ ๔ หรือ ครั้ง ห้า กรรม สัม ปาติก ลภา ก็ เสด็จ มา
 กัน ไม่ พร้อม * สมาชิก ฝ่าย หน้า ก็ เสด็จ มา บ้าง ที่ มี ได้ เสด็จ มา นัย
 ก็ มาก ต่าง พระ องค์ ทรง พระ ดำเนิน ทอด พระ เนตร หอ ที่ จะ เป็น
 หอ พระ สมุด ไป มา มิ ได้ ปรุ กษา กว ชัน ไต เป็น อัน เล็ก ประชุม
 แล ความ คิด ความ พยายาม ของ กรรม สัม ปาติก ลภา ก็ เจ็บม หาย ไป
 ยัง เบ็ด หอ พระ สมุด หา ได้ ไม่ แล กลับ ข้า มี เหตุ ซึ่ง ชัก ให้ ชัด ช้อง
 มาก ชุม ด้วย นาย ช่าง ที่ ก่อ สร้าง ตก นัย ทำ ราก ไม่ ดี ก่อ ตก ใหญ่ สอง

ชั้น แล ก่อ ทอ นาฬิกา สูง หนัก เกิน กำ ลัง ราว ดัดดี จะเป็น หอ พระ
 สมุด ก็ ครอบ ราว ชุด ลง น้ำ กล้ว จะเป็น อัน ตราย ไม่ เป็น ที่ ใ่ว ใจ ได้
 แล พระ เจ้า น้อย ยา เธอ กรม หมื่น นเรศ รวรฤทธิ สถา นา ยก ก็ ต้อง
 รับ ราช การ เล็ด ใจ ออก ไป เป็น ราช ทูต สยาม ประจำ อยู่ ณ ราช ดำ นึก
 กรุง อัง กฤษ การ ทั้ง ปวง ก็ เป็น อัน เจียม ไป ทมด ครั้น ลจล
 สัก ราช ๑๒๕๕ มี แม่ เมญูจ ตก ณ วัน อัง คาร เดือน สิบ เดือน ๕
 ห้า คำ ถึง วัน กำ หนด เปลี่ย ม กรม สัม ปา ทัก สภา ดำ รัย ใหม่ พระ บาท
 สม เต็จ พระ เจ้า อยู่ หัว เล็ด ใจ ออก ท้อง พระ โรง พระ ที่ นึง อม ริน ทร
 วิ นิช ฌั ย ทรง บำ เพญ พระ ราช กุศ ล ใน อภิ ลัก ขิต สมนัย คล้าย กับ ติ
 วาร สวรรค์ สด ใน พระ บาท สม เต็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว เป็น การ
 ลม ของ พระ เติช พระ คุณ พร็ อม ด้วย พระ บรม วง ษา นู วงษ์ ข้าราชการ
 ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย เฝ้า ทูล ลอ ของ อัฐิ พระ บาท ตาม ดำ หนั่ง จึง มี พระ บรม
 ราช โอง การ ดำ รัส เหนือ เกล้า สั่ง ว่า ตั้ง แด่นี ด้ ไป ให้ สมา ชิก หอ
 พระ สมุด วชิรญาณ เลือก กรม สัม ปา ทัก สภา มี อุป ฌา ยก ฌาย ฌนำ
 ชัก ผู้ หนึ่ง ถ้า ทรบ จะ ด้ ช่วย เลา ชาติ การ จัด การ หอ พระ สมุด เป็น
 สอ แรง ให้ แชน แชน ฌน หนึ่ง พระ เจ้า น้อย ยา เธอ กรม หมื่น
 วชิรญาณ ไวร ส ซึ่ง ทรง ฌน ฌน นั้น ถึง โดย มี ด้ ออก เงิน บำ รุง
 ฌัน ฌน ฌน อยู่ ใน สมา ชิก ของ หอ พระ สมุด วชิรญาณ แต่ ถ้า ดำ หนั่ง
 สถา นา ยก ตก อยู่ ใน พระ องค์ ใจ ซึ่ง ทรง ฌน ฌน อุป ฌา ยก จะ ด้ ถึง
 การ แตน เป็น ตัน ว่า ใน การ เริ่ ง เงิน ซึ่ง ไม่ สมควร แก่ สมณะ เเทศ

08/04/2565

ด้วยกรรม همین วัชรญาณ วัชรโรต ได้ทรงพระปรารภว่า ถ้าเจ้านาย
คฤหัสถ์ติดราชการมาก จัดการเบ็ด หอ พระ สมุด มิได้ ท่าน จะ ทรง
พระ อุดสาหะ รับ เป็น พระภาระเอง

ลำดับนั้นเจ้า นายสมาชิคนายหน้า รวม ๒๐ พระองค์ ก็ได้ทรง
เลือกกรรม สัม ปา ทิก สภา ลำรับ ที่ ๓ ตก ลง พระ เจ้า น้อย ยาชัย
กรรม همین พิชิตปรีชากร เป็น สภานายก โดย ๑๐ โวต กรรม همین
ประจักษ์ ศิลปาคม เป็น อุป นายก โดย ๑๐ โวต พระ องค์ เจ้า ชุม พด
สม โภช เป็น เตชะ ชิกกร โดย ๙ โวต แล กรรม همین พิชิตปรีชากร
ซึ่ง จะ ได้ เป็น สภานายกใหม่ ทรงเลือกกรรม สัม ปา ทิก อีก ๔ พระองค์
คัด ราย พระ นาม ชน ทูลเกล้าฯ ถวาย ใน เวลา ก่อน เล็ด จัน นี้ จึง ทรง
พระ กรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ยกตำแหน่ง อุป นาย ก เลียบ เพราะที่ สภา
นายก มิ ได้ ตก อยู่ ใน พระองค์ ไตซึ่ง ทรง ผนวช เป็น สมณะ ส่วน
การเลือกอุปนายก นายในนั้นเจ้า นายสมาชิคนายใน รวม ๒๙ พระองค์
ก็ได้ ทรงเลือกผู้ที่จะได้ รับ ตำแหน่ง ได้ คณนุเลือกมาก ๒๔ โวต

ข่าวต่างประเทศ เรื่องสงครามจีนกับญี่ปุ่น

ข่าวต่างประเทศ ฤดูนี้ ที่ เป็น เรื่องใหญ่ ก็ คือ จีน กับ ญี่ปุ่น เกิด
รบ กัน ชน ด้วย เรื่อง เมือง เกา หลี ก๊ก เมือง เกา หลี นี้ เป็น เมือง ฮวน
เมือง ๑ ^{๑๓} ๐๓/๐๔/๒๕๖๓ ซึ่ง ชน แก จีน ใน เรื่อง สาม ก๊ก ก็ ปรากฏ ชื่อ ใน แห่ง ไต
แห่ง หนึ่ง ตรง ไทน์ จำ หา ขัด ไม่

การ สงคราม ครั้งนี้ ผู้ใด จะ เข้าใจ เหตุ การ ให้ จะ แจ้ง ต้อง ดู
 แผนที่ ภูมิ ประเทศ เป็น เมือง ต้น ถ้า ท่าน ผู้ใด ยัง ไม่ได้ ดู แผนที่
 จึง สังกัด กำหนด ตาม อุประมา อย่าง ย่อ ๆ ต่อไป นี้ ก็ ภาว จะ เข้าใจ
 ได้ เช่น เด้า เปรียบ ความ ว่า เมือง ปะ กิง ตั้ง อยู่ ที่ เมือง ฉะ เซ็ง เทรา
 อาณาเขต จีน ปก ลง มา จน แหลม แท่น เมือง เกา หลี อยู่ ที่ แหลม
 สม มุก ยี่ บุน อยู่ เกาะ อย่าง เกาะ ลี ซัง เมือง วลาตี วอ สดอก ของ
 รัสเซีย อยู่ เช่น บาง พระ เวลา นี้ รัสเซีย ยัง ไม่ได้ เข้า เกี่ยว ช้อง
 อันใด เพราะ เหตุ ผล ซึ่ง จะ ได้ ช้ แจ้ง ต่อ ไป ข้าง หน้า แต่ ต้อง กล่าว
 ถึง ภูมิ ประเทศ ของ รัสเซีย ไว้ ด้วย บาง ที่ จะ เกี่ยว กัน เมื่อ ปลาย
 มือ อย่าง ได จะ แล เห็น ใน เวลา นี้ ยัง ไม่ได้

จะ ตั้ง ต้น คำ ความ แต่ ว่า เมือง เกา หลี เป็น เมือง น้อย อยู่ใน
 ระหว่าง จีน กับ ยี่ บุน เคย ถูก เมือง ใหญ่ ทั้ง ๒ นั้น ย่ำ ยี่ มา เนื่อง ๆ
 แต่ จึง ดำ ขรรพ์ แต่ มา ใน ตอน หลัง นี้ เมือง เกา หลี คง เป็น เมือง
 งาม ก่อง ขน แก่ จีน โดย เรียบ ร้อย มา ได้ หลาย ร้อย ปี

พัน อธิยา ไครย ของ พวก เกา หลี แล ขนบ ธรรมเนียม บ้าน เมือง
 เดิมแบบ แบบ คล้าย อย่าง จีน มาก ที่ เป็น ข้อ สำคัญ กล่าว คือ
 ไม่ ภาวใจ ใน การ ที่ จะ เปลี่ยน แปลง แบบ แผนที่ นิยม มา แต่
 โบราณ แต่ อย่าง หนึ่ง อย่าง ได แล ไม่ ชอบ สมาคม คบ ทา ฝรั่ง
 มั่ง ค้า อม ต่าง ชาติ ต่าง ภาษา แต่ เดิม จีน ก็ เป็น เช่น นี้ แต่ เมื่อ มา
 มีการ สรรพสาม แพ้ อัง กฤษ แล ฝรั่ง เค็ด ต้อง จำยอม คบ ทา ฝรั่ง มา

03/04/2565

ได้สัก ๔๐ ปี แต่เมืองเกาหลี่เป็น เมืองน้อยยังไม่ พ้องพาน กับฝรั่ง ก็ขัด ประตูบ้าน เขยมาจนไม่ กั้น พวกฝรั่ง แล ยี่ปุ่น ตั้งหน้า จะ ค้าขายให้ ถึง เมือง เกาหลี่ บาง พวก ดัดดิง เข้าไป จนเกิด ตื่น พันแคง กับ พวก เกาหลี่ บ้าง บาง พวกไป เชี่ยว เชิญจีนให้ บังคับ เกาหลี่ จีน เห็น ว่า ถ้านิ่งไว้ คง จะมี เหตุ อย่าง ที่ ได้ มี มา แก่จีน เมือง เกาหลี่เป็นเมือง น้อย จะ ตกไปเป็น ของ ชาตอื่น หรือ มีคนจีน ฝรั่ง แล ยี่ปุ่น จะ ช่วย กัน เข้า บังคับ เมือง เกาหลี่แล้ว จัด การ หุ้ม ชูเอา ออก หาก จาก จีน ดังนี้ จึง บังคับ เมืองเกาหลี่ ให้ คำ อนุญาต เปิด การ ค้า ขาย กับ นานา ประเทศ มี พ่อค้า แล กงซุล ต่าง ประเทศเข้าไป ตั้ง ในบ้านเมือง ตั้งแต่ นั้น มา

ผล ของ การ นั้น ทำให้ ชาวเมือง เกาหลี่ แตกต่าง กัน ออก เป็น ๒ พวก พวก ๑ ซึ่งมี ดิง เจ้า เมือง เกาหลี่เป็น หัวหน้า อยใจ ใน การ อย่างไม่ใหม่ อีก พวก ๑ มี กิม อ๊ก กิม บิดา เจ้า เมือง เป็นหัวหน้า นิยม อยู่แต่ ข้าง เดิม คิด เห็น ว่าบ้าน เมือง เลื่อม เลี่ย ลง กว่า เมื่อ กระ นั้น เพราะ คบ ไท ต่าง ต้าว ท้าวต่าง แดม เปน เหตุ พวกนั้น เปน คักรู เกลียต ชัง แด คอย ป้อง ร้าย ชาวต่าง ประเทศ อยู่ เดิม

อยู่ มา ไม่นาน ก็เกิด เหตุ คน ๒ จำพวก นี้วิวาท กัน เลย ไปฆ่า พันเอา ยี่ปุ่น เข้า ด้วย เพราะ ยี่ปุ่น อยู่ ใกล้ มี ผู้ คน ไป มา ค้าขาย ใน เมือง เกาหลี่ มาก 03/04/2565 ราชอา อิปตัย ยี่ปุ่น ส่ง ทหาร ออก มา จะ แก่ แค้น ข้าง จีน ก็ ส่ง ทหาร ไป จะ ปราม ปราม การ วิวาท จีน กับ ยี่ปุ่น เลี้ยว

ชักกระแตเล่น จะเกิดรบกัน ด้วยเรื่องเมืองเกาหลี่ ในครั้งนั้น ครั้งหนึ่งแล้ว แต่ในเวลานั้นจีนพึ่งเสด็จการสงครามกับฝรั่งเศส เรื่องเมืองดั่งเกีย จึงปรานีปรานอมคำสัญญาด้วย ยี่บุน ให้เปรียบ ยี่บุน หน้อยหนึ่งว่า ถ้าต่อไปภายหน้ามีเหตุการณ์วิวาทเช่นนั้น เกิดขึ้นในเกาหลี่อีก จีน หรือ ยี่บุน ฝ่ายใดจะเอาทหารเข้ามาปราบปราม การจลาจลในเมืองเกาหลี่ ถ้าบอกให้กัน ทราบก็เอามาได้ดังนี้ ก้าวก็ไปสงบกันมา

ในบั้นชาวเกาหลี่ ๒ พวกนั้น เกิดวิวาทกัน เป็นจลาจลขึ้นอีก จีนกับ ยี่บุน ต่างบอกกัน แลส่งทหารไปด้วยกันยังเมืองเกาหลี่ ตามสัญญา การจลาจลนั้นก็สงบลงโดยง่าย แต่ครั้นสงบแล้ว จีนชวนให้ ยี่บุน ถอนทหารกลับไปบ้านเมือง ข้าง ยี่บุน ไม่ยอม โดยอ้างเหตุว่า การที่เรียบร้อยนั้นสักแต่ว่าสงบลง ไม่มีอันใดเป็นประกันว่าจะไม่เกิดฆ่าฟันกันขึ้นอีกในเร็ว ๆ คราวที่จีนกับ ยี่บุน จะช่วยกัน บังคับเมืองเกาหลี่ ให้จัดการเปลี่ยนแปลงวิธีปกครองบ้านเมืองให้เป็นอย่างใหม่ ดำเนินทางฝรั่งให้เป็นแบบแผน บังคับเหตุการณ์ในบ้านเมืองให้เรียบร้อยเสียก่อน จึงค่อยถอนทหาร ข้างจีนเถียงว่า เมืองเกาหลี่เป็นเมืองเข้มแข็งด้วยจีนก็จริง แต่เขาเป็นชาติหนึ่งภาษาหนึ่ง ขนบธรรมเนียมภายในบ้านเมืองอันเป็นความทุกข์สุขของเขาอย่างไร เขาเห็นดีอย่างไร ชอบแต่จะให้เขาจัดกันเอง ตามที่เขาเห็นสมควร หากว่าชาติอื่นจะ

ไปตั้งแบบแผน ช่มชื่น น้ำใจเขาไม่ ข้าง ยี่บุน ไม่ยอม การติด
กัน อยู่อย่างนี้ เป็น ทำวิวาท ต่างเมืองต่างก็ เตรียมทหาร
แลส่งทหารเพิ่มเติม ไปเมืองเกาหลี่ ทั้งฝ่ายจีนแล ยี่บุน ในระหว่างนี้
อชิปัตย ฝรั่งเศส ซึ่งมีผลประโยชน์ เกี่ยวข้องอยู่ใน เมืองจีนแล ยี่บุน
กล่าวคือ อังกฤษ รัสเซีย ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น ให้ราช
ทูตเป็น ลีช ซัก ช่วยเกลี้ย ไกลทั้งจีนแล ยี่บุน จะให้ ประองต้อง
ตกลงกัน โดย เรียบร้อย ข้าง จีนว่า ยี่บุน ต้อง ถอน กระตุ้ที จะให้
เมือง เกาหลี่ จัด การต่าง ๆ ลดหย่อน ผ่อนลงเสีย ข้าง ยี่บุน ว่าจีน
ต้อง หยุดการ ส่ง ทหารเพิ่มเติม ไป เมืองเกาหลี่ เสีย จึง จะ ยอม
ปรานี ปรานอม การ อยู่ ใน ระหว่าง ลีช สาย กัน อย่างนี้ ภัยเกิด
เหตุขึ้น คือ ทหาร เกาหลี่ ว่าทำพินขึ้น กับทหาร ยี่บุน ๆ ว่าเพราะ
จีน ยี่บุน อีก ประการ หนึ่ง ในการ ที่ จีน ส่ง ทหารเพิ่มเติม ไป เมือง
เกาหลี่ นั้น ไปทาง บก เป็น ทางกันดาร จึง เข้าเรือพ่อค้า อังกฤษ
บรรทุก ทหาร ให้ เรือ รบคุม ไป ส่ง เมือง เกาหลี่ ไป เจอเรือรบ ยี่บุน
เข้า กลาง ทาง ยี่บุน ทักทัก เอาว่า จีน ไม่ ยอม ปรานี ปรานอม
ก็ ลง มือรบ เอา ก่อน เรือ ยี่บุน มากกว่า ได้ เรือ จีน เจิง มา แต่เรือ
พ่อค้า อังกฤษ ลำ หนึ่ง ชီး เรือ เกาหลี่ ซึ่ง บรรทุก ทหาร จีน ไป ประ
มาณ ๑๔๐๐ คน ยี่บุน บังคับ กับ ดัน ให้ แล่น ตาม ไป เมือง ยี่บุน
เพื่อ จะ เอา ทหาร จีน เหล่า นั้น เป็น ชะรอย ถ้า ไม่ ยอม จะ ยิง เรือ นั้น เสีย
ฝรั่งเศส พวก กับ ดัน ดัน ทน เห็น ไม่มี ทาง ที่ จะ ต้อสู้ หรือ หลบหนี ได้

ประการใด จะยอมตาม ยี่ บูน บัง คับ แม่ทัพแล่นายทหารจีนที่
 ไปในเรือ ไม่ยอม บังคับ กับ ตัน ตัน หม ว่า ถ้าจีนยอม จะฆ่าเสีย
 พวกกับ ตัน ตัน หม เห็น หมดท่า อยู่ในระหว่างเขาควาย ไม่รู้จะทำ
 ประการใด ตกลง ต้อง โดดน้ำหนีเอาชีวิตรอด ยี่ บูน ก็ยิงเรือ
 เก้า หลี่ ล้าน จม ทหารจีน จม น้ำ ตาย กว่า ๑๐๐๐ คน ก็เลยเกิด
 รบ กัน ขึ้น แต่ เหตุ นั้น มา ร้าย การ ทัพ กัน อยู่ เดียว นี้ ยาก ที่ จะ เอา
 ความจริงให้ละเอียดได้ เพราะข่าวที่ มา อยู่ ข้าง เคลือบคลุม นั้น
 แปรไม่เป้น ยุติ ถ้า มา ทาง ยี่ บูน ก็ ว่า ยี่ บูน ได้ เปรียบ ถ้า มา
 ทาง จีน ก็ ว่า จีน ได้ เปรียบ ความจริงที่ จะ รู้ ร้าย การ ได้ แม่ทัพ
 ก็ เห็น จะ ต้อง รอ ต่อ เมื่อ การ สงคราม สงบ แล้ว แต่ ชัน น พง เอา เปน
 เจ้า ได้ เพียง ว่า เรือรบจีน อ่อน กว่า ยี่ บูน แต่ ทาง ยก ยี่ บูน เห็น จะ
 อ่อน กว่า จีน แต่ อย่างไร ๆ ก็ ดี นำ สงคราม แต่ พวก เก้า หลี่
 ตรง กับ ความที่ เขา เปรียบ ไว้ ว่า เหมือน อย่าง หญ้าแพรก ซึ่ง อยู่ใน
 สนามข้าง ชน กัน ได้ ข่าว ว่า อด อด ยาก เดือด ร้อน มาก

การ สงคราม ครั้ง นี้ ทาง ที่ จะ พยายาม กาล ภาย หน้า มี ทาง ที่ อาจ
 จะ เปน ได้ หลาย อย่าง คือ อย่าง ที่ ๑ ยี่ บูน กำลัง เรือรบ ทั้ง ศาสตร์ วิชา
 และ พล ทหาร ได้ ฝึก ซ้อม เข้ม แข็ง และได้ ตระเตรียม การ ฝึก
 พร้อม ดี กว่า จีน ถ้า ทำ การ เหยียบ ฆาต รวด เร็ว บาง ที่ อาจ จะ เอา
 ชำระจีน ได้

03/04/2565

อย่าง ที่ ๒ ถ้า ยี่ บูน ทำ การ เอา ชำระ เหยียบ ฆาต โดย รวด เร็ว ไม่ ได้

ยิ่งเข้าไปก็ยิ่งน่าที่ จะเป็นรองจีนไปทุกที เพราะเหตุที่จีนมีคน มีทุนมากกว่า ยี่มุ่น โดยยี่มุ่นตายคน ๑ จีนตาย ๑๐ คนเสมอไป ยี่มุ่นก็หมดก่อนจีน แลสงครามคราวนี้ถึงยี่มุ่น จะทำได้ อย่างไร ๆ น่าที่จีนจะไม่ยอมแพ้โดยง่าย เพราะถ้ายอมแพ้จีนจะเสียเกียรติยศเป็นอย่างยิ่ง คงจะตั้งหน้าสู้ อย่างที่เรียกว่าจนเข็ญ ต้า แต่ฝ่ายยี่มุ่นนั้นเล่าทำสงครามครั้งนี้ ก็โดยเชื่อว่าเหมือน ต้า กำไร โดย ว่าตัว อยู่เกาะ และมีเรือรบ เป็นเครื่อง บังกัน ถ้า เห็นหนักหนา พาทหาร กลับไปบ้าน เสียก็แล้วกัน จะ อย่างไร ๆ ก็ดี สงครามครั้งนี้ ลงปลาย จีน กับ ยี่มุ่นคง จะ บอบ ช้ำ อ่อน แรง ลงไป ด้วยกัน มี รัสเซีย เป็นเพื่อนบ้าน อยู่ ใกล้ รัสเซีย จะ ทำ อย่างไร นี เป็น ข้อ สำคัญ ที่ สุด ที่ คน มุ่ง หมายถึง คอยดูกันต่อไป ข้างหน้า เพราะเมือง เกา หลิน ทั้ง รัสเซีย ได้ ทำ สัญญา กับ จีน แล อัง กฤษ รัยไว้ว่าจะ ไม่เอา เป็น อัน ขาด ก็ ไม่มีใคร สง ใสย ว่า รัสเซีย จะ ไม่ อยากร ได้ เมือง เกา หลิน เป็น ที่ เอา ได้ เมื่อไร ก็ น่า ที่ จะ เอา เมื่อ นั้น ยังมี ข้อ ขัด ข้อง อยู่ใน เวลา นี้ ก็ ที่ อัง กฤษ จะ ตั้ง ถ้า ไม่ ยอม รัสเซีย อยู่ อีก แจ่ง ๑ เพราะ เหตุ ฉนั้น การ ที่ จีน กับ ยี่มุ่น จะ สงบ สงคราม กัน ได้ ยังมี ทาง ที่ ๓ ที่ รัสเซีย กับ อัง กฤษ จะ พร้อ ม กัน เข้า ห้าม ปราบ โดย แขง แรง คือ ว่า ถ้า ชาติ ไทย ไม่ ยอม เลิก รบ ก็ จะ เป็น ช่วย ขนาม ชาติ นั้น ดังนี้ แต่ การ ที่ จะ ห้าม ปราบ ดังนี้ ก็มี ข้อ ขัด ข้อง อยู่ เหมือน กัน ด้วย ผู้ ห้าม ๕ คน นั้น มี สา เหตุ ข้อ วิวาท แล อัจฉา ฤษยา กัน อยู่

มิได้ขาด จะ สม ยอม กัน แต่ ปาก หรือ ทั้ง ปาก ทั้ง ใจ นี้ เป็น ของ
 ยาก ที่ จะ เล็ง เห็น แต่ อัง กฤษ คง จะ ไม่ ยอม ให้ รัสเซีย เข้า เป็น ผู้
 จัด การ ห้าม วิวาท แต่ ชาติ เดียว แล รัสเซีย ก็ คง ไม่ ยอม ให้ อัง กฤษ
 เข้า จัด แต่ ชาติ เดียว เหมือน กัน โดย จะ ตก ลง เล็ก สง คราม กัน ได้
 ประการ ไต การ ทำ สัญญา อย่าง ทัพ ก็ ยัง บรบริบูรณ์ ไป ด้วย ชั้น เชิง
 ต่าง ๆ อีก เป็น อัน มาก เพราะ ฉนั้น การ สง คราม เงิน กับ ยี่ บุน ใน
 ครั้ง นี้ ยัง ไม่มี ใคร พยากรณ์ ได้ ว่า จะ ไป ลง เอย กัน อย่าง ไต

กิจการ เรื่อง โศกसानเรือเมลไปยุโรป

เรือไฟที่ไปมาค้าขายในระหว่างยุโรป กับ ทาง ตวัน ออก น
 มี มาก นัย ด้วย ร้อย แต่ มิ ได้ เรียก ว่า เรือ เมล ทั่วไป เรือ เมล นั้น
 เฉพาะ แต่ เรือ ที่ ได้ ทำ สัญญา กับ อธิปัตย์ รัช เหมมา เติ น ไปรสนีย์ โดย
 กำหนด ว่า จะ รัช ส่ง ไปรสนีย์ เมือง นั้น ให้ ถึง เมือง นั้น ใน เท่านั้น วัน
 ฝ่าย อธิ ปัตย์ ยอม ให้ ค่า เติ น ไปรสนีย์ ตาม สัญญา เช่น นี้ เป็น เงิน มี
 ละเท่า นั้น ๆ

เรือ เมล เหล่า นี้ ผิด กับ เรือ ค้าขาย ตาม ปกติ ที่ จำ ต้อง รัช ไป มา
 ให้ ทัพ กำหนด ที่ ได้ สัญญา ไว้ กับ อธิปัตย์ ถึง จะ ได้ สิ้น ค่า แล คน โดย
 สาน มาก หรือ น้อย เท่า ไ้ ถึง กำหนด ก็ ต้อง ออก จะ รัง รว เยียด
 แวง ทวนผล ประโยชน์ อัน เป็น ใหญ่ เหมือน กับ เรือ ค้าขาย ไม่ ได้ ด้วย
 เหตุนี้ ผู้ มี กิจ ชุระ จะ ต้อง ไป มา โดย รัช ร้อน จึง มัก ชอบ โดย สาน เรือ เมล

มิได้ขาด จะ สม ยอม กัน แต่ ปาก หรือ ทั้ง ปาก ทั้ง ใจ นี้ เป็น ของ
 ยาก ที่ จะ เล็ง เห็น แต่ อัง กฤษ คง จะ ไม่ ยอม ให้ รัสเซีย เข้า เป็น ผู้
 จัด การ ห้าม วิวาท แต่ ชาติ เดียว แล รัสเซีย ก็ คง ไม่ ยอม ให้ อัง กฤษ
 เข้า จัด แต่ ชาติ เดียว เหมือน กัน โดย จะ ตก ลง เล็ก สง คราม กัน ได้
 ประการ ไต การ ทำ สัญญา อย่าง ทัพ ก็ ยัง บรบริบูรณ์ ไป ด้วย ชั้น เชิง
 ต่าง ๆ อีก เป็น อัน มาก เพราะ ฉนั้น การ สง คราม เงิน กับ ยี่ บุน ใน
 ครั้ง นี้ ยัง ไม่มี ใคร พยากรณ์ ได้ ว่า จะ ไป ลง เอย กัน อย่าง ไต

กิจการ เรื่อง โคยสานเรือเมลไปยุโรป

เรือไฟที่ ไป มา ค้าขาย ใน ระหว่าง ยุโรป กับ ทาง ตวัน ออก น
 มี มาก นัย ด้วย ร้อย แต่ มิ ได้ เรียก ว่า เรือ เมล ทั่วไป เรือ เมล นั้น
 เฉพาะ แต่ เรือ ที่ ได้ ทำ สัญญา กับ อธิปัตย์ รัช เหมมา เติ น ไปรสนีย์ โดย
 กำหนด ว่า จะ รัช ส่ง ไปรสนีย์ เมือง นั้น ให้ ถึง เมือง นั้น ใน เท่านั้น วัน
 ฝ่าย อธิ ปัตย์ ยอม ให้ ค่า เติ น ไปรสนีย์ ตาม สัญญา เช่น นี้ เป็น เงิน มี
 ละ เท่านั้น ๆ

เรือ เมล เหล่า นี้ ผิด กับ เรือ ค้าขาย ตาม ปกติ ที่ จำ ต้อง รัช ไป มา
 ให้ ทัพ กำหนด ที่ ได้ สัญญา ไว้ กับ อธิปัตย์ ถึง จะ ได้ สิ้น ค่า แล คน โดย
 สาน มาก หรือ น้อย เท่า ไ้ ถึง กำหนด ก็ ต้อง ออก จะ รัง รว เยียด
 แวง ทวนผล ประโยชน์ อัน เป็น ใหญ่ เหมือน กับ เรือ ค้าขาย ไม่ ได้ ด้วย
 เหตุนี้ ผู้ มี กิจ ชุระ จะ ต้อง ไป มา โดย รัช ร้อน จึง มัก ชอบ โดย สาน เรือ เมล

ถึง จะเสียค่าเดิน ทางแรง ช่นกว่าไป เรือ อื่น ก็ ได้ ถึง โดย กำหนด
 แน่น ~~คน~~ คน ได้ ไซ้ แต่ เท่านั้น ว่า ที่จริง แท้ การ ที่ โดย สาม ไป
 ใน เรือ เมล ยัง ได้ ความ มา สุก ดี กว่า ไป เรือ อื่น ๆ ด้วย เพราะ เรือ เมล
 ถึง จะ ได้ ค่าจ้าง เดิน ไป รสนีย์ ของ อธิปัตย์ ก็ แต่ ภาทუნ ค่า ไซ้ สลย
 เจ้า ของ เรือ ยัง ต้อง คิด หา ประโยชน์ ทาง อื่น อุดหนุน ซัก จึง จะ ภา
 เปน กำไร เพราะ เหตุ นี้ เปน การ จำ เป้น ที่ เขา จะ ต้อง เอาใจ ใส่ ให้ ความ
 สุขสบาย แก่ ผู้ โดย สาม ให้ ดี กว่า เรือ อื่น ๆ จะ ได้ มี ผู้ คน ไป มา ใน
 เรือ ของ เขา ให้ มาก แล ลิน ค้า อัน ไต ซึ่ง ควร จะ รับ ได้ ทัน เวลา
 เขาก็ รับ บรรทุก เหมือน กับ เรือ อื่น ด้วย อีก ช่น ๑

เรือ เมล ที่ ข้าพเจ้า ได้ เคย โดย สาม แล จะ เรียบ เรียง พรรณา ไป
 ใน ท้อง เรือ อื่น นี้ เปน เรือ กอมปนี อังกฤษ ชื่อ ว่า กอมปนี ประนิ สลา
 แอนต์ ออเลียดัล หรือ เรียก ตาม ชื่อ ที่ เขามัก เรียก กัน โดย สั้น เชป
 ตัวอักษร ว่า กอมปนี บี แอนต์ โอ กอมปนี นี้ อยู่ใน กอมปนี ๑ ที่ รับ
 เหมมา เดิน ไป รสนีย์ ใน ระหว่าง ยุโรป กับ ตะวันออก ราชธานีปัตย์ อังกฤษ
 ให้ ค่าจ้าง ประมาณ บี ละ สาม หมื่น ช่ง มี จำนวน เรือ ไฟ ใน กอมปนี
 บี แอนต์ โอ นี้ เบ็จ เสรี จกว่า ๕๐ ลำ ขนาด ตั้ง แต่ ๖๐๐๐ ตัน เคษ
 ลง มา จน ๒๐๐๐ ตัน เคษ มี จักร เดิน ใน ระหว่าง แต่ ชั่วโมง ละ ๑๒ นอต
 จน ๑๖ นอต ตาม ต้อง การ คือ ถ้า ลิน ลม จืด ก็ ต้อง เดิน รับ แรง ไม่
 ให้ ซ้ำ ถ้า เปน คราว ลง บก็ เดิน แต่ ภาท ประมาณ หมาย ให้ ไป รสนีย์
 ถึง ได้ ก่อน กำหนด เพียง วัน ๑ หรือ ๒ วัน เปน ประมาณ

ผู้จะโดยสถานเรือเมล กอมปนี บี แอนด์ โอ ไปยุโรป ต้องไปจาก
 กรุงเทพรด้วยเรืออื่น ไปพักรออยู่ที่เมืองสิงคโปร์ จนถึงกำหนด
 วันเรือเมลมาจากเมืองจีน เขาพักอยู่ที่สิงคโปร์วัน ๑ แล้ว จึง
 จะได้ลงเรือนั้นต่อไป แล การที่จะโดยสถานเรือเมลไปจาก
 สิงคโปร์นั้น

เริ่มต้นผู้โดยสถานต้องไปที่ห้าง เอ แอนด์ คี ผู้จัดการของ
 กอมปนีเรือเมล นั้นซึ่ง ตั้งอยู่ที่สิงคโปร์ วางเงิน สดซื้อตั๋วสำคัญ
 ซึ่ง จะโดยสถาน จะไป ถึงไหนเขาก็คิดราคาตามกำหนด ตั๋วที่ซื้อ
 นั้นเลือกได้เป็นสองอย่าง จะซื้อแต่ขาไปคือไม่กลับ หรือด้วยเรือ
 กอมปนีอื่นก็ได้ อย่าง ๑ หรือจะซื้อตั๋วขากลับด้วยก็ได้ ถ้าซื้อ
 ตั๋วขากลับด้วยเขาลดราคาให้ แต่ต้องกลับภายใน ๖ เดือน หรือ
 ๙ เดือนตามแต่จะสัญญา กัน เมื่อซื้อตั๋วได้แล้วเขาก็ให้ตัว
 สำหรับปิดหีบเสื่อน้ำสำหรับตัวมาด้วย ตัวสำหรับปิดหีบนั้นชนิดหนึ่ง
 ปิดบอกว่า จะไปตั้งแต่ นั้น ถึง ที่นั้น คือ ตั้งแต่ สิงคโปร์ ถึงเมือง
 บรันดิช ซึ่ง เป็นท่า ขน เป็นต้น หีบ น้ำนอม ของผู้โดยสถานต้อง
 ปิดตัว ชนิด นกหีบ เว้น แต่ ของเล็ก น้อย ซึ่ง ตัว จะ หิ้ว หอบ ไปเอง
 ตัว อีก ชนิด หนึ่งเป็น ๒ อย่าง ปิดตามชนิดหีบซึ่ง เจ้า ของ ภายใจ
 จะเอาไปอย่างไร คือ ชนิด หนึ่งปิด หีบ บอกว่า จะต้อง การไว้ใน
 ห้องที่ตัวอยู่ 03/04/2565 เช่น หีบเครื่อง แต่ง ตัว แล หีบเสื่อน้ำ ภาอ ใช้ ๔ วัน ๕ วัน
 เป็นต้น ชนิดหนึ่งปิดหีบ ซึ่ง ไว้ใน ห้องต่างหาก แต่ จะต้อง การไว้ ใน

กลาง ทางข้าง เช่น หีบ เลื่อน หน้าไว้ พลัดเปลี่ยน กับ ของ ซึ่ง จัดไว้
 ใน ห้อง เป็น ต้น หีบ ซึ่ง ไม่ ได้ ปิด ตัว ๒ ชนิด ซึ่ง ว่า มา แล้ว ต้อง ลง ใน
 ราว วาง เรือ เขา ให้ เมื่อ ขึ้น บก ที่ เดียว การ ที่ ต้อง แบ่ง หีบ เป็น อย่าง ๗
 ดังนี้ จำ เป็น เพราะ ห้อง ที่ อยู่ เล็ก ถ้า เขา เข้า ไว้ ใน ห้อง หมด
 ก็ ไม่ มี ที่ กว้าง จะ นั่ง จะ เดิน ได้ สบาย

อนึ่ง บันดา หีบ ปิด ทั้ง ปวง ถ้า ไป กลาง ทาง จะ หาย หก ตก หล่น
 ประการ ใด จะ เอา ใช้ กับ เจ้า ของ เรือ ไม่ ได้ ต่อ เสีย เงิน ให้ เขา
 อินชุนรีล อีก เล็ก น้อย เขา จึง จะ เป็น ประกัน ให้ แต่ ที่ จริง
 ถึง จะ ไม่ อินชุนรีล ก็ ไม่ ใคร มี หาย หก ตก หล่น อไป

ผู้ ซึ่ง จะ โดย ลาน ต้อง ตระเตรียม สิ่ง ของ ซึ่ง จะ พา ไป ด้วย ให้
 เป็น หมวด หมู่ แล มี ตาม สิ่ง ที่ ควร ต้อง การ ใช้ ใน เรือ ให้ ถูก ต้อง
 จึง จะ มีความ สบาย ใน ชั้น ต้น ต้อง จัด สิ่ง ของ ซึ่ง จะ ต้อง การ ใช้
 ใน ห้อง ที่ อยู่ ของ ต้อง การ ใน นี้ คือ หีบ เครื่อง แต่ง ตัว มี หวี
 แล แปรง เป็น ต้น คือ หีบ เครื่อง ครอบ หีบ หนึ่ง หีบ ย่อม ๆ สำหรับ เครื่อง
 มุ่ง ห่ม หีบ หนึ่ง เครื่อง มุ่ง ห่ม ซึ่ง ควร จะ มี คือ เลื่อ กาง เกง หรือ สร้อย
 สำหรับ มุ่ง นอน ลัก ๓ สำหรับ เลื่อ ยับ นยาว สำหรับ สวม เวลา ไป แล มา
 จาก ห้อง อาบน้ำ ตัว หนึ่ง เลื่อ ยัด แล เลื่อ เช็ด ไม่ ต่ำ กว่า อย่าง ละ ๖ ตัว
 เช็ด แพร หรือ เช็ด ลัก หลาด อีก ลัก ๒ ตัว เลื่อ กาง เกง ลัก หลาด ๓ สำหรับ
 ลัก สำหรับ สวม เวลา กิน เข้า เป็น ลัก หนึ่ง เลื่อ เป็ด คอ บาง ๆ
 สำหรับ ใช้ เวลา ร้อน ลัก ๒ ตัว น้ำ เช็ด หน้า เลื่อ ๆ อง เท้า แล คอ เลื่อ

03/04/2565

แล้ว คอยตาม ควรวร องเท้าหนึ่งคู่หนึ่ง น้าคู่หนึ่ง สลับเชือคู่หนึ่ง ก็พอ หมวกแข็ง ร่ม หรือไม้เท้าสำหรับขึ้น ขก มีเป็นธรมตา แต่ไม่มีเวลาใช้ในเรือ ใช้แค่ หมวกอ่อนๆ ทำด้วยสักหลาด ถ้าจะว่าด้วยของซึ่ง จำเป็น ต้องการ จะจัดไว้ในห้อง สำหรับ ใช้ก็เท่านั้น ยิ่งอีก อย่าง หนึ่ง ก็ คือ เงิน ที่ เป็น หัวใจ ของ การ ทิ้งขว่ง กับ หนังสือที่จะ อ่าน เล่น ของ นอก จาก น เป็น ต้น ว่า ที่นอน ผ้าห่ม พอนผ้าเช็ด หน้า เช็ด ตัว เขา จัดไว้ให้ ใน ห้อง เวล ะ บรมบรรณ

ของ ที่ จะ ต้อง ใช้ นอก ห้อง ก็ คือ หีบ ผ้า ซึ่ง มีตังตัว บอกว่า จะต้องการ กลาง ทาง หีบ นี้อาจใส่ผ้าเช็ด เช็ดเช็ด เป็น ต้น สำหรับ ผลัดเปลี่ยน ส่วน ซึ่ง จัดไว้ในห้อง จะเปลี่ยนไป ยัง ต้อง มี เก้าอี้ ยาว เช่น เก้าอี้ หวาย ทำ ที่ ถึง คไปไว้ ตัว หนึ่ง นอก ก่าด หรือ เขียนชื่อเรา จัดไว้ เก้าอี้ ตังไว้ บน ตาดฟ้า สำหรับ จะ ได้ นั่ง หรือ นอน เล่น ตาม สบายใจ ของ นอก จาก นี้ ก็ เป็น อันตัง ลง ระวัง ได้

ที่ ว่า นี้ อย่าง จำเป็น แต่ ยัง ต้อง พอน นัย หั้น หา ได้ ลีล แล ความชอบใจ ผู้ โดยสถาน ได้ เป็น ธรมตา ยึ่ง ถ้า หาก ผู้ โดย สถาน รู้ ภาษา อังกฤษ ก็ ควรวร จะ มี หนังสือ อังกฤษ ไป อ่าน ด้วย อีก หนังสือ ซึ่ง จะ เป็น ประโยชน์ ใน เวลา ไป ใน เรือ เมล มี ๒ เล่ม คือ เรียก ว่า บี แอนด์ โอ 03/04/2585 ปอดเล่ม ๑ เป็น หนังสือ เล่ม เล็ก ๆ บอก การ กอมปนี ที่ เดิน เรือ แล พรวร มา ขอก ที่ ต่าง ๆ ใน ระยะ ทาง ที่ จะ ไป มี ทั้ง ที่ วาง สำหรับ จด รายทาง ไว้ ด้วย อีก เล่ม ๑ เป็น ของ กอมปนี เข้า ให้ ไม่

ต้องซื้อ คือ หนังสือแนะนำของกอมปนีบอก ข้อบังคับ สำหรับ ผู้
โดย สาน ช่าง ทัง ราคาโดย สาน แล ระยะทาง ตั้ง กำหนด วัน ซึ่ง
จะ ถึง ที่นั้น นั้น ด้วย

เมื่อ ตระเตรียม การ แล้ว ถึง กำหนด วัน เรือ จะ ออก ก็ พา
เข้า ของ ไป ลง เรือ สิ่ง ตัว ให้ นาย เรือ รู้ เห็น เป็น สำคัญ ห้าม
สิ่ง ของ ซึ่ง บัด ตัว ไป อย่างไร เขาก็ จัด ไป ไว้ ตาม ที่

ผู้ โดย สาน ๆ ได้ เปน ๓ ชั้น คือ ชั้น ที่ สาม เป็น อย่าง เรว
ราคา ถูก อยู่ แต่ บน ตาด ฟ้า ตย น หัว เรือ ต้อง มี เลื่อ ลาด ของ ตัว มา
นอน เอง ที่ นอน ก็ แล้ว แต่ จะ นอน ลง ไป ได้ ตรง ไท น บน หลัง ทัพ
หลัง บัด ไม่ ว่า อาหาร ก็ เปน อย่าง ลุก เรือ คน โดย สาน ชั้น
นี้ มัก จะ มี แต่ พวก จีน แล พวก แชก ซึ่ง ไป มา ตาม เมือง ใน วัน ออก
ไม่ ไป ถึง ยุโรป ชั้น ที่ ๒ นั้น เป็น อย่าง กลาง มี ห้อง ทัพ อยู่ แล ได้
อาหาร กิน คล้าย กับ ที่ ๑ นิด ก็น กับ ที่ ๑ ที่ ห้อง ย่อม กว่า กับ ผู้
โดย สาน ชั้น ที่ ๒ อยู่ ได้ แต่ ใน ตอน สำหรับ ชั้น ที่ ๒ จะ ไป ประปน
กับ ผู้ โดย สาน ชั้น ที่ ๑ ไม่ได้ ส่วน ผู้ โดย สาน ชั้น ที่ ๑ นั้น
ย่อม ได้ รับ ความ สบาย เป็น อย่าง ดี ที่ จะ พึง ได้ ใน เรือ นั้น ทุก ประการ
จะ ไป ดู ไป เห็น ตาม ที่ ของ ผู้ โดย สาน ชั้น ที่ ๒ ที่ สาน ก็ ไป ได้

เรือ เมล กอมปนี มี แอนต์ โฮ ที่ เปน เรือ เก่า ห้อง ผู้ โดย สาน
ชั้น ที่ ๑ อยู่ ตอน ท้าย ชั้น ที่ ๒ อยู่ ตอน ข้าง หัว แต่ เรือ ที่ ดย ใหม่ ๆ
จัด ห้อง ที่ ๑ ไว้ ตอน ข้าง หัว ชั้น ที่ ๒ ไว้ ตอน ท้าย เพราะ

เวลา คลื่น พัด ตอน ต่ายไม้ สบาย เหมือน ตอม หน้า จะอธิบาย
 ลักษณะเรือ ทั้ง อย่างเก่า อย่าง ใหม่ ก็ จะ ยืด ยาว เหลือ เกิน จะอธิบาย
 แต่เรือ อย่าง ต่อ ใหม่ อย่าง เดียว เรือ เมล อย่าง ใหม่ นั้ ที่ ลำ ใหญ่ ๆ
 มัก จะ เป็น เรือ เน้ ว ล ร เร็ฟ คือ เรือ กอง ทนุ น เกี่ยว ใน การ กรม
 ทหารเรือ ของ อังกฤษ ด้วย คือ รา ซา ลิป ตัย อังกฤษ เห็น ว่า เรือ เมล
 ต่อ ใหม่ ๆ เหล่า นั้ โต ใหญ่ เติ ม ก็ เร็ว ถ้า หาก จะ เกิด การ รุม ฟุ้ง
 กับ ซา ตี โต ใน ยู โรป ถ้า ซา ตี นั้ ใน ขณะ ตระ เตรี ม ลง ทนุ ซื่อ เรือ
 เมล เหล่า นั้ ไป ใช้ เป็น เรือ ลาด ตระ เเว หรือ เรือ บรรทุก ทหาร ก็ จะ
 เป็น กำ ลัง ประทุษ ร้าย อังกฤษ เอง เพราะ เรือ เหล่า นั้ เป็น เรือ
 ของ พ่อ ค้า ไม่มี กฎ หมาย อัน ไต จะ ห้าม ไม่ ให้ เขา ซื่อ ชาย ตาม ชอบ ใจ
 ของ เขา อธิ ปตัย เห็น อย่าง นั้ เมื่อ กอม ปนี ไต ต่อ เรือ ขนาด ใหญ่
 อย่าง ต ชน จึง คิด อาม ทำ สัญญา กับ เจ้า ของ เรือ ข้าง อธิ ปตัย ยอม
 ให้ เงิน ประจำ ลำ ลำ หนึ่ง ปี ละ รว ๓๐๐ ชั่ง ข้าง เจ้า ของ เรือ
 ต้อง ทำ ดาด พ้า ไว้ หน้า ลำ หรับ วาง บัน ใหญ่ ได้ ลำ ละ ๖ กระบอก
 แล ต้อง มี เครื่อง ต่าง ๆ คือ ไฟ พ้า แล กว้าน ลำ หรับ ยล บัน เป็น ต้น
 ไว้ ลำ หรับ ลำ หนึ่ง ต้อง ให้ กอม ปนี ข้าง นาย ทหาร ซึ่ง ได้ เคย อยู่
 หรับ ไต ฝึก หัด เข้า ใจ การ เรือ รุม ใน กรม ทหาร เรือ เป็น กับ ต้น
 แล ต้น ทน ด้วย ผล เรือ ก็ ตั้ง ให้ ข้าง คน ทหาร เรือ ด้วย เหมือน กัน
 แต่ ไม่ ทั้ง ลำ ที่ เดียว ถ้า ใน เวลา ปรกติ อธิ ปตัย ยอม ให้ เรือ นั้ เติ น
 เมล แล ใน การ ค้า ชาย ตาม ความ ประสงค์ ของ เจ้า ของ ถ้า หาก จะ เกิด

03/04/2565

การ รบ ฟุ้ง ธิปตัย จะ ต้อง การ เรือ เมื่อใด เจ้า ของ ก็ ต้อง ฝั่ง
 เรือ ไป รับ บัน แล พล รบ ลง เป็น เรือ ลาด ตระ เวณ หรือ เรือ ขรร ทุก
 ทหาร ตาม แต่ ธิปตัย จะ เห็น ควร แต่ เมื่อ เช่น นี้ ธิปตัย จะ
 ขอม คิด คำ บรรทุก ให้ อีก ตาม สมควร

เรือ อย่าง ดี ใน กอม ฝนิ บี แณ โฮ รั มี สัญญา เป็น เรือ
 เน วดี วิ เสฟ เชน นี้ ทุก ลำ ลำ ขนาด ใหญ่ ๖๒๐๐ ตัน โคซ ๔ เลา
 ๒ ปล่อง ตาด พ้า ๔ ชั้น ตอน หัว เรือ ชั้น ล่าง ชั้น กลาง ขรร ทก ของ
 ชั้น ที่ ลาม เป็น ห้อง กะ ล่า ลี แล ห้อง ดัน หน ที่ ๓ ที่ ๔ ชั้น บน เป็น
 ที่ เครื่อง กว้าน สมอ ตอน กลาง ชั้น ล่าง ขรร ทุก ของ ชั้น กลาง
 เป็น ห้อง ผู้ โดย ลาน ชั้น ที่ ๑ ชั้น ที่ ดอ ชน มา เป็น ห้อง เลียง อาหาร
 ผู้ โดย ลาน ชั้น ที่ ๑ แล เป็น ห้อง ลว หอง พวก นาย กด ชั้น บน
 ทำ เป็น ห้อง นั่ง เเล็น แล ห้อง เครื่อง ดน ตรี สำหรับ ผู้ โดย ลาน
 ชั้น ที่ ๑ เป็น ห้อง กับ ตัน แล ห้อง ตัน หน ที่ ๑ ที่ ๒ แล ห้อง สำหรับ
 ลู บ หร ด้วย ตาด พ้า ข้าง นอก สำหรับ เเด็น เเด็น นั่ง เเล็น วง เเล็น
 ก็ ได้ ห้อง ท้าย สำหรับ ผู้ โดย ลาน ชั้น ที่ ๒ มี ทำ ของ เดียว กับ ชั้น
 ที่ ๑ เป็น แต่ เเต่ เถว กว่า แล ยัด เยียด กว่า

เครื่อง จักร โก ใน เรือ จะ อย่าง ไว ข้า พเจ้า ไม่ ได้ เป็น ฮัน เยต
 เนย ไม่ รัย ธิบาย ได้ เลย อด แต่ ใหญ่ โดมาก นอกจาก เครื่อง
 จักร ที่ สำหรับ พา เเท เรือ เเด็น ^{03/04/2565} ยัง มี เครื่อง ขวี่ วาร อีก หลาย เครื่อง
 คือ เครื่อง ไฟ พ้า ซึ่ จุก ใช้ ใน เรือ ลก อด รุง เครื่อง น้ำ แชน สำหรับ

ทำห้องบรรทุกอาหารให้เย็น เครื่องผสมดูดอากาศร้อนในห้องหนึ่ง ออกหมด ห้องนั้นเปะห้องที่ไว้เนื้อสัตว์แลผักผลไม้ ซึ่งเป็นอาหาร ไม่ต้อง บรรทุกสัตว์เป็น มาฆ่ากิน กลาง ทางเลย เมื่อเรื่อ จะ ออกเขาซื้อผักปลาเนื้อสัตว์ แลผลไม้ ตลอด จน นมโกลบบรรจุเข้าไว้ในห้องนี้แล้ว เปิดจักรให้สูบล้ออากาศร้อนออกให้หมด ของนี้ก็ไม่เน่าเปื่อย มีเนื้อสัตว์แลผักผลไม้สดกินได้ตลอดทาง ถ้า จะ ต้องการ น้ำ แชน ก็เอาน้ำได้ ถึง ลัง กสิ ไปตั้งไว้ในห้องนี้ ตักหนอยก็แชนเอง ข้าพเจ้าได้เข้าไปดูในห้องเยื่อนี้ลองจับปลาที่เขาแขวนไว้ แชนเหมือนทำด้วยยางอินเดียนับเขอ ดูพิภพต่างๆ เครื่องจักรนอกจากนี้ ยังมีเครื่องอัดน้ำสำหรับใช้เป็นแรงหมุน กว้าน ต่างๆ ตลอด ถ้า ดู กระบวน เครื่องจักร ไกลในเรือใหญ่ๆ เช่น นี้ ถึง ไม่ใช่อินเยอเนียก็น่าพิศวงมาก

ข้างฝ่ายการ บังคับ ยัญชา ในเรือ ลัง เกิดดู เขาจัดกัน เป็น ๓ กระบวน ชั้น อยู่ใน กัปตัน ทั้ง ๓ คือ กระบวนทหาร พวกต้นหน พลเรือทั้งหลาย ชั้น อยู่ใน ต้นหน ที่ ๑ กระบวน พลเรือน คนครัว คนใช้ แล การ กิน อยู่ ตลอด จน เงิน ทอง อยู่ใน เปอเซอผู้รักษาทรัพย์

กระบวน กสิ พวกอินเยอเนีย ช่างไฟแลการไถ กสิ ทั้ง ปวง อยู่ใน ต้น กสิใหญ่ ยังมี หมอสำหรับเรือคน ๑ สำหรับรักษาไข้เจ็บคนในลำเรือทั่วไป ถึงเราผู้โดยสารจะเจ็บไข้เขาก็รักษาให้ตามหน้าที่ ไม่คิดเอาขวัญเข้า แต่เราก็ต้อง สมนำคุณ

03/04/2565

เขาย่าง ตาม พระลามิ แก่ใจ เป็น ธรรมตา แต่ ค่ำ ยานัน ดู เหมือน เขา
เรียก แต่ อย่างไร จำหา ได้ แน่ไม่

เวลา เมื่อเรา ไป ลงเรือ ถ้า เป็น ผู้ มี บรดา คักดิ์ กับ ต้น ก็ลง
มา คอย รับ ที่ บรดา บาง ที่ เขามัก หา คน ให้ พามา ให้ พย ประคุน
เคย กับ เรา เสีย ก่อน ก็มี เวลา เรา ขึ้น เรือ เขา จัด พวก ต้น หม แล คน
ใช้ ตาม แต่ จะ ภาหา ได้ มา ยืน เข้า แถว คอย รับ ให้ เป็น เกียรติยศ
แล้ว กับ ต้น กับ เปอ เซอ พา เรา ไป สมมต ห้อง ที่ อยู่ ให้ ตาม ควร
แล ชัก ออง ช้าง ขึ้น ้วย อต เสอ กระโดง ท้าย หรือ เสอ ที่ ตาม ตาม
เรือ ใหญ่ แล เล็ก เป็น การ แล ดง ว่า มี ไท ที่มี บรดา คักดิ์ ไป ใน เรือ
นั้น กว่า เรา จะ ขึ้น มก จึง เป็น เล็ก กัน แต่ ที่ จรง การ ที่ ชัก ออง
ใน เรือ เมล นี้ ไม่ ว่า ออง อะไร ชัก อยู่ แต่ เท่า ที่ ตา คน ที่ ขึ้น จะ แล เห็น
เท่า นั้น ถ้า ออก ถึง กลาง ทะเล แล้ว เขา เอา ลง พย เก็บ เสีย หมุด
ไม่ ชัก ไว้ ไห ออง เก่า ต่อ ไป เห็น เรือ แพ หรือ จะ ไกล นึง จึง อะ อะ ชัก กัน ใหม่

ผู้ เป็น กับ ต้น เรือ เมล นำ ที่ จะ ต้อง ใช้ คน วุฒิ หลาย อย่าง นอกจาก
ความรู้ ใน การ เดิน เรือ เรือ เมล ใหญ่ ๆ ที่ เกี่ยว กับ กรม ทหาร เรือ ได้
อธิบาย มา แล้ว นี้ ใน ข้อ สัจญญา ราชาธิปไตย ก็ บังคับ ว่า กับ ต้น จะ ต้อง
มีความ รู้ ดัง ได้ สอบ ซ้อม เสอ นาย ร้อย เอก ใน กรม ทหาร เรือ ด้วย
ประการ ๑ นอกจาก นี้ กับ ต้น ยัง ต้อง มี คุณ สมบัติ อย่าง อื่น ที่
สำคัญ นั้น ก็ คือ อธิยา ไครย ที่ จะ รู้ จัก ผ่อน ผัน ใน การ ควบคุม สมาคม
คน โดย ลาน อื่น เป็น คน ต่างชาติ ต่าง วิไล ซึ่ง มา รวบรวม ไป

โม ลำเรืออัน เดียวกัน สิ่งเกิดดู กบตัน มักจะวางอ้อยาไครย อย่างที่
 เรียกกัน ว่าเป็นคนใจนักเลง เอาอกเอาใจ คนโดยสาน มาก เป็น ชูระ
 ที่จะ ทัก ทาย ปราย โปรว แก่ผู้ โดย สาน ไม่ว่า หญิง ชาย เด็ก ผู้ ใหญ่
 ใคร จะ เล่ม จะ หัว ลมก สนาน อันใดก็ เล่น ด้วย แต่ กระนั้น มิได้ ละวาง
 พากหม ใน ชูระ ที่จะ บังคับ บัญชา การ เรือ หรือ เหยาะ แลละ ให้ คน
 โดย สาน ถือ วิสาสะ เข้าไป ลวน ลาม ได้ ใน ตำแหน่ง นั้น คง อยู่ใน วาง
 อ้อยาไครย ให้ คน โดย สาน รัก แล ยาเกรง ทั้ง สอง อย่าง ว่า ที่ แท้ ก็ ควร
 จะเป็น เช่น นั้น เพราะ เวลา เรือ แล่น ไป ใน กลาง ทะเล กบตัน เขา
 รับ นิด ชอน เหมือน เป็น เจ้า เมือง การ จะ เรียบ ร้อย และ จะ ตลอด
 รอด ไป ได้ ถึง นักรัก เพราะ เขา เป็น ใหญ่ สิ่ง เกิด ความ รู้ คัก ของ คน
 โดย สาน ก็ มัก เป็น เช่น นั้น ดู มีความ เคารพ ยาเกรง กบตัน อยู่ ทั่ว ๆ
 กัน ไม่มี ผู้ ใด หมิ่น ประมาท

จะ ต้อง พรรณา ห้อง ที่ อยู่ ใน เรือ เมล สัก หนึ่ง ยี่ ห้อง เหล่า นั้น อยู่
 ริม เรือ ตั้ง ๒ ข้าง กลาง ลำ เบ็ด เป็น ห้อง โถง ลำ หัษ นั้น ห้อง คน โดย
 สาน ห้อง หนึ่ง มี หน้า ต่าง ช่อง กระจก เจาะ ข้าง เรือ ช่อง ๑ บ้าง ๒ ช่อง บ้าง
 ภาได้ แสงสว่าง แล ได้ ลม ถ้า ลม มา ข้าง หัว หรือ ข้าง ท้าย เรือ
 มี เครื่อง ทำ เหมือน กระ บอก หน้า สอง ยี่น ออก ไป ตัก ลม ให้ เข้า ใน ห้อง
 แต่ ถ้า ลม พัด แรง มา ด้าน ข้าง เรือ ถ้าย เดียว ก็ ไม่ เป็น ประโยชน์
 เพราะ ข้าง ด้าน ลม มา คง เป็น ด้าน คลื่น ตี ต้อง ปิด ช่อง กระจก อีก ด้าน
 หนึ่ง ก็ ไม่ มี ลม เป็น ธรรมดา แต่ ถ้า ว่าจะ บวม ตัด ลม ทาง อื่น ยัง ไม่

มีอีกทางบน ก็ลงได้ แลฝาไม้ด้านใน ก็ทำเป็น เกล็ด ลม เข้าได้
ถ้าอากาศใน ทล่ไม่ร้อนจัด ถ้าว่าภอมมี ลม พัด แล้วไม ห้อง ก็ ไม่
ใคร ร้อน เว้นไว้ แต่ ห้อง ชนิด หนึ่ง ซึ่ง ทำ ซ้อน ไว้ข้างในไม่มี
น่าต่าง แล ทาง ลม ภา อยู่ข้าง จะ ร้อน แต่ถึง จะ อย่างไร ถ้าผู้
โดย สาณ เปน ผู้มี บรรดา คักดี เขาก็ มัก เลือก ห้อง ดี ๆ ให้ บางที
ถ้าคนไม่ แน่น เขาก็ ให้ถึง ๒ ห้อง ให้เลือก อยู่ ให้ถูก ลม ตาม
ชอบใจ ใน ห้อง ๑ จัดไว้ สำหรับ อยู่ ได้ ๓ คน แต่ ชั้น ที่ ๒ ตั้ง
อยู่ ๓ คน ๔ คน มีเตียง นอน ติด คล้าย กับ ห้อง ติดฝา ซ้อน กัน คน
นอน เตียง ข้าง บน ต้อง มีบันได หรือ เก้าอี้ ต่อ เท้า หรือ รูกัก ห้อย
โตน จึง ขึ้น เตียง ได้ ล้วน คน นอน เตียง ต่าง จะ ลูก ชั้น หนึ่ง ต้อง ระวัง
หาไม้ หัวก็ โคน เตียง บน ถึง โนได้ อีก เตียง หนึ่ง อยู่ คน ละ ฟาก ห้อง
กับ เตียง ต่ำ ใช้ เปน เก้าอี้ หนึ่ง เล่นได้ ถ้า คน โดย สาณ ไม่ เยียด ยับ อยู่
เพียง ห้อง ละ ๒ คน จะ ใช้ เตียง ต่ำ ทั้ง ๒ เตียง ขยับ ก็ พับ เสีย ได้
ต่อ แน่น หนา อยู่ ยัด เยียด กัน ห้อง ละ ๓ คน จึง ต้อง ใช้ เต็ม ๓ เตียง
เตียง นอน เหล่า นี้ พม ถัก ถวด สปรัง ใน ตัว มี ที่ นอน หมอน แล น้ำ พม
ให้ เสริง ไม่ ต้อง ใช้ ของ เรา ที่ นอน พม สปรัง นี้ เวลา คด นอน มี ช่วย โยม
นอน จึง ทวะ คด นอน สบาย ดี แต่ บาง คน ว่า ซัก ให้ เมาคด นอน จัด ชั้น นี้ ต้อง
เอา ที่ นอน ลง ๒ นอน กับ พม ก็ มี หนึ่ง เตียง นอน น มี พม กข้าง ๆ กับ คด
เมื่อ เรือ แคลง คลน พม ก นี้ มี ประโยชน์ จริง ๆ เวลา เรือ แคลง จัด ๆ จะ นอน ให้
หลับ ดี กว่า หน้า หมอน มา จม ตัว เหมือน กับ เขา เขา ของ นรขุ หิม

03/04/2565

หาไม่ กลัง โดม ข้างโน้น ข้างนี้ ยากที่จะ หลับได้ ถ้าไม่มีคลื่น ก็พิบ
 พนัก ลงเลย เครื่องใช้ ใน ห้อง ยังมี เครื่อง ล้าง หน้า สำหรับ ผู้โดย
 ลาน คน ละ ที่ เมื่อกล่าว ถึง ที่ ล้าง หน้า จะ ต้อง อธิบาย วิธี ล้าง หน้า
 อย่าง ฝรั่ง ด้วย ของ เขา ล้าง หน้า แท้ เพราะ ต้อง ล้าง หน้า ก่อน แล้ว
 จึง บ้วน ปาก ทำไม จึง ต้อง ทำ ดังนี้ เพราะ ไม่มี กระโถน ต้อง ใช้
 ขาม ล้าง หน้า นั้น เอง เป็น กระโถน แต่ อย่าง นี้ ก็ จะ ตก ปรง ข่า บู่
 มิถยม ไป ไม่ เป็นไร ถึง ผ้า เช็ด หน้า เช็ด ตัว ก็มี ให้ เสริจ นอกจาก
 เครื่อง ล้าง หน้า ยังมี ตุ้ม สำหรับ ใส ะไร ต่อ ะไร อีก คน ละ ๒ ตุ้ม ย่อม ๆ
 แล ขอ สำหรับ แขนง เลื้อ แขนง หมวก ถอด ต้อง การ ใส หมวก แล เลื้อ หน้า
 ซึ่ง ใช้ เสริม ๆ ไม่ จำ เป็น ต้อง หยิบ ของ ชัน ลง จาก หีบ บ่อย ๆ อนึ่ง
 ใน ห้อง ที่ อยู่ กลาง ดิน จุด ไฟ ฟ้า ทุก ห้อง บาง ลำ จุด แต่ เพียง ๕ ทุ่ม
 ครึ่ง บาง ลำ ที่ อย่าง ใหม่ จุด ตลอด รุ่ง โดม อย่าง นี้ มี โภ เรา จะ
 ดับ จะ จุด เมื่อ ใด ก็ ได้ อนึ่ง บรรดา ห้อง มี สัตว์ ผี ฝรั่ง คน ใช้ สำหรับ
 ประ จำ ปฏิบัติ ตาม เรา จะ ต้อง การ ถ้า ผู้หญิง ก็ บ่าว ผู้หญิง ผู้
 ชาย ก็ บ่าว ผู้ชาย บ่าว สำหรับ เรือ เหล่า นี้ รับ ใช้ สอย คี มาก ถ้า
 รู้ ภาษา กัน ถึง เรา จะ เอา บ่าว ไป ใช้ ก็ ลุ่ม มัน ไม่ ได้ แต่ เรา จำ เป็น
 จะ ต้อง ไป ปรบ ปราย ให้ คำ บำรุง น้ำใจ มัน บ้าง ทั้ง ข้อ บังคับ สำหรับ
 เรือ มี ว่า ถ้า เจ้า ของ เรือ รู้ ว่า บ่าว คน ใด รับ ร้าง วัล จะ ได้ เสีย ทัณฑ์
 ดังนี้ ก็ ไม่ เป็นไร เพราะ เรา ทำ เป็น ให้ กัน เจียม ๆ ถึง รู้ ก็ ไม่มี
 ใคร จับ มี อ้อ แชน ว่า ที่ แท้ ก็ ควร จะ ให้ เพราะ การ ปฏิบัติ ไม่มี

03/04/2565

กำหนดอันใด ให้ปฏิบัติดีหรือไม่ดี ถ้าเรา อยากจะให้เขา
 ปฏิบัติดีเราก็ต้องให้เขา ชอบใจ เป็นธรรมดา โลกดังนี้ การ
 พรรณา มา อยู่ข้าง จะ ยืดยาว คราวนี้ จะเดิน เรื่อง ต่อไป เมื่อขณะ
 แรกเรา ไป ลงเรือ อยู่ข้าง จะ ซดมน โกลา หพิ มีใช้น้อย เพราะผู้โดย
 สาน มากด้วยกัน เขาข้างเราข้าง ทั้ง พวกไป ลังไป เสี้ย กลุ้มกัน
 ใหญ่ จน จน เรือ ออก จึง ค่อย ปรกติ ลง เมื่อกล่าว ถึง ผู้โดย สาน
 ร่วม เรือไป ด้วยกัน ดู ชัน อยู่ น้อย หนึ่ง ที่ คน ต่าง ชาติ ต่าง ภาษา
 ไม่เคย พบ เคย ปะ กัน เหมือนกัน แต่ ชั่ว ที่เป็น มนุษย์ ต่าง ต้อง ไป
 ร่วม เรือ ร่วม ทุกข์ ร่วม สุข กัน ไป หลาย ๆ วัน ลัง เกิด กิริยา ขากการ
 มนุษย์ จำ พวกนี้ ถ้า จะ เปรียบ ให้ คล้าย คลึง เรือ เหมือน กับ กรงนก
 ใหญ่ ๆ ชนิด กรงดิน ลอง จับ นก กระ จอก ปล่อย เข้า ไป ลัก ๑๐ ตัว
 แล้ว จับ นก กระ จาย ปล่อย เข้า ไป ลัก ๖ ตัว แล้ว หาน กสิ ชม กนก
 แดง อีฐ นก คีรี บุน ปล่อย เข้า ไป อย่าง ละ ๔ ตัว ๕ ตัว แต่ แรก
 นก เหล่า นั้น จะ บิน วุ่น วาย ปะ ปน กัน เกรียว กราว โกลา หพิ ไป พัก ใหญ่
 ทั้ง กรง ข้าง เข้า น้อย หนึ่ง พวก นก อย่าง ใด ก็ ไป จับ ไป กิน กับ พวก
 ของ ตัว ต่าง ขำ เลือง แล ดู พวก นก อื่น ซึ่ง ร่วม กรง กัน ครั้น ค่ำ ลง
 ต่าง พวก ต่าง ชัน คอน นอน ร่วม เรียง กัน เป็น แถว ไม่กี่ วัน ก็ คุ่น เคย
 กัน เข้า จน ที่ สุด ถึง ต่าง พวก ก็ ช่วย ใช้ ชัน ให้ กัน แลก กัน ได้ ใคร
 เคย เล่น เลี้ยง นก ใน กรง ดิน คง จะ เข้าใจ ที่ ขำ พเจ้า อุ ประมาน
 นั้น ใด ก็ ดี คน ต่าง ๆ ซึ่ง โดย สาน ร่วม เรือ ไป ด้วย กัน ก็ เช่น นั้น แรก

ลงเรือเป็นเวลา สุขุมกันใหญ่ พอเรือออกต่าง พวกต่าง ก็รวม
 รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ช่วยกัน ขำเลียง แลดู รูป ร่ามท่า ทางพวกอื่น
 เขาดูเรา ๆ ดูเขา กระซิบกระซาบ บู้บัก บักบอกให้เพื่อน กันดู พอ
 ข้ามวัน ไป ก็ค่อย รู้ จักกัน แลกัน พุดจา สนทนา คุ่น เคย กัน เข้า ทุกที
 จนกระทั่ง เป็นเพื่อน ฝูง เล่น หัวเสสาไป ด้วยกัน พอเรือถึง ท่า ก็พอ
 เกิดความ อาลัย ที่จะ จากกัน แลกันได้ มิได้ ผิด กับ ฝูง นกต่าง ๆ
 ที่จับ มา ขังไว้ ให้ร่วม กรง ดิน นั้นเลย

การกิน การ อยู่ในเรือ เมล อย่างไร จะต้อง ขยาย จับ ตั้ง ต้น ไป
 แต่เข้า จึง จะ เข้าใจ ได้ ดี

เวลาเช้า เรา จะตื่น เวลาใด ก็ได้ แต่คง อยู่ใน เวลา ๒ โมงเช้า
 เรา จะ ชอบใจตื่น เวลาไร เรา บอก บ่าวไว้ ถึง เวลา นั้น บ่าว ก็ เข้า มา
 เคาะ ประตู ปลุก ให้เรา ตื่น แล้ว เอา กาแฟ ถ้วย หนึ่ง กับ ขนม บั๊
 สอง สาม ชิ้น มา ตั้ง ไว้ ใน ห้อง ถ้า เรา จะ ต้อง การ น้ำ ร้อน เชื้อ น้ำ ล้าง
 หน้า บอก ไว้ ก็ได้ เหมือน กัน หนึ่ง ตาม ประเพณี เรือ ถ้า เรา ตื่น
 ก่อน ๒ โมงเช้า ภายใน เวลา นั้น จะ ลืม แต่ เลื่อน นอน ทาง เกง นอน
 ขึ้น ไป เดิน เห็น เล่น บน ดาด พาก็ได้ ถ้า ๒ โมงเช้า แล้ว ต้อง แต่ง ตัว
 เพราะ ผู้ หลิ่ง เขา ขึ้น มา จะ ให้ เขา เห็น เรา แต่ง ตัว รุ่ม ร่าม ตาม
 สบาย ไม่ ควร แต่ ถ้า เขา จะ ขึ้น มา ก่อน ๒ โมงเช้า ถึง เห็น ก็ ไม่
 เป็นไร เรา ไม่ ต้อง วง หน เพราะ เขา อยาก ขึ้น มา ดู มิวเซียม เล่น เอง
 เมื่อ ตื่น นอน แล้ว ล้าง หน้า บ้วน ปาก กิน กาแฟ ถ้า มี หนวด เครา

03/04/2565

จะ ต้อง โทณ จะ โทณ เอง ก็ ได้ หรือ จะ ไป จ้าง ช่าง โทณ ให้ ก็ ได้
 เพราะ ใน เรือ มี ห้อง ช่าง กลัด บด ห้อง หนึ่ง ต่าง ทาก มี เครื่อง ตัด นม
 สะหัว โทณ หนาว ได้ พร้อ ม ยัง แดม ขาย เครื่อง น้ำ ยบ น้ำ หอม อไร
 ต่อ อไร เป็น ท้าง กลาย ๆ ด้วย อีก ถ้า หาก จะ อาบ น้ำ ก็ ขวย ผ้า เช็ด ตัว
 เดิน ไป ห้อง อาบ น้ำ น้ำ ที่ อาบ เป็น น้ำ เค็ม จะ เลือก อาบ น้ำ ร้อน
 หรือ น้ำ เย็น ก็ ได้ มี น้ำ ชืด ให้ ล้าง ตัว ด้วย ลัก ดึง ลัก กะ ลี ๑ ที่ อาบ
 น้ำ มี ทั้ง อ่าง แล บัว อาบ ได้ ตาม ชอบใจ มี พนักงาน เป็น สุระ ให้
 ทัก อย่าง แต่ ต้อง ไป รย ปราย ให้ บ้าง เปน ธรรมดา ห้อง อาบ น้ำ
 มี ข้อ บังคับ ๒ ข้อ ข้อ ๑ ไม่ ให้ อาบ เกิน ๑๐ นาที เพราะ จะ คง กัน
 ข้อ ๒ อาบ แล้ว ต้อง เปิด น้ำ ใน อ่าง ซึ่ง อาบ แล้ว ออก เสีย ให้ หมด
 อาบ น้ำ แล้ว ต้อง แต่ง ตัว ลวม เช็ด ลวม กาง เกง แล เลื้อ ขึ้น นอก จะ ใช้
 เลื้อ เปิด คอ หรือ บัด คอ ก็ ได้ การ ที่ แต่ง ตัว ทุก ๆ วัน ใน เรือ เมล
 ที่ จริง เรา จะ แต่ง อย่างไร แม้ ที่ ลุด จะ แต่ง ตาม เพศ บ้าน เมือง
 ของ เรา ก็ ได้ ที่ ว่า น ตาม ที่ มัก แต่ง กัน เปน ปกติ แต่ง แล้ว ภา
 เวลา ๒ โมง ครึ่ง พนักงาน เป้า แตร ครั้ง ที่ ๑ ออก เตรียม ให้ กิ น เข้า เข้า
 เรือ บาง ลำ ก็ ใช้ ระฆัง แทน แตร หรือ แตร แทน ระฆัง อไร ตาม ชอบใจ
 เขา เรา แต่ง ตัว แล้ว ขึ้น ไป บน ตาด ฟ้า ชั้น บน พย พวก เพื่อน
 โดย สาน ที่ รู้ จัก กัน เคย กัน ก็ จับ มีอ “คุณ มอ นิง” กัน ที่ จวน ๆ
 จะ รู้ จัก กัน ก็ มัก ใช้ แต่ พยัก พยิด แสดง ไม่ ตริ จิตร ต่อ กัน แล กัน
 ตาม ควร ถึง เวลา ๓ โมง เข้า เป้า แตร ครั้ง ที่ ๒ ลง ไป นั่ง โต๊ะ กิ น

3/04/2565

เข้าเข้าพร้อมกัน ใต้กินเข้าด้วยยอมๆหลายโต๊ะนั่งๆแต่๘คน
 ขึ้นไปหา ๒๐คน ถ้าเรือแล่นในเมืองร้อนมีพัดซัก ถ้าเข้าเขต
 เมืองหนาวก็ปลดพัดเก็บเสีย กับต้นต้นหนแลต้นกลกับน้ำโดยลำ
 ชันที่๑กินอยู่ด้วยกันในห้องนี้ อาหารกินเวลาเช้ามีขนมปังสด
 ขนมปังปังแลยาคุฝรั่งเรียกว่าปอริตช กินกับน้ำตาลแลนมโค
 เปนต้น ตามแต่จะเลือกกิน กับเข้ามีปลาแลเนื้อสามสี่สิ่ง
 ของหวานมีทั้งขนมแลลูกไม้ เครื่องแกงมีมีเนยแข็งเนยอ่อน
 เครื่องดื่มจะกินน้ำชาหรือกาแฟก็เลือกได้ ว่าโดยที่จริง อาหาร
 อยู่ข้างดี ไทๆเราใครจะชอบกินเข้า คิดอ่านไปเรื่อยไปราย
 กับข้าวแลก็กินเข้าได้ทุกเวลา โดยที่สุดจะเมาคลื่นหรือหัว
 ไทยกลางคืน ถ้าไม่เกิน๕ทุ่มให้ดื่มเข้าให้กินก็ได้ คนเลี้ยง
 ประจำสำหรับโต๊ะพวกนี้ อยู่ในเราต้องไปเรื่อยไปข้างเหมือนกัน
 เมื่อว่าถึงคนเลี้ยงเป็นการต้องศึกษา มีอยู่ข้อ๑ คนเลี้ยงในบ้าน
 เราเรียกว่าบ๋อยแปลว่าเด็ก ที่สิงคโปร์หรือลังกาแม้ตลอดจน
 อินเดียก็เรียกว่าบ๋อย แต่ในเรือเมลชังกฤษต้องเรียกอย่างใช้
 ในเมืองอังกฤษว่า เวเตอ แปลว่าผู้ปฏิบัติ ไม่ทันสังเกตไปเรียก
 ติดปากว่าบ๋อย เขาว่ามันไม่ใคร่ชอบ จะจริงเท็จอย่างไรไม่ทราบ
 เลย เวลากินเข้าแล้วไม่จำเป็นจะต้องรอกัน ใครขี้มาก่อนก็ลุก
 ไปก่อนก็ได้ทุกเวลา กินอาหาร ถ้าเป็นผู้ชอบสุขบุหรี่ยิ่งต้องไป
 สุขบนตาดฟ้าหรือที่ห้องสุขบุหรี่ย่างท้ายเรือ เพราะในห้อง

03/04/2565

ดาดฟ้า ชั้นล่าง ห้ามไม่ให้สูบบุหรี่ทุกชั้น การที่ห้ามไม่ให้สูบบุหรี่
 ในห้องเรือ จะเป็นเพราะจะไม่ให้มีเหตุให้เกิดไฟไหม้ก็ได้ อย่าง ๑
 อีกอย่าง ๑ กลิ่นอายเหม็น เขาเกรงจะทำให้เดือดร้อนแก่ผู้ไม่
 ชอบสูบบุหรี่คือผู้หญิง เป็นต้น นามว่าผู้หญิงดูเป็นกาฬิณีกับบุหรื
 เสียจริง ๆ ในเรือลำที่ข้าพเจ้าได้ไป ห้องเล่นดนตรี ซึ่งเป็นห้อง
 ผู้หญิงชอบประชุมกันเป็นธรรมดา นั้น อยู่ที่ดาดฟ้าชั้นบน แต่
 ดาดฟ้าชั้นบนนั้นเป็นที่สูบบุหรี่ได้ ถึงต้องมีประกาศปิดไว้ตรง
 ท้ายห้องดนตรีแห่ง ๑ หัวห้องดนตรีแห่ง ๑ ห้ามไม่ให้สูบบุหรี่
 ตรงนั้น คือถ้าเดินเล่นบนดาดฟ้าถึงตรงห้องนั้นต้องเลิกสูบบุหรี่
 ต่อเดินไปอีกห้าหกเก้าพันห้องนั้นจึงจะสูบได้อีก แต่ไม่มีใครเห็น
 ใครอ่านประกาศนี้ออก เพราะเห็นเขาเดินสูบบุหรี่ตลอดไป
 โดยซุกซุ่ม ใช้แต่เท่านั้น ข้าจุดบุหรืในห้องนั้นก็มี แต่ข้าพเจ้า
 เองลองตั้งใจระวังได้เพียงถึงห้องตรงนั้นคงจะไม่ดูด หรือไม่ทำ
 ให้อัคคีภัยรบกวนที่บุหรื แต่ที่จะให้เครื่องครัดถึงกับจะตั้งกันบุหรื
 แลจุดตัวใหม่เมื่อพ้นห้องทุก ๆ คราวที่เดินผ่านไปมา ก็เห็นเป็น
 เหลือกำลัง ที่ว่านามผู้หญิงเป็นกาฬิณีแก่บุหรืนั้น เป็นแต่โดย
 นามจริงแท้ เพราะพวกผู้หญิงที่โดยสารไม่เห็นใครรังเกียจที่
 พวกผู้ชายสูบบุหรี่เลย การสูบบุหรืนั้น ว่าที่จริงถ้าไฟในห้อง
 ในเรือเห็นควรห้าม ข้าพเจ้าเคยไปในเรือซึ่งไม่ห้าม อยู่ห้อง
 ได้ดาดฟ้า ลองสูบบุหรี่กระดาดตัวเดียว ก็เหม็นกลิ่นตระหลบ

ไปทั้งห้องหลาย ชั่วโมง จึง หาย เพราะ ห้อง เรือ ลม ไม่ ไค่ว จะ
 เบ้า ได้ เสมอ

เวลา กิน เข้า เข้า แล้ว ต่าง คน ต่าง ก็ ขึ้น เดิน เหม่ เหม่ เล่น หัว บน
 จาด ฟ้า ตาม สบายใจ เวลา ๕ โมง เข้า กับ ต้น เปอ เซอ เที้ยว ตรวจ
 ห้อง ครัง ๑ ถ้า ใคร ไม่ ก่อใจ การ อไร ก็ อุตรรณ์ แก่ กับ ต้น ได้ ใน
 เวลา นั้น เวลา เทียง พวก ต้นหน เขา วัด แดต แต่ ที่ จริง เขา จะ
 วัด เวลา โทน อีก บ้าง ก็ ไม่ ทราบ เพราะ ไม่ ใช่อุระ ของ ผู้ โดยสถาน
 ที่ รู้ หัว ถัน นั้น เวลา เทียง เพราะ วัด แล้ว เขา ชิด เส้น ลง ใน แพน ที่
 ให้ ผู้ โดยสถาน รู้ ว่า เรือ อยู่ ตรง โทน ใน เวลา นั้น แพน ที่ นั้น คือ แพน ที่
 โลก ฟาก ดวัน ออก เข้า กอ บดิด ไว้ ใน ห้อง ประชุม สำหรับ ผู้ โดยสถาน
 เรือ ออก จาก เมือง โทน วัน ๑ ถึง โทน เวลา เทียง เขาก็ ชิด เส้น ตรง ไป
 ตาม ทาง ที่ เรือ แล่น หยุด ไว้ ตรง ที่ เรือ ถึง รุ่ง ชน ก็ ชิด ต่อ ไป ตั้ง นั้น
 ทุก วัน เรา ดู แพน ที่ ก็ รู้ ได้ ว่า มา ได้ เพียง โทน ยัง อยู่ อีก แค โทน จะ ถึง
 เปน การ บอก คักกราช อยู่ใน ตัว ดี มาก ใช่ว่า แต่ เท่านั้น ยังมี ตาราง
 ใน กระจก เล็ก อีก แผ่น หนึ่ง บอก ละเอียต ออก ไป ว่า เวลา เทียง
 วัน นั้น เรือ ถึง แล ติด ยุต เท่าไร ลอง ติด ยุต เท่าไร แล่น มา ได้ ใน
 ๒๔ ชั่วโมง ก็ ไมล์ ปรอท รัน ทนาว เท่าไร ปรอท อากาศ เท่า ได
 เวลา ได จะ เห็น ดลิ่ง หัง เหวตรง โทน เขาก็ เขียน บอก ไว้ ทุกๆ วัน
 ผู้ โดยสถาน รู้ ลึก เหมือน กับ เปน เครื่อง ปลอบ น้ำใจ แล เปน หนังสือ
 พิมพ์ ชาว อยู่ ทุก วัน ถึง เวลา เทียง แล้ว เปน ตอม กระจก ๒ แผ่น นั้น

03/04/2565

แน่น ทุกวัน บางคนที่ดูอู้อู้ออ สมายใจ บางคนที่คัดลอก
 ตาราง ลงสมุด ปัดคอกตบุง บางทีก็ถึงพนันกัน ว่ารุ่งขึ้นเรือจะ
 เดินได้ก็ไมล์ก็มี การเล่นพนันเรือเดินนี้ ถ้าเล่นกัน หลายนๆ คน
 เป็น การ สนุก ครึกครื้น มาก คือตั้งต้นใคร เป็น ผู้นำดีพนัน เขา
 เทียวถามตาม พวกคนโดยสามว่า ใคร จะเล่นบ้างๆ ได้ตัวคน
 มาก น้อย เท่าใด เป็นต้นว่า ๑๐ คน เขาก็กะตาม ตาราง เลข ที่เรือ
 เคยเดินได้ใน วัน ๑ เป็นต้นว่า เรือเคยเดินใน วันที่ล่วงๆ มา แล้ว
 วัน ละ ๓๖๐ ไมล์บ้าง ๓๖๗ ไมล์บ้าง ๓๗๐ ไมล์บ้างดังนี้ เขา
 ทำ ฉลาก นิดกัน ฉลาก ละไมล์ ตั้งแต่ ๓๖๐ ไมล์ ขึ้นไป จน ๓๗๐ ไมล์
 แล้วให้ผู้ เล่น จับ ผู้เล่น ต้อง ลงเงิน คน ละ ประมาณ ๔ บาท รวม
 กันไว้ พนันนี้เรือเดินได้ตรงกับ ฉลาก ของใคร คนนั้นก็ได้เงิน
 ทั้ง กอง ว่าโดยเค้า ของ การ พนันเท่านี้ แต่ยังมี สุนัข สุนาน
 นอกออกไป ที่การ เเล หลัง ฉลาก คือ ถ้าใครไม่พอใจ ฉลากที่ตัวจับได้
 จะ เอา ออก โขส่นการ ขาย เเล หลัง เสียก็ได้ แล้วแต่พวกที่เป็น
 นักเลงจัดๆ เขา จะ ซ้อ บางทีก็ ขาดทุน บางทีก็เลหลังได้กำไร ถึง
 สองเท่า สามเท่า ราคาเดิม เจ้าพวกเหล่านั้น เขาเอาไปนิยหาย
 ได้เสีย อีกชั้น หนึ่ง เมื่อถึง เวลา จวน จะ วัตต์แดงใน วันพนัน เป็นการ
 อะ อะ สุนัข สุนาน กันใหญ่ เสมอ นักเลง ซึ่ง คอยดู หวย ออก
 จ้อก แจก ^{๐๘/๐๔/๒๕๖๕} ๒๕๖๕ ๒๕๖๕ ๒๕๖๕ ฉลากใคร ถูกก็ช่วย กัน จับไม้จับมือ
 คอน แคร ซึ่เล็ด กัน พัก ใหญ่ พวกที่ หวย กิน ก็ พลอย เส ษาไม่ เสียอก

เสียใจ อันใด

เวลาเที่ยงครึ่ง เบ้า แตร ครั้งที่ ๑ บ่ายโมง เบ้า แตร ครั้งที่ ๒
 กินเข้ากลาง วัน อาหาร ที่กิน กลาง วัน มี เนื้อ ต่าง ๆ ขนม แล ผลไม้
 ไอศกรีม หรือผลไม้แช่ น้ำแข็ง ด้วยทุกวัน อาหาร มาก สิ่ง กว่า
 เวลาเช้า เวลาบ่าย ๔ โมงไม่เบ้า แตร แต่เป็น รู้ สัญญา กิน เป็น
 เวลา กิน น้ำชา มีน้ำ ชา อย่าง ฝรั่ง คือ อย่าง กาแฟแต่หาก ชง ด้วย
 ใบชา แล มี ขนม หวาน ขนม บั๊ง หวาน บั๊ง ตั้งใน ห้อง กิน เข้า กิน
 กิน เป็น กลุ่ม ๆ ตาม พวกตาม พ้อง ไม่ต้อง เป็น ระเบียบ เรียบ ร้อย
 ตั้ง กิน อาหาร เวลาอื่น ใน พวกใด ที่มี ผู้หญิง เป็น ผู้โดย สาน
 ผู้หญิง ก็ เป็น อูระ กระทำ พิธี ที่ ผู้ อำนวย การ เลี้ยง เพราะ การ เลี้ยง
 น้ำชาเหมือน กับ ปอกมปราง รัว ยากที่โดย ลำบาก ผู้ ชาย จะ ทำ
 ให้ เรียบ ร้อย เจริญ ความ สโมสรม สำนวนได้ ผู้ ชาย คนใดที่กระทำ
 ความ คุ่น เคย ให้ กว้าง ขวางใน ผู้โดย สาน ด้วยกัน ถึง จะ เป็น โสด
 ไปแต่ตัว ก็คง จะ ได้ รัย เชื้อ เชิญไปกิน น้ำชา ที่บ่อนนั้น บั๊ง
 บ่อนนี้ บั๊งไม่ ชาต วัน ที่รัก ความ สันโดสแต่ไป มั่ง ริน กินเอง
 ก็ อ้อม เหมือนกัน เพราะ ฉนั้น ถึง เวลา กิน น้ำชาที่ไป กินได้กิน เขาก็ มี
 ที่ไป กิน เป็น การ สโมสรม ก็มี ตาม ชอบใจ ไม่ ซ้ำก็ เป็น เลิกกิน ทุก วัน
 ถึง เวลา ย่ำ ค่ำ แตร เบ้า ครั้งที่ ๑ ให้ เตรียม กิน เข้าเย็น การ
 กินเข้าเย็น ต้อง การ เตรียม มาก เพราะ ว่า โดย สมน ควร แล้ว
 ควร จะ ต้อง แต่ง เครื่อง อีฟนิ่งเครส ทั่ว กัน หหมด แต่ การ ที่ จะ แต่ง

03/04/2565

ออฟนิงเครส ในทะเลทุก ๆ วันเป็น การล่า มากมิใช่เล่น เพราะร้อน
 แล ะไร ๆต่าง ๆ บาง คน ที่ หนุ่ม หรือเครื่อง ครัดก็ มัก แต่ง ออฟนิงเครส
 หรือแยกเกดขาว ซึ่ง เป็น เครื่อง ออฟนิงเครส ใน เมือง ร้อน บาง
 คน ที่ สุภาพ ภาว ประมาณ ก็ แต่ง สวม เพียง เลือ สีดำ ๆ ที่ ทน เผลย ๆ เอา
 ก็ มี ย่าง แต่ น้อย ข้าง ผู้หญิง ก็ เหมือน กัน ตาม ฉิ้น เครื่อง แต่ง ตัว
 ของ ผู้หญิง ถ้า จะ รวม ความ เวลา กิน อาหาร เย็น อยู่ใน จะ ต้อง
 แต่ง ตัว ใหม่ ทั่ว กัน ทุก คน เวลา ย่ำ ค่ำ ครึ่ง เบ้า แตร ครึ่ง ที่ ๒ ไป นัง
 ไต่ พร้อม กัน วิธ เลียง อาหาร เย็น ใน เรือ เมด อัง กฤษ นี้ ล่า มาก
 ประ ดัก ประ เติด แล ซ้ำ กว่า เลียง อาหาร เวลา อื่น ๆ มาก ต้อง มี
 สัตว์ ใหญ่ เป็น ผู้ อำนวย การ ด้วย ร่ม สัจญา เป็น จัง หะ ไป แต่ แรก
 คน เข้า นัง ไต่ ผู้ เลียง ยืน เรียง หลัง เก้า อี ภา สัตว์ เคาะ ระ มัง
 เก้ง ! แปล ว่า “ กีบ เข้า พร้อม ละ ” พวก ผู้ เลียง ก็ เดิน เป็น แถว
 ออก ไป รับ งาน มา ตั้ง ให้ กิน ๆ แล้วย กงาน ไป แล้วย ืน คอย อี ก
 จน กิน อิ่ม กัน หมด สิ่ง ๑ สัตว์ เห็น ว่า พร้อม ไม่ พลาด พลึง เป็น
 แน่ แล้วย จัง เคาะ อี ก เก้ง ! เดิน ออก ไป พา มา ตั้ง อี ก งาน ๑ ตั้ง น
 เป็น ราย สิ่ง ไป จน หมด ไม่ ต่ำ กว่า ชั่ว โมง กีบ เกือบ ครึ่ง จัง
 ดิน เนอ แล้ว ทุก วัน ถ้า ดิด จะ ออก เมา ๆ คลิ้น อยู่ ด้วย สะ เป็น เท่า
 นัน เลียง เอง แต่ น้่า ตู ท่าน สัตว์ ผู้ อำนวย การ มาก ดู จะ อำนวย
 ได้ โดย ยาก ที่ เดียว จะ พรรณา ทำ ทาง ก็ จะ ยืด ยาว เต็ม ที่ ขอบ ดุดิ
 แต่ ว่า กว่า ดิน เนอ จะ แล้ว ก็ เห็น ท่าน สัตว์ ใหญ่ จะ แทบ หอบ ทุก ครึ่ง

ดินเนอแล้ว พา กัน ขึ้นไป บน คาดฟ้า เล่น หัว หรือ พุด จาสุนทนา กัน ตามเคย กว่า จะ ทาว นอน เวลา ใด ก็ ไป นอน แต่ มี กำหนด ๔ หุ่ ม ครั้ง เป็น ประมาณ ว่า ผู้หญิง ต้อง ไป นอน หมด พัน ๔ หุ่ ม ครั้ง ไป ถึง เรา จะ แต่ง เครื่อง นอน ขึ้น มา โดย ผู้หญิง คน ใด ยัง ไม่ เข้า ห้อง นอน จะ เที้ยว และ เทะ อยู่ บน คาดฟ้า จะ ว่า เรา ยุ่ม ย่าม ขึ้น ไป ไม่ ไว้ หน้า เลต ก็ ไม่ ได้ ถ้า ใน ห้อง ร้อน นั ก เรา จะ ใคร่ นอน บน คาดฟ้า บอก บ่าว ๆ ก็ จัด ที่ หลับ ที่ นอน ขึ้น ไป ฟู ให้ เสรีจ แต่ การ นอน บน คาดฟ้า อยู่ ข้าง เตื่อ ด ร้อน ที่ เวลา ดี ๑๑ ครั้ง เขา เป็น ล้าง เรือ เรา ต้อง วิ่ง งัว เจียง ลง ไป ห้อง ทุก วัน เพราะ เขา จะ ให้ คาดฟ้า แห้ง ก่อน เวลา ๒ โมง เช้า ที่ เป็น เวลา จะ ได้ แต่ง ตัว เรียบ ร้อย ขึ้น ไป พร้อ ม กัน ทั้ง ผู้หญิง ผู้ชาย การ ที่ เป็น ไป ใน เรือ เมลปน ลัง เชป อย่าง นี้ ทุก วัน

ท่านผู้อ่าน บางที จะ อยากรายว่า ใน ระหว่าง เวลา กิน เวลา นอน ผู้ โดย สาน ทำ เวลา ให้ เปลือง ไป ด้วย อา การ ความ ปฏิบัติ อย่งไร ใน ข้อ นี้ ข้าพเจ้า ได้ สังเกต ดู เห็น มี อย่ง ๗ อย่าง คือ สุนทนา กัน อย่ง ๑ เป็น ธรรมดา ไม่ ต้อง อธิบาย เล่น ขับ ร้อง แล พิณ พาทย อย่ง ๑ เล่น การ เล่น อย่ง ๑ อ่าน หนังสือ อย่ง ๑ ต้ม อย่ง ๑ นอน อย่ง ๑ นั ง อย่ง ๑ จะ ต้อง อธิบาย ทุก ๆ อย่ง ภาส ลัง เชป จึง จะ เข้าใจ ฝอย ได้ ดี

03/04/2565

การ ดนตรี โดย ปกรกิต มีห้อง ดนตรี ตั้ง ทึบ เพลง อย่ง ดี ไว้ ใน นั้น ทึบ ๑ พวก ผู้หญิง ผู้ชาย ที่ โดย สาน มัก จะ เล่น เป็น เวลา เช่น

กลาง วัน หรือเวลา กิน เข้า แล้ว มัก จะมี ผู้ติด บางทีก็ มี ผู้ร้อง
 ประสาน เสียง ทับเพลง บางทีคลื่นลม สงบ จะ เต็ม รั้ว กัน ใน ห้อง นั้น
 ก็ได้ เล่น ใน กระ บวน เหล่านี้ แทบทุก วัน เรา ชอบ พัง ก็ ไปนั่งฟัง
 บางคืน ดิน เนอ แล้ว ประชุม ร้อง คอน เล็ด กัน เล่น ใน ห้อง ประชุม
 บ้าง หรือเดือน ทราย ๗คลื่น ลม สงบ ชอบ มาพากด ก็ ยกทึบเพลง
 อาไหล่ ออก ดั่ง ที่ คาด ฟ้า เล่น เต็ม รั้ว หรือ ร้องเพลง คอน เล็ด กัน
 เป็นการใหญ่ สนุก สนาน พวกผู้ โดย สาน ชั้นที่ ๒ ก็มี อีก ส่วน
 หนึ่ง คล้าย เช่นนี้ เขาก็ เล่น กัน ตาม ประสา เขา เหมือน กัน บางที
 ก็ ถึง คาดธง เทียว เชิญ พวกชั้นที่ ๑ ไปดู บางทีพวก ชั้นที่ ๑ แลพวก
 ออฟี เซอ ตั้งแต่ กับ ต้น ลงไป ก็ ช่วย ไป เขา เล่น แล ร้อง เป็นการ
 สนุก สนาน ด้วย กัน ทั้ง ถ้า

การเล่น ต่าง ๆ นั้น เล่น กัน แต่ เวลา เข้า จน ตลอด ค่ำ ตาม แต่
 ใคร จะ ชอบใจ เล่น อะไร มีไฟ แล หมากรุก หมากรดราฟ ดั่งไว้ให้
 ยังมี ครึกเกิด แล เล่น โยน ห่วง เชือก ลง ถึง คือ เขา ถึง ๒ โยมาตั้ง ตรง
 กัน มี ห่วง เชือก ๖ ห่วง นลัด กัน โยน ให้ ลง ถึง ใคร โยน ลง ได้
 ๒๑ ครั้ง ก่อน ชนะ ห่วงนี้ เล่น ได้ อีก อย่าง ๑ เรียกว่า ควอยด์ คือ
 เขา ดิน ดี พอง เขียน บน คาด ฟ้า เปน วง ๒ ชั้น ใคร โยน ห่วง ของ
 ตัว เข้า ใน วง เล็ก แล ทอย ห่วง ของ ผู้ อื่น ซึ่ง อยู่ ใน วง ออก ไป เสีย
 ได้ มาก แต่ มี กวา กิน เปน ชนะ อีก อย่าง ๑ กระดาน ดี ตา ราง เปน
 แต่ มี มี แผ่น ตะ กั่ว กลม ๆ โยน ให้ ได้ แต่ มี แต่ หนึ่ง สอง ชั้น ไป จนหมด

แล้ว ใ้ได้แต่มี ถอยหลัง ลง มาให้ทำได้ ครบ ก่อนเป็น ชนะ การ เล่น
เหล่านี้ เล่น กัน ทุก วัน ก็พอ แก่ ไร่ คาน ได้ บางที เวลา สบ เหมาะ
พวก โดย สาน เขา จัด เป็น กอม มิติ นัด การ เล่น สนุก สนาน กัน บน
ตาดฟ้า มี วัง แข่ง กัน บ้าง เดิน แข่ง กัน บ้าง ทั้ง ผู้หญิง ผู้ชาย ครึก
ครื้น เฮฮา กัน เป็น การ ใหญ่ ชั้นที่ ๒ เขาก็ มี เล่น เหมือน กัน เขา
ว่า บาง คราว มี ผู้ โดย สาน มาก ๆ ถึง เล่น สคร เทีย เตอ กัน ก็มี

การ อ่าน หนังสือ นั้น ใน เรือ มี ห้อง สมุด สำหรับ เรือ ด้วย ใคร
จะ ยืม อ่าน ก็ได้ เมื่อ เรือ ถึง ท่า จะต้อง ให้ เงิน ช่วย บำรุง ห้อง สมุด นั้น
บ้าง เล็ก น้อย ราว ๕ สลึง เท่านั้น ยิ่ง เมื่อ ถึง ท่า แห่ง ไต เปอ เซอ
เขา ได้ หนังสือ พิมพ์ ชาว ต่าง ๆ ซึ่งเป็น ของ สำหรับ เรือ เขาก็ มา แจก
จ่าย ให้ อ่าน ทก คราว ใน เครื่อง อ่าน จัด เขา เป็น บริ บุรณ ได้

เครื่อง ตม นั้น เขามี ห้อง มา เบ็ด ใน ระหว่าง เวลา เล็ก เลียง ใคร จะ
ซื้อ น้าก ล้น หรือ สุนา อะไร ก็ ได้ บุหรี ก็มี ขาย ให้ ที่ ร้าน นั้น

ถ้า ใคร ไม่ ชอบใจ จะ เล่น อะไร ๆ จะ เข้า ห้อง นอน เสย ก็ ได้ แต่
การ ที่ นอน ใน ห้อง ล่า ยาก อยู่ อย่าง ๑ เพราะ แต่ง ตัว อยู่ เหมือน ม้า
เข้า เครื่อง รถ จะ นอน ทั้ง เครื่อง ก็ ไม่ มีความ สข จะ เปลือง เครื่อง
ถ้า อยาก จะ ออก จาก ห้อง ขึ้น มา เมื่อ ไต ก็ เป็น การ ใหญ่ มิใช่ เล่น
สู้ นั่ง หลับ ไม่ได้ การ นั่ง หลับ ดู เป็น การ จำ เป็น เสีย จริง ๆ ผู้ โดย

สาน ที่ เขา ขำ นาญ การ เดิน ทาง กิน อาหาร แล้ว ขึ้น เดิน ไป เดิน มา
ครู่ หนึ่ง ลง นั่ง เก้า อบน ตาดฟ้า เขา ไป เขา มา ครู่ เดียว ก็ หลับ

03/04/2565

หน้าเฉย ประเดี๋ยวตื่น ประเดี๋ยวก็หลับไป ใหม่ ทำกันได้ อย่างนี้
ทั้งกลาง วัน กลางคืน ออก เสีย ดาย ถ้ารู้เช่นนั้น จะ หัด นั่ง หลับ ให้
เป็น ไป เสีย จาก บ้าน ก็ จะ ไม่น้อย หน้า เขา เมื่อเห็น เขานั่ง หลับ กัน
ใน เรือ ออก คิด ถึง เพื่อน ของ ข้าพเจ้า คน หนึ่ง เมื่อ ออก ไป เห็น จะ
ไม่แพ้ เปรียบ ฝรั่งเศส

เมื่อ พรรณา ให้ เห็น เช่น นี้ ก็ จะ เข้าใจ ได้ ว่า ความ สุข อย่าง ไต
ซึ่ง ควร จะ เป็น ได้ หรือ ควร ที่ พวก เจ้า ของ เรือ เขา จะ ให้ ได้ เขา
ก็ จัด ให้ ทุก อย่าง ควร จะ เห็น ว่า เป็น ความ สุข สบาย อย่าง ยั้ง ได้

ก็ แต่ เจ้า ประคุณ คลื่น นั้น ท่าน เป็น เจ้า บุญ นาย กรรม อัน ใหญ่
เวลา ท่าน กรุณา ถึง จะ ข้าม ทะเล ใหญ่ ไต ป่าน ไต ก็ เรียบ ราบ ไม่นิด
อัน ไต กับ ใน แม่น้ำ ถ้า ท่าน มา เมื่อ ไต ท่าน ก็ ชัก ภาชนะ ความ สุข
เหล่านั้น ไป เสีย สัก ร้อย ละ ๕๐ กว่า ข้า ก่อน เมื่อ กล่าว ถึง คลื่น บาง ที่
ท่าน ผู้ อาน บาง คน จะ ใ้ ไร ว่า ถ้า ผู้ โดย สถาน เป็น คน มัด เมาศลิน
จะ ทำ อย่าง ไร ข้า พเจ้า ขอ ตอบ อย่าง ย่อ ว่า ถ้า ใ้ ไร เมาศลิน ก็ เป็น
ปาปะ มุตต์ ทุก อย่าง เว้น ไว้ แต่ จะ แต่ง ตัว ร่ม ร่ม ขึ้น มา ใ้ เวลา ไม่
ได้ เท่านั้น นอกจาก นั้น จะ กิน ที่ ไหน จะ กิน อะไร บอก บ่าว ก็ จัด
ใ้ ทั้ง สิ้น ถ้า ว่า โดย การ ประจำ โดย สั้ง เชบ ก็ เท่านั้น

ยัง ส่วน การ จะ มี อยู่ อีก หลาย อย่าง ถ้า ไม่ พรรณา ด้วย ก็ จะ ยัง
ขาด ค้าง 03/04/2565 การ จรมี ใน วัน อาทิตย์ ครั้ง ๑ วัน จันทร์ ครั้ง ๑ กับ เมื่อ
จวน จะ ถึง ท่า อีก ครั้ง ๑ วัน อาทิตย์ เป็น วัน ดรวง พล เรือ แล เป็น

วันบำเพ็ญการ กุศล เวลา ๕ โมง ครึ่ง ตีระฆัง เรียก พลเรือ ขึ้นมาตรวจ
ตั้งแต่ กัปตัน ต้นหน พลเรือ แล พนักงาน ทั้งปวง ที่ ไม่ติด นำที่
ต้อง แต่ง ตัว เครื่อง ยศ อย่าง สอาด มา ยืน เรียง แถว บน ดาดฟ้า

ทั้ง ๒ ข้าง กัปตัน กัปตัน หม ที่ ๑ แล หมอ กับ เปือ เซอ เดิน ตรวจ
นำ แถว ตลอด แล้ว จึง เลิก กัน การ ตรวจ อย่าง นี มี ทุก วัน อาทิตย์
เพื่อ จะ ตรวจ การใช้ เข็ม อย่าง ๑ จะ ตรวจ ให้ พลเรือ รู้ รักษา ตัว

แล เครื่อง แต่ง ตัว สอาด อย่าง ๑ ดู เป็น ประเพณี ดี มาก สังเกต ดู
ตั้งแต่ คน ทำ ครว แล ช่าง ไฟ ขึ้น มา มัน แต่ง ตัว สอาด จน แปลก ตา
ถ้า ไม่มี ตรวจ เช่น นี้ เจ้า พวก เหล่า นั้น ก็ เห็น จะ เขื่อน ไม่มี เวลา วาง

คราว นี้ ถึง การ ทำ บุญ เวลา ๕ โมง เข้า ตี ระฆัง อย่าง วัด นัด
ประชุม กัน สวด มนต์ ใน ห้อง กิน เข้า ถ้า ไม่มี พระ ฝรั่ง โดย สาน กัปตัน
ว่า ที่ พระ เศรษฐ ธรรม เสรีจ ใน ตัว มี หีบ เพลง ลม ผู้หญิง มัก จะ ช่วย ติด

ใคร จะ ศรัทธา ไป สวด มนต์ ไม่ เลือ ก หน้า เลือ ก ชั้น บรรดา ผู้ ที่ ไป
ใน เรือ ลำ นั้น ก็ เข้า ไป สวด มนต์ ใน ห้อง นั้น ได้ ทั้ง สิ้น ไม่ ศรัทธา
หรือ ศรัทธา เพียง จะ ภาวนา ก็ ไม่ ต้อง ไป สังเกต ดู ที่ ไป กับ ไม่ ไป

ภอ กิ่ง กัน นอกจาก การ สวด มนต์ ยังมี การ ทำ ทาน คือ พวก โรง
เลี้ยง ลูก กำพร้าว ของ กระ ลา ดี เรือ แดก บ้าง โรงเลี้ยง กระ ลา ดี
ที่ แก่ ชรา ยาก จน บ้าง ผาก หีบ เร็ว ราย ไป ติด ไว้ ใน เรือ ใคร

ศรัทธา จะ ทำ ทาน เท่าไร เมื่อใด ก็ ทั้ง อยู่ ทั้ง เงิน ลง ไป ใน หีบ นั้น
ถึง วัน อาทิตย์ เขา เปิด หีบ เก็บ เงิน ครั้ง ๑ ได้ เท่าใด ก็ จด จำนวน

03/04/2565

ปิดบอกไว้ การทำบุญนอกจากนี้ยังมีแปลกอีกอย่าง ๑ คือผู้
 โดยสาน บางคนเป็น สัปบุรุษ ถือว่าตัวชำนาญในการเทศนา บางที่
 รัย อาคาไปแสดงธรรมแก่ พวก ชั้นที่ ๒ ในเวลากลางคืนราว
 ลึก ๒ หุ้ม ด้วยถือ ว่าคน ชั้นที่ ๒ กิเลส ยังหนา ก็อุตล้าที่มีผู้
 พัง อยู่บ้าง

วันจันทร์ เป็น วัน นักหัดการ ดับไฟ แล ช้อม “ ทัก ” ทำท่า
 เหมือน เรือแตก เพราะตาม ธรรมเนียม เรือมี กระดาน บ้าย ติดไว้
 กระจาย ชื่อว่า ถ้าเรือแตก ออฟเซอคนนั้น ต้องลงเรือใบตลำนั้น
 พลเรือคนนั้น ต้องลง ตีกระเชียงเรือลำนั้น แลเรือเหล่านั้น
 มีเครื่อง สำหรับใช้ คือ เข็มทิศ แล ถังน้ำ จัดเป็น ต้น เตรียมพร้อม
 อยู่เสมอทุกลำ การที่ หัดดับไฟก็ทำนองเดียวกัน เวลาให้สัญญา
 ผู้มีหน้าที่ จะควร ทำอย่างไร ก็ ไป ประจำที่ๆ จะทำการ อย่างนั้น
 เครื่อง มือเครื่อง ใช้ทั้งปวง ก็ตรวจตราให้เรียบร้อยทั้ง สิ้น ย่อมเป็น
 ประเพณีดี โดยธรรมดา เมื่อถึง วัน จวนเรือจะ ถึง ท่า บางที่มี
 การเลี้ยงใหญ่ ให้ศีลให้พร แสดงความ อาลัยต่อกัน แล กัน แล
 ขอบอก ขอบใจ นายเรือตามควร แล มีพวก นายห้าง ซึ่ง จะ รับ
 สิ่ง ของๆ ผู้โดย สาน ปิดประกาศไว้ ในห้องเรือ นายห้างเหล่านั้น
 เขาว่ากัน กับเจ้าของเรือ ฝากประกาศเตรียมไว้ในเรือเสมอ
 เพราะ ผู้โดย สานที่อยาก ขึ้นบกโดยเร็ว ที่จะได้ ไปรถไฟ ถึง
 ลอนดอน ก่อนไปด้วยเรือ จะพาหีบมัดไปทางบกหมด เสียเสียดๆ

เปลืองเงินมาก จึงพาไปแต่สิ่ง ของ ทอใช้ สักสองสามวัน ของ
นอกจากนั้น ฝากไป กับ เรือ พวก นายห้างเหล่านั้น รับจ้าง รับ
สิ่ง ของ เหล่า นั้น ไป ส่ง บ้าน อีก ชั้น ๑ สิ่ง ของ ซึ่ง ผู้ โดย สถาน จะ
ฝากไป กับ เรือ จะให้ห้างไหน สิ่ง ก็ ต้อง รับ ตาราง ของ ห้าง นั้น มา

เขียน บอก ราย สิ่ง ของ แด่ ของ ซึ่ง ต้อง พักดี ภาษา ต้อง ดัง ทั้ง กุญแจ
หีบ มอบ ไป ให้ เขา ด้วย เมื่อ เรือ ถึง ท่า เมือง ลอน ดอน นาย ห้าง
เหล่านั้น เขาก็ เป็น ชุระ ให้ เจ้าพนักงาน ภาษา ตรวจ ตรวจ แล้ว ไม่ได้
เป็น ชุระ ร้อนใจ อัม ไต่กับ เจ้า ของ ห้าง เหล่า นั้น ยัง ทำ ชุระ ให้ ได้ อีก
หลาย อย่าง คือ เป็น แบน กั รับ ฝาก เงิน ให้ หรือ สิ่ง หนึ่ง คือ ให้ ผู้

โดย สถาน เพราะ เขามี เอเยนต์ อยู่ ทุก ๆ ท่า

การ ที่ รู้ เห็น เป็น ไป ใน เรือ ก็ ดู เหมือน จะ เต็ม พอดี ถึง ท่า
ก็ เป็น ชุลมุน อลระ หมาย กับ อีก ครั้ง ๑ คำ ที่ จะ ชน บก มี ที่ จะ ต้อง กล่าว
อีก อย่าง ๑ ก็ ที่ เรือ บุก หรือ ถ้า ผู้ ไต่ ไม่ได้ ไป เป็น ราชาการ ก็มี เขิก
ล่อง ข้าม ภาษา ได้ แล้ว ต้อง ระวัง ให้ มาก เพราะ ตาม เมือง เช่น

บรินต์ซ์ หรือ มาเสต เขา เรียก ภาษา บุก แวง จัด ถ้า ท่า กว่า คน ชน
บรินต์ซ์ มี บุหรี่ ไป มาก เกิน ๘ มวน จะ ต้อง เสีย ภาษา ที่ บรินต์ซ์
ครั้ง ๑ เมื่อ เข้า แตน ฝรั่งเศส จะ ต้อง เสีย อีก ครั้ง ๑ เข้า แตน อังกฤษ
เสีย อีก ครั้ง ๑ ผู้ ส่ง ไป ทาง เรือ เสีย อีก ภาษา ครั้ง เจียว ไม่ได้

03/04/2565

อีก อย่าง ๑ ราคา ของ ชื้อ ใน เรือ เขา คิด ด้วย ราคา เงิน อังกฤษ
ทั้ง นั้น แต่ว่า ใน ตอน แด่ สิงคโปร์ ถึง ลังกา ใช้ เงิน เหรียญ เขาก็ รับ

ถึงเงินรูเบียก็ใช้ได้ แต่ใช้ได้แค่เพียงเซเดน พันเซเดนมาแล้ว
 เขาไม่รับเหมือนกัน ประกาศบอกเรื่องเหล่านี้ ทั้งประกาศอะไร
 ด้ออะไร อื่น ๆ อีก ถ้าอ่านหนังสืออังกฤษ ออกก็ไม่ต้องวิตก
 เพราะจะมีอะไร เขาเขียน บัดไว้ที่ห้อง บอกล่วงหน้าก่อนเสมอ ๆ
 เรื่องนี้เรียบเรียงอยู่ข้างจะยืดยาว แต่จะกล่าวให้สั้นกว่านี้
 ก็จะไม่พอแก่ความเข้าใจ ถึงเท่านั้นดูเหมือนจะยังขาดตกบก
 พร่องอยู่บ้าง

หนังสือเรื่องโดย สาน เรือเมลไปยุโรปนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นไว้
 แต่รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ แต่ยังหาได้ลงพิมพ์ไม่ กาลก็ล่วงมา
 หลายปี ข้อความที่พรรณามาปานนี้ เขาจะใส่แก้ไขเปลี่ยนแปลง
 ไปประการใดบ้างก็หาทราบไม่ ข้าพเจ้าขออธิบายเพิ่มเติม
 ตามความลงในต้นออกสักหน่อยหนึ่งว่า การที่ไปทางไกล
 เช่นไปยุโรป ถึงจะได้ความสนุกสุขสำราญปานใด ในระหว่าง
 ทาง ในเวลานั้นความยินดีรื่นเริงบันเทิงใจ ดูเหมือนจะรู้สึกแต่
 เป็นขณะจิตรชั่วเวลาหนึ่ง ๆ เพราะเหตุกังวลต่าง ๆ กล่าวคือความ
 วิตกในราชการ หรือกิจธุระของตนที่จะพึงต้องทำใน การที่ไปนั้น
 ที่สุดจนความหมายที่จะไปที่นั่นให้ได้ ในเวลานั้น หรือจะ
 ต้องนัดแนะพดจากกับผู้นั้นผู้นี้ให้เป็นที่เรียบร้อย ยังข้อสำคัญ
 คือความที่ห่วงหลัง เป็นเครื่องรำคาญคอยเข้าแทรกแซงอยู่มิได้
 เว้นแต่ละวัน ถ้าจะเปรียบเทียบความในข้อนี้ก็เหมือนกับนักเสง

ดลตรี ซึ่ง ขับลำ ทำเพลง ย่อม มี ทั้ง เวลา สุก สาน แล เวลา
 เหนื่อย หอบ กระแอม ไอ ประ ปรน กัน ไป ต่อ เสร็จ การ เทียว เสร็จ ได้
 กลับ มา ถึง บ้าน แล้ว ราว ๗ วัน ที่ ว่า ราว ๗ วัน นั้น เพราะ เมื่อ
 แรก มา ถึง เป็น เวลา ชุลมุน บั๊ต ยินดี อย่าง ชู ช่า ทั้ง จะ ต้อง ไป มา
 หา คน ไน้น คน นี้ ชวัก ไชวี่ จะ เอา เป็น สติ อาร มณ มี ได้ จึง ราว ๗ วัน
 พอ มี เวลา ว่าง ได้ นั่ง ลง นี้ กว่า “ตัว เรานี้ หนอ เกิด มา ประ โศค
 เพราะ พระ มหา กรุณา (หรือ เพราะ อะไร ๆ อัน เป็น เหตุ ให้ ได้ ไป)
 ได้ ไป ถึง ที่ นั้น ๆ ได้ พบ ประ รั เห็น สิ่ง นั้น การ นั้น ได้ สำ เร็จ กิจ
 ธุระ รอด พ้น ภัย นั้น ทราย กลับ มา ได้ เห็น หน้า บต ร ภา รยา ญา ตี มิ ตร
 แล บ้าน เกิด เมือง นอน ของ ตน แล้ว ” ดังนี้ จึง จะ ได้ เกิด ความ
 บั๊ต โส มนั ถ์ อัน มอง แผ่ว นี้ ว่าเป็น ความ สุก สุข สำ ราญ แท้ ที่ จะ
 พึง ได้ ไบ การ เติ น ทาง แต่ นั้น ไป

เมื่อ ว่า ถึง ความ สุก สุข สาน เคย ได้ ยิน เขา พุด กัน มา แต่ ก่อน ว่า
 ประเทศ ยุโรป นั้น สุก สุข สาน เปรียบ เหมือน กับ เมือง สวรรค์ แต่ เพื่อน
 ที่ รัก ของ ข้า พเจ้า คน ๑ ซึ่ง ได้ เคย ไป ร่วม ทู กษ์ ร่วม สุข มา ด้วย กัน
 กล่าว ต่อ ความ ชื่อนี้ ไป ว่า “ไป ยุโรป เหมือน กับ ได้ ขึ้น
 สวรรค์ จริง แต่ มี ไช้ ไป ขึ้น สวรรค์ ที่ ยุโรป มา ขึ้น สวรรค์ เมื่อ
 กลับ มา ถึง บ้าน เติ ม นี้ เอง ” ความ ที่ เขา ว่า เช่น นี้ ดู ก็ น่า จะ เป็น
 ความ จริง สม ด้วย คำ ไบ ราน กล่าว ว่า “ที่ เคย อยู่ อยู่ เคย นอน ”
 ของ ใคร ก็ ย่อม จะ เป็น ที่ รัก ชิม ทราบ ชู แก่ ใจ ผู้ นั้น ยิ่ง กว่า ที่
 จะ ยอม ยินดี พลัด พวาก ไป นิยม สิ่ง อื่น อยู่ เป็น นี วัน ดว ได้

03/04/2565

อ่านเล่น เรื่องของเนติบัณฑิตย์

เมื่อเกิดเหตุเรื่องนั้น อายุข้าพเจ้าได้ราว ๒๔ ปี ภาวได้เป็น
 เนติบัณฑิตย์ สำนัก อเมริกัน สักหน่อย ข้าพเจ้าได้ อุตสาหะ มานะ เพียร
 ศึกษา วิชา กฎหมาย มิได้ คิดแก่ เหนื่อยยาก จนถึง ท่าน อาจารย์
 ของข้าพเจ้าได้ ออกปาก ชม ข้าพเจ้าว่า เป็น คน มีความรู้ แล ความ
 สามารถ ใน ทาง กฎหมาย ดีทีเดียว ไม่ เลี้ยว แรง ทั้ง ผู้ สอน แล ผู้ เรียน
 คง จะ เป็น คน มี ชื่อ เสียง เกียรติยศ ต่อ ไป ใน ภาย ภาย หน้า เป็น แท้ แต่
 ข้าพเจ้า ได้ ลัทธิยา เทศ ที่ ท่าน อาจารย์ ทำ นาย มา จะ อย่างไร ก็
 ไม่ รู้ ให้ นึก แฉ่ว ใน ใจ ว่า ข้าพเจ้า คง ได้ ดี เป็น แน่ ไม่ เร็ว ก็ ข้า
 พเจ้า ที่มี สำนัก เช่น นี้ มิได้ เป็น ด้วย โส หัง เยื่อ หยิ่ง ตง ตัว อย่าง ไດ
 อย่าง หนึ่ง เลย เป็น ด้วย รู้ คืด เชื่อ คุณ วิชา ของ ตัว เกิด ขึ้น ใน
 น้ำ ใจ ของ ตัว เอง แต่ ถึง กระไร ข้าพเจ้า ต้อง ยอมรับ สาระ ภาพ ว่า
 ข้าพเจ้า ได้ พยายาม ทำ การ หนัก ลำบาก กาย ลำบาก ใจ มา หลาย ปี
 ก็ ยัง หา มี ชื่อ เสียง อย่าง ไດ อย่าง หนึ่ง เลือง ลือ ชม เหมื่อน เขา
 ทั้ง หลาย บ้าง ไม่ ที่ สุด จน จะ ได้ รับ ว่า ความ อย่าง ยาก อย่าง ลำบาก
 ลึก เรือง ไດ เรือง หนึ่ง บวรตา ซึ่ง จะ ได้ เห็น กำลัง สามารถ ของ ข้าพเจ้า
 ก็ หา ไม่ เลย

อยู่ มา วัน หนึ่ง ข้าพเจ้า ควบ หนึ่ง ล้อ พิมพ์ ที่ ข้าพเจ้า รับ มา อ่าน ตาม
 ธรรมเนียม เคย ของ ข้าพเจ้า พบ ชาว ผู้ ร้าย ปลิ้น แบน กี่ ว่า พวก เจ้า
 ทรัพย์ ตาย เรือง หนึ่ง พิธัก มาก ออก เขา ใจ จืด ใจ ร่อ พิมพ์ จุ โดย ลเอียด

แมงกั้ที่ถูก ปล้น นั้น เป็น แมงกั้สำคัญ สำหรับ ชาตีที่ห้า นับเป็น
 แมงกั้ อย่าง มั่ง มี ใน เมือง นั้น อ้าย ผู้ร้าย ปล้น เอาเงิน ไปได้ ถึง
 แล่น เหวี่ยง ญ นาย ประตุ ก็ ถูก ยิง ตาย ครั้น รุ่ง ชื่น เข้า คับ พบ นาย
 คลัง ต้อง ชั่ง สลอบ อยู่ ภายใน กำ บัน เหล็ก ใบ ย่อม ตั้ง อยู่ใน ห้อง ช้าง
 นอก อากา รหนัก ร่อแร่ อยู่ใน ฐาน ตาย ชัด ที่ นำ พิลึก อย่าง ยิง
 นั้น ทำไม อ้าย ผู้ร้าย มัน ถึง ลับ ประตุน ชั่ง นาย คลัง ไว้ ใน กำ บัน เหล็ก
 ไม่ฆ่า เสีย ด้วย

~~เป็น อรรถจว เหมือน เนติ บัน ทิตย ผู้ อื่น ทั้ง หลาย ข้า พเจ้า เอา~~
~~เป็น อรรถ ประบั ง ใน ความ ที่ นำ ปล้น เช่นนี้ พอ ได้ รับ หนังสือ พิมพ์~~
 เป็น คมกั คเม่น อ่าน ตรวจ อยาก พัง ความ ต่อไป เสมอๆ แต่ก็ ยัง ไม่ได้
 วิแวง ผู้ร้าย ต่อไป อย่างไร นอกจาก หน้า ถากดำ กับ บัน โถ้
 ทกหนัก ของ มัน ตก อยู่ใน ห้อง แมงกั้ ที่ อา ไศรย นาย ประตุ ที่ ตาย นั้น
 อยู่ ห้อง ชั้น ล่าง แต่ ศพ ชน ไป นอน กลิ้ง อยู่ใน ห้อง ชั้น บน ต่อ ห้าง
 ทำ การ ชั่ง ตั้ง กำ บัน เหล็ก แล พบ นาย คลัง ใน นั้น แพทย์ ทั้ง ปวง
 ไป ดู ษา พร้อม กัน สัน นิ ฐาน ว่า นาย ประตุ ถูก ยิง แล้ว คง จะ ยังมี
 ชีวิต อยู่ อีก อย่าง น้อย ก็ ลัก ๑๐ นาที แล คง จะ ได้ ต่อ สู้ กับ
 อ้าย ผู้ร้าย แขง แรง ด้วย มี รอย อยู่ ที่ ศีรษะ ปรากฏ อยู่ ว่า ถูก ดี ด้วย
 ชั้น บัน โถ้ ข้า อีก

03/04/2565
 การ ที่ ต่อ สู้ กัน นี้ คง จะ เป็น ใน ห้อง ที่ ล้ม ลง ขาดใจ ตาย ฝ่าย
 ช้าง นาย คลัง มิ ได้ ออก มา ดู ก็ นำ ชรอย จะ เป็น เพราะ ไม่ได้ ยืน

บาง คน ก็ ลง เนื่อ เห็น ว่า นาย คลัง คง จะ สม รั เป็น ใจ ด้วย อ้าย
 ผู้ ร้าย จึง แกล้ง ทำ อูบาย เบ็ด กำ บัน ชั่ม แล้ว ลง ไป อยู่ ใน นั้น บัด
 ฝา ชั่ม เสีย ด้วย มิ ได้ คิด ถึง ว่า จะ มี สม ภา กาศ พอ ทาย ใจ หรือ ไม่
 จึง ได้ สลอบ อยู่ ใน นั้น แต่ นาย คลัง นั้น ตรง กัน ข้าม กับ ความ คิ ที่
 พา กัน คาด หมาย หมด ลัน • หาย คิน หาย วัม ครัน พู ตจา ได้ เป็น
 ป รก ตี แล้ว เล่า เรื่อง รว ได้ ข้อ ที เดียว เขา ให้ กร ว่า เขา นั ง ทำ
 งาน อยู่ ใน ห้อง แบน ก์ ชั่ม บน จน เวลา ยาม เศษ มิ ได้ ยิน ดั่ง เสียง
 อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง เลย มี วั น ึ่ง เขียน หนึ่ง ลือ เรือ ย อยู่ ที่ โตะ มิ ี่ สลา
 ตัน โด นั้น เขา ได้ ยิน เสียง อ้าย ผู้ ร้าย มา ชู กร โช ก อยู่ ชั ง หลัง ว่า
 “มืง ชั น เหลียว หน้า มา ดู หรือ ชั น ร้อง ชั ก ทัก ไป มืง เป็น ต่ ชั ง ตาย !”
 เขา วาย ใจ ลั น ลั ก ตก ตลั ง มิ มี ชวั นู ึ่ง คอ แชน อยู่ มิ ี่ กระ ดิก
 กระ เตย ใน ตา แล ตรง ไป ดู ใน กระ จก เงา ชั ง ตัด อยู่ ชั ง หลัง โตะ
 ที่ ตัว เขา นั ง เขียน หนึ่ง ลือ เห็น อ้าย ผู้ ร้าย คน หนึ่ง สรว ม แด เลือ เซ็ด
 ชั น ใน มี ถือ บัน โก้ ชั ง ตรง รือ โกลั คี ริ ษะ เขา อยู่ อ้าย ผู้ ร้าย
 คน นั้น รู ป ำ ร่า เติบ โต อ้วน กำ ย่ำ ล่ำ ลัน สูง ประ มาณ ๖ ฟั ต สรว ม
 หน้า กาก ดำ บัด หน้า ปก เพียง ปาก แต่ คาง เปลือ ย ถือ บัน โก้ มี ถ
 ชั ง ขวา มือ ชั ง ซ้าย หนึ่ง ดวั น เพียง ข้อ คอก ภา การ เหล่า น นาย คลัง
 ได้ ชั ง ลั ง เเก ต ดู ลั ก คู ึ่ง หนึ่ง จึง เห็น ถนัด แน่ นอน จน อ้าย ผู้ ร้าย
 มั น กร โช ก ลั ง ให้ เขา ลู ก ชั น แล ชั ชู มิ ให้ เหลียว แล ดู หรือ ลั ง
 เสียง อัด ทัก ด้วย ขาว โทษ จะ ข่า เลือ ด้วย บัน

ขณะนั้น อ้ายผู้ร้ายบังคับว่า “กู มา ก็ เพราะ ปรารังนาจะ เอา
 เงินใน หอ้งนั้น กู ได้ ข่า อ้าย นาย ประตุ เลีย คน หนึ่ง แล กู
 จะ ข่า มึง เสีย ด้วย อีก คน หนึ่ง เว้น ไว้ แต่ มึง เปิด ประตุ หอ้ง เก็บ
 เงิน ให้ กู ดี ๆ กู ไม่ อยาก ให้ มึง อิด อด โย เย สง ไลย ต่อ ไป กู ได้
 ลาก เอา ศพ อ้าย นาย ประตุ ของ มึง ขัน มา ทิ้ง ไว้ ให้ มึง ดู อยู่ ข้าง บน
 ด้วย แล อยู่นุ้ หอ้ง นอก นั้น แม่ เว้ย ไป มึง เดิน ตรง ไป ที่ ประตุ
 เพื่อน ของ มึง เสีย ให้ เห็น ปรากฏ แก่ ตา มึง ข่า คิด ที่ จะ หนี ไลย
 กู นั้น กู แจ ประตุ นอก เลีย รอย แล แล้ว ถ้า มึง ขัน พยายาม จะ หนี กู ก็
 จะ บัง มึง เสีย ทัน ที ”

นาย คลัง ก็ ตั้ง หน้า ตรง เดิน ไป ที่ ประตุ หอ้ง นอก แล เห็น ศพ นาย
 ประตุ นอน ตาย อยู่ ก็ ใจ หาย อ้ายผู้ร้าย ก็ ล้ำ ทับ ทรวง ใจ ว่า “เออะ
 จง เปิด หอ้ง เก็บ เงิน ให้ กู เดียว นี้ มี คน นี้ เป็น ตาย ”

นาย คลัง ตก ใจ กลัว ตาย ถ้า ขัน ชัด ชัน ก็ คง สิ้น ชีวิต อยู่ กับ ที่
 จึง คิด ตก ลง ยอม เปิด ประตุ หอ้ง มั่น ที่ เก็บ เงิน ให้ ด้วย หวัง ใจ ว่า
 ภาย จะ ได้ มี โอกาส คิด บัด ประตุ ชั่ง หรือ เรียก คน มา ช่วย กัน จับ กุม
 แต่ ภาย เปิด ประตุ หอ้ง มั่น ที่ เก็บ เงิน ออก ให้ แล อ้ายผู้ร้าย กลับ
 ร้อง สั่ง ให้ นาย คลัง ลง ไป ใน กำ บัน เหล็ก เขา ชัด มี ได้ ด้วย กลับ บัน
 ก็ ต้อง จัว ใจ จำ ทำ ตาม กำ บัน เหล็ก โย นั้น ย่อม ภาย จู ตัว คน ลง ไป
 หมอบ คุต คุ อยู่ 03/04/2065 กลับ ตัว กระดิก กระเตง ก็ มิ ได้ ถ้า มี คน นี้ เขา คง
 จะ ตัน ฝา เปิด ออก มา ต่อ คุ กับ อ้ายผู้ร้าย เมื่อ เขา ได้ ยืน เลียง

มัน ทำ บัน ตก ลง ดัง กิ่ง หรือ มี คน นั้น เขา คง จะ ได้ กลิ้ง ออก ไป ปัด ประดู
ห้อง มัน ชั่ง มัน ไว้ เมื่อ เขา ได้ ยืน เลียง อ้าย ผู้ ร้าย เข้า ไป ใน ห้อง มัน
เก็บ เงิน แต่ ไม่ ยึด กี่ นา ที่ เขา ไม่ รู้ คัก สม ประ ญา ดี ด้วย อัด อัด หาย
ใจ ไม่ ออก ไม่ รู้ เรื่อง ราว อะไร อีก ต่อ ไป เลย จน แก่ ไข ให้ กลับ
ฟัน ขน ได้ ใน วัน รุ่ง ขน

คำ ให้ การ นาย คลัง นี้ ทำให้ เกิด ยึด ยัด กัน มาก ด้วย ว่า รูป พระ รณ
สัน ฐาน อ้าย ผู้ ร้าย เกือบ จะ เปน คน เดียว กัน กับ โคล โด เนล โด เว น ตริ
ผู้ อาน วย กา แบน กี่ นัน คน หนึ่ง โคล โด เนล ผู้ นี้ เปน นาย ทหาร
คราว ถึง ความ กลาง เมือง แล เลี้ย แขน ข้ำ ข้าย ใน เวลา รบ คัก
ครั้ง นั้น เรื่อง ราว ที่ นาย คลัง ให้ การ ก็ มี พยาน เปน หลัก ฐาน
ควร เชื่อ ว่า เปน จริง ได้ ลั้น ด้วย เมื่อ พา กัน ไป ชั่ง สุน ตระ ว จ ลข ม
เห็น มี โล หิต ตก อยู่ ที่ พรหม ใน ห้อง นาย ประ ดู ที่ ตาย อยู่ แล ของ
ยี่ง บัน ไก่ ของ กลาง ที่ ใน หัง มี ดู อี นัด หนึ่ง ก็ ไม่ ได้ ยืน ไป ถึง ห้อง
ที่ นาย คลัง หนึ่ง ทำ การ อยู่ ข้าง บน ยังมี ผู้ มี ชีร ชัก ลง คน มา ให้ ด้อย คำ
แม่น ย้ำ ว่า • เขา ได้ เห็น โคล โด เนล โด เว น ตริ เติม อยู่ ข้าง แบน กี่
เมื่อ เวลา สอง ทุ่ม ครั้ง ใน คืน ที่ ผู้ ร้าย ปล้น แบน กี่ นั้น พยาน เท่านั้น
ภอ ที่ จะ ทำ เปน เหตุ ให้ ต้อง เกาะ ตัว โคล โด เนล ผู้ นั้น ได้ นัด ตัว
โคล โด เนล แขน ตัว นก็ ต้อง จั้ม มา ชั่ง อยู่ ใน คูก แล้ว

03/04/2565

แต่ ภอ ข้ำ พ เจ้า ไต อาน คัก ให้ การ นาย คลัง แล ชัน ชื่อ โคล โด เนล
โด เว น ตริ เปน ผู้ ที่ ข้ำ พ เจ้า เคย เห็น ทำน อยู่ บ่อย ๆ ข้ำ พ เจ้า ตริ

ตรงไป นึก ตั้งใจคิด อยากร จะ ฮาฮา ดู ความแทน ท่าน โคลโล เนล
 ผู้ให้ ได้ ด้วย ข้าพเจ้า เห็น โอกาส ภาจะ พิษุทธ์ ให้ เห็น ชัด ได้ ว่า
 ท่าน ไม่ รู้ ไม่ ชัด ด้วย จริง ๆ ทั้ง เป็น ช่อง ที่ จะ หา ชื่อ เลียง ไล่ ตัว
 ข้าพเจ้าเอง ได้ ด้วย คราว นี้เอง ข้าพเจ้า จึง เข้า รถ เขา ชี้ ตรง ไป ที่ คณ
 พบ ท่าน โคลโล เนล กำ ลัง ปลูก ษา ด้วย พวก เนติ บัณ ฑิตย์ ของ ท่าน
 กลุ่ม อยู่ ข้า พเจ้า ก็ รอ คอย อยู่ จน พวก เนติ บัณ ฑิตย์ เขา กลับ
 ไป กัน หมด แล้ว จึง เข้า ไป บอก เหตุ ประ สงค์ ที่ ข้า พเจ้า มา หา
 ท่าน โคลโล เนล ข้อง ตุ หน้า ข้า พเจ้า อย่าง พิศวง งง งวย ลึก คุงู หนึ่ง
 ยัม แห่ง ๆ ใน หน้า พลาง ตอบ ว่า “ข้า มี เนติ บัณ ฑิตย์ ที่ แก่ กว่า
 และ มีความ รู้ มาก กว่า ชั่ว นาญ มาก กว่า ดี กว่า เจ้า ภาแล้ว ไม่ ต้ง ยง
 ประ สงค์ ไป หา กิน ช่าง หน้า เถิด”

ข้า พเจ้า ก็ เอา ใจ ดี ดย ถาม ว่า “รับ ประทาน โทษ เนติ บัณ ฑิตย์
 ของ ได้ เท่า ไร เขามี ความ เห็น อย่าง ไร บ้าง ที่ จะ รับ แก่ คดี ของ
 ได้ เท่า ไร” ลี หน้า ท่าน แดง ก่า สบ ัด ฮัด ฮัด พุด เลียง ดัน กำ ลัง กลุ่ม
 โทษ ตอบ ว่า “เขา ว่า พยาน รุม เอา ข้า แข็ง แร่ง นึก เขา ทำ
 อากา รดู เหมือน จะ เชื่อ ว่า ข้า เป็น ผู้ ร้าย เลียจ จริง เหมือน เขา หา
 แต่ อ้าย ผู้ ร้าย รายนั้ มัน เขียบ แหลม ลึก นึก”

ข้า พเจ้า จึง ว่า “ได้ เท่า ขอ รับ อย่า ว่า แต่ พวก เนติ บัณ ฑิตย์
 เลย ถึง ใคร ๆ หมด บรรดา ที่ ได้ อาน คำ ให้ การ นาย คลัง ที่ เขา ลง
 หนึ่ง ล้อ พิมพ์ แล้ว คง ต้อง เชื่อ ว่า ได้ เท่า เป็น ผู้ ร้าย ทั้ง นี้ เว้น แต่

ตัว กระผม รู้แน่ว่าได้เท่า ไม่รู้ไม่เห็นเลย การที่ กระผมว่านี้
กระผม สามารถ จะพิสูจน์ ให้คน ทั้ง ปวง เห็น ด้วยได้ง่ายๆ”

ท่าน โคลเนล หน้าตั้งตอบ ว่า “ พิสูจน์ นะหรือ พ่อ! เอ๊ย จะทำ
อย่างไร พ่อเหย! ข้าไม่รู้ไม่ชี้แท้ๆ แต่ จนใจ มีรู้ ที่จะ ทำให้ คนอื่น
ที่เขา สงสัย เขาเห็นใจ ว่า สัจจริง อย่างไร ได้ มีแต่ ว่า จาปฏิญาณ
เขาก็ ไม่เชื่อเสีย แล้ว กรรม ๆ ที่เดียว อยู่ดี ๆ ก็ เป็น ผู้ร้าย ไป ได้ ”

“ ถ้าได้ เท่า ให้ ค้ำมั่น สัญญา ว่า ถ้าได้ เท่า พอใจ ในทาง
ที่ กระผม จะ พิสูจน์ คดี ของ ได้เท่า ให้ สว่าง ได้ จริง ได้เท่า จะ
ให้ กระผม ว่า ความต่าง แล้ว กระผม จะ ชี้แจง ทาง ของ กระผม
ให้ ได้เท่า พัง ”

“ แน่ ที่เดียว พ่อเอ๊ย ถ้า พ่อ สามารถ จะ พิสูจน์ ให้ เห็น ชัด ได้ ว่า
ข้าไม่รู้ไม่ ชี้ ด้วย แล้ว ข้า ก็ คง จะ ต้อง ให้ พ่อ ว่า ความต่าง อยู่เอง ”

ที่นั้น ข้าพเจ้า ก็ เล่า แนน ความคิด ที่ ข้าพเจ้า เตรียม จะ ต่อสู้ คดี
ให้ ท่าน โคลเนล พัง แต่ ภา ข้าพเจ้า พุด จบ ลง หน้า ท่าน โคลเนล
ที่ บง ที่ บุด ที่ บก ก็ ยม แฉง ออก ได้ ทัน ไค จับ มือ ข้าพเจ้า สั้น อย่าง
ดี เนื้อ ดีใจ ว่า “ ขอ ให้ พระ เจ้า ประทาน พร พ่อ เกิด พ่อ หม่อม น้อย
มหา จำ เริญ ของ ลง! ลง เห็น แต่ ตัว พ่อ คน เดียว ที่ จะ มา ช่วย ลง
ให้ พ้น จาก ตะ แล้ง แกร้ง ได้! ”

03/04/2565

ท่าน โคลเนล ท่าน ได้ พิวก เนติบัณฑิตย์ คน อื่น ๆ ของ ท่าน เสีย สั้น
เขาก็ พา กัน ดีใจ แล บอก แก่ ท่าน ว่า ถึง จะ ทำ อย่างไร อย่างไร

ทานโคโลเนลก็เปนไม้พ่น ต้อง ประหาร ชีวิตเสีย คราวนี้แน่แล้ว
 เปนไม้มีโชค อย่างไร อย่างหนึ่งเลย ในการที่จะแก้ คบเนติบัณฑิตย์
 หนุ่ม พึ่ง หัด สอน ว่า ความ มาให้ ช่วย ว่า ความ สำคัญ เช่นนี้แล
 สมควร แล้วที่ จะ ต้อง ถูก แขว่น คอ เพราะ คำที่ เชื่อ หมอ ความ
 กะเบียด กะเบียด ข้าพเจ้า รีบ กลับ มา เตรียม การ ที่ คิด จะ แก้ คดี
 สำเร็จแล้ว จึง ร้อง ขอ ต่อ ศาลให้ รีบ พิจารณา ความ พระราช อาญา
 เรื่องนี้โดยเร็วให้ทัน ท่วงที ฝ่าย ข้าง ราชอาปัติย์ ท่าน ก็ รีบ แล
 ลังให้ ลง มือ ชำระ ที่ เดียว

ธรรมดา คดี เรื่อง ที่ กำลัง มหาชน ตื่น โจอท กัน ไป ทุก หน ทุก แห่ง
 เปน มัญหา สำหรับ วัน อยู่ เช่น นั้น ทั้ง พวก ก็ คิด เห็น ว่า โคโลเนล
 โคเวนตรี้ คลัง เสียแล้ว มี พยาน อย่าง เข้ม ช้น เห็น ได้ ชัด ๆ คือ
 การ ที่ คบ ที่ เชื่อ หมอ ให้ ข้าพเจ้า เข้า มา แก้ คดี แทน ก็ ยิ่ง พวก
 เดียง ลือ หนัก ช้น หนังสือ พิมพ์ ไม่ ว่า ฌบับ ไทเน เปน ลง ชื่อ
 ข้าพเจ้า ฌบับ นั้น ถึง มาตรา ว่า ชื่อ เสีย ข้าพเจ้า โด่งดัง ช้น ทั้ง บ้าน
 ทั้ง เมือง ถึง ปาน ดัง นั้น ก็ ยัง ไม่มี ใคร เขา ชม ยัง ไม่มี ใคร เขา
 อิจฉา แล ยัง ไม่มี ใคร เขา อยาก เชื้อ หน้า ถือ ตา วิสาสะ ด้วย เลย
 แต่ ถึง จะ อย่างไร ก็ ข้าง ข้าพเจ้า ปลื้ม ใจ ถือ ว่า เปน ความ ดี แก่
 ข้าพเจ้า ทั้ง นั้น หนังสือ พิมพ์ ว่า กล่าว เสีย ดลิตู ถูก ข้าพเจ้า ๆ ก็ ยิ่ง
 อยาก ให้ ว่า ๑๓/๑๔/๑๕๖๕ ฌายนุด เหมือน เขา ยอ • เขา นิินทา เท่าไร ต่อ ไป เขา
 จะ ต้อง สรรเสริญ เท่า นั้น ด้วย ข้าพเจ้า เชื่อ ใจ มั่น ใน ข้อ สำคัญ แต่

ง่ายที่สุด เหมือนยา กลาง บ้าน ขนาน ที่ ข้าพเจ้า จะ วาง ต่อ สู้ คิด
 เอา ขณะ นั้น มิได้ นึก แวง ทวาด ว่า จะ เพลียง พล้า เลย ข้าพเจ้า
 รู้ แน่ ว่า ทาง ที่ ข้าพเจ้า จะ แก่ คดี นั้น คง จะ มี อำนาจ ภา จะ ให้
 พากัน เห็น ด้วย ข้าพเจ้า ได้ คน ที่ ตู หมื่น คน ที่ ตี เตียน ข้าพเจ้า อยู่
 เตียว นั ไม่ ข้า ไม นาน ก็ จะ กลับ ต้อง ตู หมื่น ต้อง ตี เตียน ตัว ของ
 ตัว เอง กลับ จะ มา นัย ถือ แล ชม ข้าพเจ้า เลีย อีก ข้าพเจ้า ล้ำ ๆ
 อยากร จะ ใคร ขอบ ใจ คน ที่ ว่า ข้าพเจ้า ต่อ หน้า ว่า ห้าม ว่า อวด ดี ที่ สิ่ง
 ว่า โง่ แคม หยิง เป็น หลาย ครั้ง หลาย ครา แต่ ถือ สภา ษิต ว่า
 ข้า ๆ ได้ พร้า สอง เล่ม แล พุด ไป ราคา สอง ไพ เบย นึ่ง เลีย ราคา
 ตำ ลัง ทอง จึง ยิง ใจ ไว้ เลีย ก่อน ไม่ ชิง ลุก ก่อน ห้าม เมื่อ ข้าพเจ้า
 เหลียว ดู ความ คิด คน ทั้ง ปวง ใน เวลา นั้น ข้าพเจ้า ยัง คิด พิศวง นึก
 ที่ ไม่ มี ใคร ลัก คน เดียว เหลียว รู้ เท่า คิด ต่อ สู้ คิด อย่าง ทาง ที่ ข้าพเจ้า
 คิด เห็น เลย แต่ จริง อยู่ สภา ษิต ท่าน ว่า เล้น ผม บัง ภู เขา เป็น
 ธรรม ตา ถึง ทาง จริง ทาง ตรง อย่าง ง่าย ดาย ไม่ มี ใคร เติง เห็น ใน
 เวลา กำ ลัง พก กัน ดั้น เต็น เห็น เพื่อ ไป ใน ทาง เท็จ ทาง อ้อม เสา ไป ตาม
 กัน นั้น เลีย เข้า ตำ รา เข้า เมือง ตา หลัว ก็ หลัว ไป ตาม กัน จะ หัน
 กลับ ได้ อย่าง เดียว ก็ แต่ ขณะ เมื่อ มี ใคร มา เอย มา ช้ ให้ เห็น บาง ที่
 จึง จะ กลับ ใจ ได้ คิด ร้อง ว่า อ้อ! อ้อ! อ้อ! ได้

ครั้น ถึง วัน พิจา รณา ๐๓/๐๔/๒๕๖๕ • ราช อาธิปัตย์ ท่าน บัง คับ ให้ นำ พยาน สอง คน
 มา ดำ บาล เบิก ความ ว่า พยาน ได้ เห็น โด โด เนล โด เวม ตรี เติง

อยู่ข้าง แยกเวลา ๒ ทุ่มครึ่ง ในคืนที่เกิดเหตุ ผู้ร้าย ปล้น แยกนั้น ครั้น แล้วก็ นำ พยาน มา สืบถาม เบิก ความ ให้ เห็น ชัด ว่า ถึง มาตรฐาน โคโลเนล โคเวนตรี เป็น คน มั่ง มี ครี สุก ก็ จริง อยู่ แล แต่ ถ้า ว่า ใน เวลา ผู้ร้าย ปล้น แยก นั้น ก็ เป็น เวลา ที่ โคโลเนล ต้อง การ เงิน ชำย ใช้ ใน การ ค้ำ ขาย ซึ่ง ได้ เก็ง ดัก ซ้อ ไว้ ให้ สำ เร็จ ความ คิด

พยาน คน ท้าย แล เป็น พยาน แข็ง แรง ตัว สำ คัญ นั้น คือ มิส เตอร์ ซาลส์ แบรินต์ นาย คลัง • สืบถาม ตัว แล้ว ให้ การ ยืนยัน มั่น คง ว่า ผู้ร้าย ซึ่ง ปล้น แยก ที่ เข้า มา กรร โชก จะ ทำ ร้าย พยาน นั้น รูปร่าง สูง ต่ำ แล กิริยา อาการ ไม่มี ผิด กับ โคโลเนล โคเวนตรี แล สืบถาม ได้ โดย แม่น ย่า ใน ใจ ที่ สุด ก็ ที่ ตรง ซ้อ ผู้ร้าย แขน ซ้าย ตัว น เพียง ซ้อ ซอก เหมือน กับ โคโลเนล โคเวนตรี ผู้ นี้ มิ ได้ ผิด นั้น

เท่า นี้ เป็น จบ หลัก ฐาน พยาน สำ คัญ ใน ข้อ หา ส่วน ข้าง ราชา ธิปัตย์ จริง อยู่ เมื่อ ดู แต่ เนิม ๆ เพียง นี้ ก็ ชัก ให้ เห็น ถนัด ได้ ว่า ได้ ความ กระจ่าง มี พยาน เป็น หลัก ฐาน มั่น คง ควร จะ บัก หน้า คำ ซ้อ เอา โคโลเนล โคเวนตรี ว่า เป็น ผู้ร้าย แท้ ที่ เดียว เจ้า พนักงาน กรม อัยการ ผู้ เป็น หมาย ว่า ความ ของ ราชา ธิปัตย์ เรือง นี้ นั้น ท่าน เป็น นัก เลง เต็ม ตัว ซึ่ง ซ้อ ว่า การ พนัน ละ เป็น ถูก อาร มณณ์ นัก ด้วย ข้าพเจ้า ยืน อยู่ ข้าง ๆ ชม อัย หน้า ดู ท่าน สด เหมาะ ภา ถ่าน เหลียว หน้า มา เจอ ข้าพเจ้า จึง เรียง ว่า “ ร้าย ประทาน ได้ เท่า จะ พนัน

03/04/2565

สักเท่าไร ว่า กระผม จะไม่ พิสุทธ์ ลุก ความ ของ กระผม ให้
ปรากฏกลาง ศาล ว่า เป็น ผู้ไม่ รู้ ไม่ เห็น ไม่ ไซ้ ผู้ ร้าย ได้ ”

ท่าน เจ้า พนักงาน กรม อัยการ หัวเราะ เยาะ พลาถ ว่า “ เจ้า พิสุทธ์
ไม่ได้ เปน แน่ นอกจาก เจ้า จับ เอา ตัว ผู้ ร้าย ที่ แท้ ยิง กว่า ลุก ความ
ของ เจ้า คน นี้ มา ส่ง ได้ ที่ ไหน เจ้า จะ เอา ตัว มา ได้ เช่น ว่า หรือ
เจ้า จะ เอา ตัว มา ได้ เล่า ? ” พุด แล้ว ท่าน ก็ หัวเราะ เยาะ อีก

ข้าพเจ้า ตอบ ว่า “ กระผม เปน แต่ เนติบัณฑิตย์ มิ ไซ้ คน สด แฉม
หรือ พล ตระเวน จะ ไป เอา ตัว ผู้ ร้าย บ้าย เหมน ที่ ไหน มา ส่ง ได้
กระผม จะ พิสุทธ์ ให้ เห็น ได้ ด้วย เชิง พยาน เท่านั้น เอง ว่า ลุก ความ
ของ กระผม เปน คน สุจริต ”

“ บอก ไป ถี ว่า ใคร เปน พยาน ของ เจ้า ก่อน ถ้า กระไร ข้า จึง
จะ พนัน ได้ ”

“ องค์ พยาน สำคัญ ของ กระผม ก็ มี อยู่ แต่ เฉพาะ คน เดียว คือ พยาน
ร่วม ของ ได้ เท่า มี สเตอร์ แบนด์ นาย คลัง เท่านั้น แหละ ขอรบ ”

“ นาย คลัง นะ หรือ หะ! อู๊ยะ! เจ้า นี้ อะไร นี้ หือ! หมอ นี้ คลัง
เบา เต็ง ดอก กระมัง นี้ หว่า! ” พุด แล้ว ก็ หัวเราะ เยาะ คาก คาก

ข้าพเจ้า ก็ หัวเราะ บ้าง เวียน ท้า คยิก ไทใหญ่ “ ขอรบ นั้น แหละ
บ้า หลัง อะไร ก็ ตาม ที่ ได้ เท่า จะ ไป รีด พนัน ไหม เล่า ขอรบ ? ”

03/04/2565

ท่าน เจ้า พนักงาน กรม อัยการ ตอบ ว่า “ โอ้! ถ้า เจ้า ร่าน อยาก
จะ พนัน นึก ก็ เอา ข้า จะ ตั้ง เดิม พัน ๕๐๐ เทรียง ละ เข้า ถึง ข้า

ไม่ อยาก จะ พนัน ใน การ ที่ แน่ เกิน ชนะ เหมือน หลอก คน บ้า ก็ เกอะ
เจ้า ทำ ชำ นั ก เอา ให้ รู้ ลำนั ก เลี้ย ย่าง ”

ข้าพเจ้า จึง ว่า “ กระผม รั บ ๕๐๐ เร็ ว ญู เท่า กั น เหมือน กั น ขอ รั บ
ข้าง ไต้ เท่า ก็ คิด ว่า ไต้ เท่า พนัน ใน สิ่ง ที่ ไต้ เท่า รู้ ว่า จะ ชนะ เป็น แน่
ข้าง กระผม ก็ นั ก ฉนน เหมือน กั น อี ก เรา เห็น จะ ไม่ มี ใคร แพ้ ด้วย กั น
ทั้ง สอง ข้าง ละ กระมั่ง ขอ รั บ ”

ครั้น เสร็จ ขบวนการ พิจารณา ข้าง ราชาธิปัตย์ แล้ว ข้าพเจ้า ก็ เขยิบ
ออก มา ยืน อยู่ ท่า ม กลาง ศาล กล่าว ต่อ ศาล ว่า “ ข้าพเจ้า มี องค
พยาน ที่ จะ ขอ สื บ แต่ ปาก เดียว เท่า นั้น ข้าพเจ้า สามารถ ที่ จะ นำ
พยาน อื่น ๆ อี ก เป็น ฉน มาก มา พิ สุธ ์ ใน ข้อ ที่ ว่า โคโลเนล โคเวนดริ
ได้ เคย เที้ยว เดี น เเล่น เมื่อ เวลา รั บ ประทาน อาหาร เย็น แล้ว เป็น
ธรรมเนียม เป็น นิตย ์ แต บ ทุก วัน แล ท่าน เคย เดี น กลับ มา บ้าน
ทาง ฉน ข้าง แบน กั น นั้น เนื่อง ๆ กั บ ยัง มี พยาน อี ก เป็น ฉน มาก
สามารถ จะ นำ มา พิ สุธ ์ ใน ข้อ ที่ ว่า ท่าน โคโลเนล สามารถ ที่ จะ
หยิ บ ยืม เงิน แก่ ผู้ ที่ เชื้อ ถือ ท่าน ได้ แล ได้ หยิ บ ยืม เงิน ที่ ท่าน
ต้อง ประสงค์ จำ หน่าย ใช้ ใน การ เก็ง ค้า ชาย มา ได้ จน ภา พร าร ัด ณา
แล้ว ด้วย แต่ องค พยาน ล้ำ ดั ญ ที่ ข้าพเจ้า จะ ขอ สื บ อยู่ ปาก เดียว
เท่า นั้น ก็ น่า ที่ จะ สามารถ พิ สุธ ์ ให้ กระข้าง ล่วง เจา ความ สง ใส ย
ให้เห็น ชัด ได้ ว่า โคโลเนล โคเวนดริ มิ ได้ เป็น ผู้ ร้าย กระทำ โจร
กรรม ปล้น ฆ่า พวก เจ้า ทร พัย ตาย เกิน ภา แล้ว จึง ไม่ ขอ สื บ พยาน

03/04/2565

อนันต์ ให้ บัณฑิตย์ เวลา ของ คาล ”

บรรดา คน ทั้งปวง ที่ มา ประชุม ตู อยู่ใน คาล เป็น อัน มาก แน่น
 เนือง ไป ทั้ง นั้น พวก กั้น กระเทียง ซง เอ็ง ดั่ง ตา คอย ดู พยาน ของ ข้าพเจ้า
 แต่ ภาว ข้าพเจ้า ร้อง เชิญ มิสเตอร์ ซาลส์ แบรนต์ นาย คลัง เลียง พุด
 กั้น ซีก แซก ด้วย ฤทธิ พลัง พิศวง แล้ ไป ตลกด ท้อง คาล ออก ซีก
 แจก จะ เขา ดำ เนียง ว่า กระไร มิได้ แต่ บรรดา คน ที่ ประหลาดใจ
 ทั้งปวง มิ มี ใคร มาก เหมือน ตัว นาย คลัง เอง มิ รู้ มิ คิด มา โตน
 เชิญ เปน พยาน โดย มิได้ นี้ กได้ นั้น ข้า เขา มา เปน ตัว พยาน สำคัญ
 เฉพาะ ขอ อัง แต่ ปาก เดียว เพื่อ จะ ให้ ช่วย พิสุทธ์ นัก โทษ คน ที่ เขา
 ได้ ปรัก ปรัมา เขา ตรง ๆ มา หยอก ๆ มิ กี่ นาที เลย เช่น นั้น ดู หน้า ชั้น
 หน้า พลัง เหลือ เหตุ เขา จำใจ เดิน ออก มา กลาง คาล ทำ หน้า เมื่อย
 อย่าง มิ เต็มใจ เลี้ย เลี้ย ที เดียว ยืน เกื้อ ๆ เบือน ๆ ส่วน ข้าพเจ้า
 ก็ ดั่ง กระ ตุ้ถาม ว่า “ท่าน จำได้ แน่ใจ มั่นคง หรือ ว่า ผู้ ร้าย
 ถู ยืน ทาง มือ ซ้าย ขวา ? ”

นาย คลัง ตอบ ว่า “จะ ข้าพเจ้า จำได้ แน่ใจ แม่นยำ ที เดียว ”

“จะ เปน ผู้ ร้าย ถู ยืน มือ ซ้าย แต่ อะรวม ท่าน ตกใจ เห็น ไป
 ว่า ถู มือ ขวา โดย มิ ท้น พิจารณา สังเกต บ้าง ได้ หรือ มิ ? จง
 ตรี ตรอง เลี้ย ให้ ดี ”

03/04/2565

“มิได้ มือ ซ้าย ของ ผู้ ร้าย ตัว นเพียง ซัก คอก เหมือน มือ

โคโลเนล โคเวต ตรี ”

“ไม่มีข้อเคลือบ แคลง ลงไต่ อย่างใด อย่างหนึ่ง บรรดา ซึ่ง
ท่าน จะเผลหรือเข้าใจผิด กลับมือซ้าย เป็น ขวา กลับมือขวา
เป็น ข้าย่างใดหรือ ?”

“ไม่มีเป็น แน่แท้ ข้าพเจ้า ลังเกต จำได้ แน่ นอน ว่า มือขวา
ของ ผู้ร้าย ถือบั้น ซี่ จึงเข้า มา ตรง ศีรษะ ข้าพเจ้า”

ขณะ นั้น บรรดา คน ที่ ดู อยู่ใน ศาล ทั้ง ปวง พากัน คิด ว่า การ ที่
ข้าพเจ้า เข้า มา ชัก มาถาม ชั่ว แต่ ประสงค์ จะ พยายาม ให้ พยาน
ให้ การ ยุ่ง จะ ได้ ทัก ทัก คำน พยาน ล้ำ คัญ ผู้ นั้น เสีย เท่านั้นเอง
ด้วยความ จะ เป็น จะ ตาย ก็ เพราะ พยาน ผู้ นี้ ผู้ เดียว เป็น องค์ พยาน
แล อยู่ใน ฐาน ที่ ด้วย บาง คน ก็ กระชับ นินทา ข้าพเจ้า ต่าง ๆ นา ๆ
ว่า เป็น ข้าย่าง ว่า ห้าม เทอ ฟัง ชาน บ้าง ข้าพเจ้า ก็ เคย ไว้ เรียก
เสมียน มา ถึง สอง สาม คำ แล้ว เสมียน ของ ข้าพเจ้า ก็ เดิน ออก ไป
จาก ศาล ลัก ครู่ หนึ่ง ก็ ช่วย กัน แยก กรอบ อะไร แผ่นใหญ่ คลุม น้ำ
ดำ บัด เสีย มิตร หมัด ยก อะระ อะ เข้า มา ใน ศาล ข้าพเจ้า ก็ สั่ง ให้ ฟัง ไว้
ข้าง ฝา ข้าง ตัว นาย คลัง ยืน แล้ว จึง ว่า “เอา ละ นี้ แน่ มี สเดอ
แบรนต์ พยาน ข้าพเจ้า อยาก จะ ให้ ท่าน หัน หน้า เข้า ไป แล ดู ที่ แผ่น
นั้น เพิ่ง อยู่ อย่า ได้ หัน ศีรษะ ไป ทาง นั้น ทาง นี้ เลย เป็น อัน ขาด
จน กว่า จะ ถึง เวลา ที่ ข้าพเจ้า จะ มอก ให้ ท่าน นิิน ทาง ไหน”

นาย คลัง เต็มใจ ส้มคทำ เกิน ประรารถนา ที่ ข้าพเจ้า ขอ ชัน ไป
เลีย อีก 03/04/2565 ขอ เกอ อมา หนึ่ง ลง จ้อง หน้า แล ตรง ดู แผ่น ซึ่ง คลุม น้ำ ดำ
ฟัง อยู่ ตรง หน้า แน่ แน่ว ไม่ กระตึก กระเตย ดี นี้ ก็ ข้า พเจ้า ใช้

ไข่กวกมือร้องเรียก โคลิเนล โคเวนตรี ให้เดินตรงเข้ามา ให้เปลื้องเสื้อขึ้น นอก ออกเสีย เหลือแต่เสื้อเชิดชั้นในเอาหน้ากาดำ ของ กลาง ซึ่งเอามาไว้กลาง คาล ผูกหน้าเข้าแค่ปาก ลังปืนก็ให้ถือ ในมือ ของ ท่าน ที่มี อยู่แต่ ชั่ว ช่างเดียว คือมือขวา แล้วจงให้เข้าไปยืนอยู่ที่หลังเก้าอี้ นาย คลัง ให้ยกมือชูปืนโก๋ตรงศีรษะ นายคลัง ดั่งว่า เมื่อเวลาผู้ร้ายเข้าไปกรรโชก บรรดาคนในศาลทั้งปวง ถ้วน หน้าต่าง จึงเป็น ตาเดียว ออกพิลึก กึก กือ คอยดูข้าพเจ้าออกท่าว่า ความ ดั่ง เล่น ดคร อยู่ กลาง ศาล ฉนั้น ช่าง เล่มียนของข้าพเจ้า ก็แอบ เข้า ไปยืนอยู่ ช่าง หน้า คลุม แฉน ที่ คลุม ไว้ ตรง หน้า นาย คลัง ภา เห็น ข้า พเจ้า พยัก หน้า บอกไข่ ให้ สำคัญ ก็ กระทบ หน้า ดำ ซึ่ง คลุม เล็ก ออกไป หมด กลายเป็น แผ่น กระ จกเงา แผ่นใหญ่ พิง อยู่ ใน ที่ นั้น พอ นายคลัง เห็น รูป คน ใน กระ จกเงา ก็ สดุ้ง ตกใจ ทลิ่ง จะ ลก จาก เก้าอี้ อย่าง พิลึก นึก แต่ ข้า พเจ้า จับ ตัว ยึดไว้ ขอ ให้ สกตใจ นั่ง ลง อย่าง เดิม แล้ว ข้า พเจ้า ถาม ว่า “จง บอก ข้า พเจ้า บัดนี้ ว่า รูป คน ผู้นี้ เหมือน รูป ผู้ร้าย คน ที่ ปล้น แบน กี่ คีน วัน นั้น หรือ ไม่ ?”

นาย คลัง ปาก ล้น ตอบ ว่า “คน นี้ ที่ เดียว เหมือน กัน แท้ ๆ”

ขณะ นั้น คน ใน ศาล ก็ โจอท ก็น ซ็อก แซ็ก เลียง แต่ ท่าน เจ้า พนัก งาน กรม อัยการ ผู้ เป็น โจอท และ ท้าว รือ เอา ๆ ใหญ่ ดัง กว่า คน ร้อง ว่า “กลแตก!”

ข้าพเจ้า ก็ พลอย ยม ด้วย กับ เขา บ้าง พลง พุด ต่อ ไป ว่า “ท่าน จง ดู ให้ ไกล เข้า ไป อีก ลัง เกิด ลัง กว ตรวจ ตวาด ดู ให้ แน่ ไม่มี ะไร

ผิดกัน เลย บ้าง แล้ว หรือ ?”

นาย คลั่ง นิ่ง พิจารณา ดู อยู่ สักครู่ ใหญ่ แล้ว จึง ตอบ ว่า “โอ โธ
ผิดกัน หน่อย ผิดกัน ! คน นี ถือ บั้น ใต้มือ ข้าง ซ้าย อ้าย ผู้ ร้าย
มัน ถือ มือ ข้าง ขวา ”

ทัน ใด นั้น เลียง คน ร้อง เฮอ ๆ ๆ ๆ เอ็ด ตะ โร ไป ใน คาล ปรน กับ เลียง
พูด กัน จึก แจก ๆ ข้าพเจ้า หัน หน้า มา โบก มือ ทั้ง สอง ข้าง ห้าม ให้
นั่ง ลง บ ภา เจียบ กัน ลง ได้ แล้ว จึง ชัก ถาม นาย คลั่ง ต่อ ไป ว่า “ถ้า
กระ นั้น มี เป็น การ สด วิไลย ที่ คน เจ้า ของ เมา ใน กระ จก นี้ จะ เป็น
ผู้ ร้าย คน ที่ เข้า ไป ยืน กรร โชก อยู่ หลัง เก้า อี ท่าน นาย แบง ก็ คิน วัน
ปล้น นั้น ละ ซิ ?”

“ไม่ ใช่ คน นี้ ข้าพเจ้า ยืน ยัน ได้ เป็น แน่ ว่า คน ผู้ นี้ เป็น คน เดียว
กัน กับ ผู้ ร้าย ปล้น แบง ก็ คิน วัน นั้น ไม่ได้ เป็น อื่น ชาต บัด นี้ ข้าพเจ้า
ได้ พิจารณา แจ่ม แจ้ง ซัด แล้ว คน ผู้ นี้ มือ ข้าง ขวา ดัน ถือ บั้น มือ ข้าง
ซ้าย ส่วน อ้าย ผู้ ร้าย ที่ ปล้น แบง ก็ นัน ถือ บั้น ทาง มือ ขวา ดัง ข้าพเจ้า
ได้ ว่า แต่ ก่อน นั้น แล้ว ” ทัน ใด นั้น ข้าพเจ้า จึง บอก ว่า “ถ้า กระ นั้น
ท่าน จง กลับ หน้า มา เล็ด ” นาย คลั่ง ก็ ลก ชน จาก เก้า อี หัน หน้า
กลับ มา ข้าพเจ้า จึง ถาม ว่า “บัด นี้ ท่าน คิด เห็น เป็น อย่าง ไร เล่า ?”

ขณะ นั้น โคโล เนล โคเวน ตริ ก็ ถอด หน้า กาก ดำ ออก โยน ลง
กลาง คาล มือ ขวา ยัง ถือ บั้น ยืน นิ่ง อยู่ มี ส เตอ แบร นต์ ยืน หน้า นีว
พิศ วง อยู่ เป็น ครุ 03/04/2563 จึง หัว เราะ โส ดกระ ทิบ เต้า ร้อง ว่า “ข้าพเจ้า
ฟัง เห็น เหตุ ทั้ง ปวง แล้ว เดียว นี้ เอง ! ข้าพเจ้า ข้าง หลง ณ

เพื่อความเขลาอะไรเลย ! รูปเงาที่ข้าพเจ้าแลเห็นใน
กระจกนั้น มันกลับซ้ายเป็นขวา ขวาเป็นซ้าย ตรงกันข้ามกับ
รูปจริง ๆ” หยุดหัวเราะแล้วพูดต่อไปว่า “แต่เอาหนังสือ
เราตี ๆ ไปส่อง กระจกมัน ยัง กลายเป็น หนังสือ แยกไป ได้ ครั้นเอา
กระดาษ ชับ มาส่อง กระจก หนีกลับ อ่านได้ ข้อ เส้น ผม บัง ภูเขา
เท่านั้นเอง ที่แท้ อ้ายผู้ร้ายคนที่ข้าพเจ้าเห็นในแบงก์นั้น มันถือ
ปืน มือข้าง ซ้าย มือ ข้าง ขวามัน ตัวน แค ข้อ ดอกต่าง หาก”

เห็นผี มือหรือไม่ว่า ข้าพเจ้าไม่ อยากร พยายาม ที่ จะ พรณมา ถึง
ความ ตื่น เต็มใจ ทัก กัน อัง ไป ทั้ง ศาล ขณะนั้นบรรดาคน ทั้งปวง ก็พา
กัน รู้ สำนึก เห็น พร้อม กัน ได้ ถนัด ว่า พา กัน หลง ลงน เพื่อ ไป
ตาม นาย คลัง หมด ทั้ง เพ เลียง ดบ มือ สรร เสริญ ข้าพเจ้า แล อวย
พร ท่าน โคลโด เนล โควเวนครี อีก ทัก กาท หี เอา คัพ ทมิ ได้ ลก ความ
ของ ข้าพเจ้า จับ มือ ข้าพเจ้า แล้ว ก็ กลับ จาก ศาล พัน โทษ ที่ ต้อง หา
เป็น อีกระ ดัง เดิม ไม่มี ผู้ใด ที่ จะ แสดง อาการ ชอบใจ แท้ ๆ ใน การ
ที่ การ ทั้งปวง กลับ นำ มือ เป็น หลัง มือ ยิ่ง ขึ้น ไป กว่า ตัว มิส เตอ แบรมด์
นายคลัง เอง แล้ว ไม่ ต้อง เล่า ถึง ข้อ คู้ ชั้น ของ ข้าพเจ้า ท่าน ได้ ให้
สินพนัน ๕๐๐ เทรียญ ค่า แพ้ พนัน อย่าง น่า อาย แล ไม่ ข้าพลัน ท่าน
โคลโด เนล โควเวนครี ก็ ลัง ไบ ลัง จ่าย เงิน หมั้น เทรียญ มา ให้
ข้าพเจ้า แก่ จน เป็น บำ เหน็จ คำ พุด กัน ใน เมือง นั้น ใน หมู่ นั้น
เป็น ไม่มี เรื่อง อุน ^{๐๓/๐๔/๒๕๖๕} นอกจาก ชน ชื่อ ข้าพเจ้า ลือ สนั่น ไป ทั้ง บ้าน
ทั้ง เมือง ทก หน ทุก แห่ง ข้าพเจ้า ก็ ได้ มี ชื่อ เลียง เกียรติยศ ปราบกฎ

โต้ง ตั้ง ตั้งแต่ครั้งนั้น มาจนถึง กาละทุกวันนี้ นี่แหละ เชิญ
สหาย ของ ข้าพเจ้าดำริ เห็นเถิด ว่า คนเรา ทุกวันนี้ ตั้งตัวได้สำคัญ
ด้วยสิ่งอันใดบ้าง บางทีถูกเวลาเส้น ผม บัง ภูเขา เขาตัว รอด
ได้อย่างง่าย ๆ ก็มี

แต่ธรรมดาคนชั่วร้ายแล้ว อย่าหมายเลย ที่จะหนีราชทัณฑ์
พ้น ถึง จะหนีรอดไปวันนี้ ก็ไม่หนีรอดพ้นไป ถึงวันหน้าได้
เหมือน อ้ายผู้ร้าย ปล้น แบนกั รายนี้นี้ ไม่นานไม่ช้า ความชั่วก็มา
ปรากฏ ชน ตัว อ้ายผู้ร้ายแขน ตัวนี้ ก็ต้อง จับ มาพิจารณาเป็นคดี
ต้องพิพากษาโทษ แขนง คอประหารชีวิต ให้ตาย ตกไป ตาม ยถาทชีวิต
ถ้าไม่มีข้าพเจ้า มา เชื้อ โกงคนให้พ้น การ ทัณฑ์เวลาแล้ว บางทีน่าที่
จะไต่ไป แขนง คอเอาคน ชุจวิต เป็น ยานำเสีย ก่อน ผู้ร้ายแท้
อีกชีวิตหนึ่ง ก็อาจ จะเป็นได้ เมื่อ เป็นถึง ฉนั้น เสียแล้ว ถึงโดยจะ
มีคน อย่าง ข้าพเจ้า อีก ลัก แล่น คน มา แก้ไข ก็ เหลือ จะ แก้ได้
เหลือ จะ แก้ไหว ได้ แต่เสียใจ หรือ มี ฉนั้น ก็ได้ แต่ เลย ตาม เลย

เบ็กเตลิก

การ อ่าน หนังสือที่ หอ พระ สมุด วชิรญาณ

บรรดา หนังสือไทย ที่มี อยู่ ณ หอ พระ สมุด วชิรญาณ รวม ๘๓๖ เล่ม
สำหรับ จ่าย แก่ สมาชิก ที่ต้อง การ ยืม อ่าน เฉพาะใน จำนวนปีที่ ๑๓
นับตั้งแต่เดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ถึง เดือนสิงหาคม ร.ศ. ๑๑๓ ได้จำนวน
หนังสือที่ สมาชิก ได้ ยืม ไป อ่าน เป็น อย่าง มาก กว่า เรื่อง อื่น ๆ ดังนี้

เรื่อง ลคร รามเกียรติ์ ได้ยืม อ่าน ๖๔ ครั้ง

” พระอภัยมณี ” ๖๑ ”

” อีเหนา ” ๓๐ ”

” เสภา ” ๒๐ ”

รวมในเรื่อง ลคร ที่ได้ยืม อ่าน ๑๗๕ ครั้ง

พงษาวดารจีน ช้องกั๋ง ได้ยืม อ่าน ๕๔ ครั้ง

” เลียดก๊ก ” ๓๖ ”

” สามก๊ก ” ๓๔ ”

รวมเรื่อง พงษาวดารจีน ที่ได้ยืม อ่าน ๑๒๔ ครั้ง

พระราชพงษาวดารไทย กรุงเทพฯ ได้ยืม อ่าน ๔๗ ครั้ง

” ” กรุงเทพ ” ๒๖ ”

” อังกฤษ ” ๒๒ ”

รวมเรื่อง พระราชพงษาวดารต่างๆ ที่ได้ยืม อ่าน ๙๕ ครั้ง

เมื่อได้ตรวจดู บรรดา หนังสือที่มีผู้ชอบ อ่าน ท่านทั้งปวง คงจะ

เห็นได้ว่า “เรื่อง รามเกียรติ์” เป็นได้คะแนนยืม มากกว่าเรื่องอื่น

ทั้งสิ้น “พระอภัยมณี” ได้คะแนนมากที่สุด “ช้องกั๋ง” ได้

คะแนนมากที่สุด “พระราชพงษาวดารกรุงเทพฯ” ได้คะแนนมากที่สุด

เมื่อจะเทียบเคียงดู บรรดาเรื่อง ที่ชอบ อ่าน คงจะได้เห็นว่า

เรื่อง ลครหรือบทกลอนต่างๆ มีผู้ต้องการมากกว่าเรื่อง พงษาวดารจีน

ประมาณใน ๒ ส่วน ของ ส่วน ๖ แลเรื่อง พงษาวดารจีน ก็มีผู้

ชอบ มากกว่าเรื่อง พระราชพงษาวดารต่างๆ มีพงษาวดารไทย

เปนต์นั้น ประมาณใน ๑ ส่วน ของ ส่วน ๒

การที่เปนต์ไปตั้งนั้น นับว่าเป็น การ ผิดตรง ถิ่น ข้าม กับ ความ
 คาดหมายของเรา ที่ได้ นัก รู้ ลึก อยู่ ว่า เรื่อง พระ อโภย มณี แล
 เรื่อง อีเหินา คง จะ เป็น มาก อย่าง ที่ หนึ่ง การ ที่ได้ นับ ประมาณ
 มา ตั้ง นี้ แม้ ถึง ได้ ยก ส่วน ที่ ยี่ ม ะ ย่าง น้อย ต่ำ กว่า ๒๐ ครั้ง ลง มา เลย
 คือ มิ ได้ นับ เอา เข้า มาก ล่า ว ัว ด้วย ถึง กระนั้น ขอ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง
 พึง หวัง ใจ เกิด ว่า ถึง จะ เต็ม จำนวน ลง อีก ก็ คง ไม่ ไกล จาก ส่วน
 ที่ได้ ประมาณ ไว้ แล้ว นี้

เรื่องเก่า พระ พุทธ รูป สติลาขาว

มี พระบรม ราช โอง การ ดำ รัส ว่า มี ผู้ กราบ ทูล พระ กรุณา ว่า
 พระ เภี้ย จา พระ บาท สม เตจ พระ บัน เกลา เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง เป็น ของ
 ทำ ด้วย ไม้ ลัก กะ แนะ ดาย ปูน หุ้ม ทอง คำ ไบ ตั้ง ใน งาน พระ
 บรม ศพ นั้น เมื่อ เดือน ๓ ปี ขาน อัฐ ศก ครั้น งาน พระ บรม ศพ
 เสร็จ แล้ว ทรง พระ ราช ดำ รัส ว่า ล่อง ชัน ต่ำ ไป ให้ เสริม ชัน ชัน
 ละ คีบ พอ เห็น ล่อง ชัน ลุง พัน พนัก แล้ว ทรง พระ ราช ดำ รัส ว่า จะ
 ให้ ไป ตั้ง ไว้ ใน พระ วิหาร วัด พระ มหาธาตุ สำหรับ ตั้ง พระ พุทธ
 รูป เล็ก ๆ แล มา ครั้ง นี้ พระ เจ้า ลูก ยา เเฮ อ กรม ห่ม น มเหศวร
 คิว วิลาศ ลัน พระ ชนม์ ลง จึง ไป รต พระ ราช ทาน พระ เภี้ย จา นั้น
 ให้ ช่อม แชม ดาย ปูน ลง น้ำ มัน บัด ทอง ชัน ใช้ อีก งาน หนึ่ง แล
 จึง เชิญ ไป ตั้ง ไว้ ใน พระ วิหาร วัด พระ มหาธาตุ ก็มี ผู้ กราบ ทูล

03/04/2565

ว่า ครั้ง นี้ ได้ พระ พุทธ รูป ศีลา ชาว มาแต่เมือง อังวะ เป็น ของ
งามดี ขอ พระ ราช ทาน ทำ พระ เบ็ญ จา เป็น นาย รัก กะ นะ ไ้
ถาวร มั่น คง แล้ว ประดับ กระจก บัด ทอง ให้งาม ดี มาก ตั้ง ใน การ
พระ ศพ พระ เจ้า ลูก ยา เธอ กรม หมั้น มเหศวร คิว วิลาด แล้ว จึง ทำ
พระ มณ ฑป ตั้ง บน ปลาย พระ เบ็ญ จา แล้ว เชิญ พระ พุทธ รูป ศีลา
ชาว ซึ่ง ได้ มา แต่ เมือง อังวะ ขึ้น ประดิศ ถาน ไว้ จะ งาม ดี สมควร
จะ ได้ เป็น เครื่อง เถลิม พระ พุทธ ศาสนา ใน พระ นคร แล เป็น การ
พระ ราช กุศล อย่าง ยิง อย่าง สูง สม ควร แก่ พระ บารมี แล เป็น
การ เจริญ รุ่งเรือง พระ เกียรติยศ ลับ ไป ลับ ไป ใน ภาย หน้า ครั้น
ได้ ทรง สดับ คำ ผู้ กราบ ทูล พระ กรุณา ตั้ง นี้ จึง ทรง พระ ราช ดำริ
คิด ถ้วน ถัด ตาม เหตุ ผล ต้น ปลาย โดย ละเอียต แล้ว ขอ แสดง พระ ราช
ดำริ นั้น ไว้ ดังนี้ พระ พุทธ รูป ถึง ผิด ถูก อย่างไร อาบัติ ก็ ไม่มี ได้
ส่วน หรือ ไม่ได้ ส่วน ทรง ฟ้า ได้ ปริ มณฑล หรือ ไม่ได้ ปริ มณฑล
ก็ คง เป็น พระ พุทธ รูป นมัสการ ได้ บุญ หมด อนึ่ง จะ ทรง เครื่อง
หรือ ไม่ ทรง เครื่อง จะ ทำ ด้วย อะไร ุเป็น ของ อย่าง เรว ตั้ง แต่ ดิน บัน
ชัน มา จน ของ อย่าง เอก อย่าง สูง คือ ทอง คำ แล แก้ว ก็ ไม่ ว่า
สุด แต่ ลาต เลา เค้า เงื่อน ตู รู้ ว่า พระ พุทธ รูป แล้ว ก็ เป็น บุญ เขต
ไป หมด แต่ พระ สงฆ์ นั้น เป็น มนุษย์ บุรุษ ชาย ผู้ มี ศรัทธา อุด ลาด หะ
จะ ปฏิบัติ ตาม คำ สั่ง สอน พระ พุทธ เจ้า มี สำคัญ เป็น ที่ ถ้อย ถัก
ว่า อย่าง นั้น ผิด อย่าง นั้น ถูก อย่าง นั้น บุญ อย่าง นั้น บาป ก็ ถึง
ชาว บ้าน เป็น ชั้น มาก น้อ ถัก ถัก ว่า สุด แต่ โจน นม ฟู ง ที่ น ฟ้า เหลือง

แล้ว ถ้าไหว้ นบหรือบูชา ก็ได้ บุญหมด ก็ เป็น บุญ เขต ร หมด
 เหมือน กัน ก็ จริง แต่ คน ที่ โทณ นม นุ่ง ผ้า เหลือง ยัง เป็น สอง พวก
 สอง เหล่า อยู่ คือ เหล่า หนึ่ง ไม่ รู้ จัก วั ก บุญ กลั ว บาป รู้ จัก แต่ จะ
 ทำให้ คน เป็น อัม มาก เขา ชอบ ใจ เขา ให้ เขา บูชา รู้ จัก กลั ว แต่ง ส้อม
 ลาก เลื่อม ยศ ไม่ รู้ จัก กลั ว บาป จริง ๆ ถึง ปาก พูด ถึง บุญ ถึง บาป
 อยู่ ก็ เป็น แต่ พูด ให้ คน ที่ เขา ให้ เขา บูชา ชอบ ใจ ก็ พระ สงฆ์ เช่น นี้
 เมื่อ คน ที่ ให้ ที่ บูชา อยาก จะ ให้ ว่า อย่าง ไหน อยาก จะ ให้ ทำ อย่าง ไหน
 จะ ชัก จะ โยง แล จะ นำ ให้ ว่า อย่าง ไหน ให้ ทำ อย่าง ไหน ไป ก็ ง่าย
 พระ สงฆ์ อย่าง นี้ มี ดิน บ้าน ดิน เมือง ไป ก็ ยังมี พระ สงฆ์ อีก เหล่า หนึ่ง
 ซึ่ง พระ สงฆ์ ดิน บ้าน ดิน เมือง อยู่ เป็น อัม มาก ดู ดู ดู หมัน ว่า บั ๆ
 กิติ ว่า ดิน ลิก ชา กิติ ว่า เป็น คั ตรุ กิติ ขวาง กิติ พระ สงฆ์ พวก นั้น
 มัก อยาก ได้ บุญ จริง ๆ มัก กลั ว บาป จริง ๆ โดย ใจ ซื่อ สัตย์
 ก็ เมื่อ มี ผู้ มา ช่ม ชี ให้ ทำ ให้ ประ พฤ ติ การ ที่ ตัว เห็น ว่า เป็น บาป
 เป็น อา บั ตี ไม่ ชอบ แล รู้ มีความ วิ ตก แล เป็น ทุก ชั ร อัม รน ก็ จำ
 พวก ที่ มี ใจ เหมือน คน เล่น หุ่น เล่น โขน เล่น สคร ไม่ ประ คัง ค์ ความ
 จริง ประ คัง ค์ แต่ ความ รัก ควีน เป็น เกียรติ ยศ แก่ ตัว หรือ เป็น
 เกียรติ ยศ แก่ บ้าน เมือง พอ ใจ เขา พระ พุ ทธ รูป เป็น หุ่น มา ตั้ง ไว้
 ที่ ไน้ น ที่ นี้ ให้ คน ดู แล พอ ใจ เขา คน โทณ นม นุ่ง ผ้า เหลือง เป็น โขน
 เป็น สคร ให้ ทำ การ ตั้ง เล่น ไป ตาม ตัว ชอบ ใจ ก็ ผู้ จะ เล่น เช่น นั้น
 ก็ สนุก ไป อย่าง หนึ่ง แล วั ก็ เป็น ที่ เลื่อง ภา เกิด เกียรติ ยศ มี ผู้ ช่ม
 ว่า ทำ บุญ มาก แล วั ก็ สย มต ว่า ได้ บุญ ด้วย จะ ว่า ที่ แท้ ก็ คือ ตั้ง

03/04/2565

ศาสนาเอาเอง มากตคนที่เรียกว่า พระสงฆ์ให้ถือศาสนาของตัว
 ก็ผู้ที่เล่น ลคร ศาสนาเช่นนี้ คิดดูโดยยุคติธรรม ก็เมื่อบังคับให้ผู้ที่
 อยากได้ลาภได้ผลมาประจบทำตาม ด้วยความอยากได้ยศ
 ได้ลาภ ก็ไม่ผิดแต่ยุคติธรรม ก็ผู้ที่เขาไม่สมัครทำตาม เขาไป
 บวชด้วยอยากได้บุญจริง ๆ ตามใจเขา เขากลับมาจริงจัง ตาม
 ลัทธิตีเขา ก็ไปขึ้นใจให้เขาทำสิ่งที่เขาถือว่าเปน ขาป เปนโทษ
 ก็ชื่อว่าทำให้ร้อน ออกสมณพราหมณาจารย์ หรือเมื่อไม่เชื่อไม่
 นับถือว่าเป็น สมณพราหมณาจารย์ ก็ชื่อว่าทำให้ร้อนอก มนุษย์
 ไป ไม่ใช่ที่ไม่ควรเลย แต่เจ้านาย บางองค์ไม่ อยากจะแจกเสื้อ
 แจกผ้า แก่คนที่ใช้สอย อยู่ในฤดูที่ควร จะแจกเสื้อแจกผ้า คือ
 ฤดูหนาว เมื่อเห็นคนผู้ชาย สวมเสื้อ ก็คิดว่าไม่หนาวทำไมจึง
 สวมเสื้อ เห็นผู้หญิง ห่มผ้าผืนโต ก็คิดว่าไม่หนาวทำไมจึงห่มผ้า
 หนาผ้าผืนโต คนได้ยินดังนั้น รู้ อธิยาไครย ก็ สทก สที่าน ครั้นคว้าม
 ไป โดยสวมเสื้อมาแต่บ้านในฤดูหนาว จะเข้าน้ำที่นึ่งก็กลัว
 ต้องดำน้ำตีเตียน อย่างนั้น ถอดเสื้อเสียแล้วเข้าเผา ทนหนาว
 อยู่ ผู้หญิงลับหลังที่ นุ่งห่มผ้าหนาผ้าโต ที่เรียกว่าห่มนอน
 ครั้นเวลาจวน จะเจอสัตตงเข้า ต้องเปลื้องผ้าห่มนอนที่ห่มอยู่สิ้น
 ชุกเสียดที่ลับ ตาสนตาตาน แล้วพากัน บ่น ว่าน่าหนาวเผื่อนาน ๆ ต้อง
 ทนหนาวทน ล้ายาก แต่การเท่านั้น ก็ยังมีคน บ่นว่าเป็นเครื่อง ร้อน
 รนไป ก็เมื่อไป กต ชีคน บางพวกให้ต้องจำใจ ประ กอบ กรรม ทำการ
 ที่เขาเห็นว่าเป็น ขาป ลางคนเขาบ่นละเมียด ๆ ว่าตัวเขาเองว่า

เขาคิดว่า เดียวนี้ ถ้าตายไป เห็นจะ ตก นรก เห็น จะไม่ได้ ขึ้น สวรรค์
 ก็ที่ คำว่า เดียว นั้น นั้น เป็น อันแสดง แยก ว่า เขายัง หมายถึง เดียว หน้า อยู่
 เป็น ที่ ให้ รู้ ว่า เขา ไม่ได้ ประพฤติ กุศล เต็ม ตามใจ เขา ต้อง จำใจ
 ทำ กรรม ที่ เขา เห็น ว่า เป็น บาป อยู่ นั้น เพราะ มี ที่ กัด ขวาง การ บ้าย
 เมือง ต่าง ๆ ก็มี สิ่ง ของ มี ช่าง แล ของ มี ราคา ที่ เกิด แต่ แผ่น ดิน
 เมือง นั้น แล ขนบ ธรรมเนียม ราชการ บ้าน เมือง แล คติ อาจารย์ ที่ ถือ
 ศาสนา ใน บ้าน เมือง นั้น ๆ เยื้อง ๆ ยัก ๆ ต่าง ๆ กัน อยู่ หา เหมือน กัน ไม่
 พม่า กับ ไท เป็น ช่า คัด กัน มา นาน พม่า ทำ แค้น แก่ ไท ไบราณ
 ไว้มาก จน ผู้ หลัก ผู้ โห่ใหญ่ แข่ง ชัก สลา บาล สิ่ง ลุก หลาน ว่า อย่า ให้
 เป็น ไมตรี กับ ช่าย พม่า แล ให้ คิด สู้รบ กับ ช่าย พม่า ให้ แข็งแรง
 อย่า ยอม แพ้ ก็ การ ที่ ว่า ให้ สู้รบ แข็ง แรง นั้น ดู ที่ เหมือน จะ วัดถ
 ว่า บุตร หลาน จะ ต้อง นิิน ทา ว่า กลัว พม่า หรือ เชื้อน แซ่ ต่ อราชการ
 เหมือน พระ เจ้า อยู่ หัว ที่ ฝั่ง สิริยา มรินทร์ พระ นาม ดิด แผ่น ดิน คน
 นิิน ทา อยู่ ไม่ รู้ หาย แต่ ที่ ห้าม ไม่ ให้ เป็น ไมตรี กับ พม่า นั้น ก็ โดย
 ที่ อาษาฏ แค้น แก่ พม่า เมื่อ จะ ทำ ตาม คำ ผู้ สั่ง สอน สืบ มา แต่ ไบราณ
 ด้วย การ ชั่ง พม่า นั้น แล ก็ ควร จะ ไป ถือ ไป ทำ ใน การ ที่ ไม่มี โทษ
 ที่ ไม่ ร้อน ฮก ใคร ใน อัน ไซ้ ที่ ก็ พลอย ทั้ย ทิม ของ พม่า ต่าง อย่าง
 เรียก ว่า พลอย พุกาม เขา มา นับ ถือ ทำ ไม ทั้ย ทิม หลัง เบย ทั้ย ทิม
 จร ใน จะ หา มา แต่ เมือง เตก เมือง แซก เมือง ฝรั่ง ก็ ได้ แต่ ว่า ถึง
 พลอย ทั้ย ทิม ใน เมือง ไท ทั้ย ทิม ที่ มา แต่ พม่า ก็มี มา แต่ เมือง เตก
 ก็มี ประ ปรน รคน คละ กัน อยู่ ก็ เมื่อ จะ ใช้ ทั้ย ทิม พม่า ให้ ได้ ก็ อวด

03/04/2565

เขาเสียว่าได้มาแต่เมืองเทศตอก ก็อาจว่าไปได้ให้คนเชื่อได้ คนดูพลอยเป็นก็ไม่มีสักทีคนนั้นก็แต่พระพุทธรูปศิลาขาวได้มาแต่เมืองพม่าตรงๆทีเดียว ถึงแขกถึงฝรั่งถึงมอญเอามา ก็รู้ว่าเอามาแต่เมืองพม่า ฝีมือก็เห็นว่าเป็นฝีมือพม่า ถึงพระแก้วกาเยนก็เหมือนกัน มาแต่พม่าแท้ๆทีเดียว แต่ก่อนไม่มีมาก เพราะไทยกับพม่าไม่ไปมาถึงกัน ได้เดี๋ยวนี้ไปมาถึงกันได้ พระศิลาขาว พระแก้วกาเยน ก็ไหลเข้ามาในเมืองไทยนี้หนึ่งหลายๆองค์ แต่ของถวายก็ไม่ถวายนี้ถวายเดือนทั้ง ออกเกลื่อนไป แต่ก่อนสีซิงพม่าแล้วทำไมจึงตื่นนี้คือพระศิลาขาว พระแก้วกาเยน มาตั้งไว้บนฐานเงินฐานทอง ในหอพระก็มี ในวัดพระศรีรัตนศาสดารามก็มี ในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พระบรมราชวังก็มี สร้างพระวิหาร ยอดตั้งไว้เป็นพระประธานสองชั้นสามชั้นก็มี เอาชั้นบนบุคบกเกรินเป็นพระประธานไว้ในพระอุโบสถก็มี พระแก้วกาเยนทำเป็นพระอาภรณ์ของกันเรือรบฝรั่งก็มี ทำนบารุงน้ำฝนต้นเข้าให้บริบูรณ์ก็มี เมื่อเป็นดังนี้ทำไมจึงไม่วิตก จึงไม่รังเกียจว่าศาสนาจะเป็นศาสนาพม่าไป อาตมกันฆ่าศึกแลกันอย่าทวิแก่บ้านเมือง มาทำด้วยพระพุทธรูปเอามาแต่เมืองพม่า ทำไมจึงไม่กลัวว่าบ้านเมืองจะเป็นของอ้ายพม่าไป ก็พระศิลาขาว พระแก้วกาเยนเหล่านี้ เมื่อจะไม่ยกยศยกศักดิ์ให้ชั้นฐานเงินฐานทองชั้นบุคบกแลมีปราสาท ก็ไม่มีใครร้อนอกร้อนใจ พระพุทธรูปนั้นใจก็ไม่มี เมื่อได้ยศก็ไม่รู้ยินดี เมื่อไม่ได้ยศก็ไม่รู้ยินร้าย ก็เมื่อเอามาเซตชูให้มียศสูงศักดิ์ไป กว่าพระพุทธรูป

ของเหลือของ ทองสัมฤทธิ์ ทองคำ แลเงิน ซึ่งเป็นของโบราณ กิติ ซึ่ง
 เป็นของทำขึ้นในบ้านในเมืองของเรา นี้อีก กิติ ก็จะไม่เป็นที่
 เห็นไปหรือว่า นับถือของพม่ามากไปกว่าของในเมืองไทย
 ส่วนพระสงฆ์เป็นมนุษย์ มีชีวิตจิตวิญญาณ เขาเห็นการวินัย
 บางอย่าง ซึ่งโบราณถือมาในเมืองนี้ว่า ไม่ชอบกับคำที่มีมา
 ในบพ็อรรถกถาฎีกา วินัย จะเป็นที่เกิดบาปเกิดอาบัติไป
 เขาก็ยกย้ายถ่ายเทเสียใหม่ให้ถูกต้อง กับของที่มีในบพ็อ
 รรถกถาฎีกา ซึ่งเป็นพระคัมภีร์ที่มีในเมืองนี้เอง แต่การวางอย่าง
 ไปถูกธรรมเนียมพระสงฆ์ในเมืองพม่าเข้าบ้าง ทำไมจึงพากัน
 ตัดเขียนนิทานรังเกียจรังงอนเขี้ยวเข็ญว่า พระสงฆ์พวกนั้น มีความ
 นิดเป็นหัวประจบคบพม่าแล้ว เทียบชักพาคนทั้งปวงให้ทำตามไป
 โทษนิดเหมือนกับคนเขา ยามนี้มาขายในบ้านในเมือง ก็การ
 ซึ่งขัดเคืองเช่นนั้น เป็นที่ร้อนอกสมณพราหมณาจารย์ไม่ใช่หรือ
 โสสงสุภาสิตเก่าเขาว่าไว้ จำได้แต่ครั้งบทว่า

โทษตัวใหญ่เท่าช้าง	ด้อย
--------------------	------

โทษท่านเท่าเส้นขน	หยิ่งรู้
-------------------	----------

อีกคำหนึ่งว่า โทษตนใหญ่เท่าช้าง บังใจ

โทษท่านเท่าเส้นเขา หากแจ้ง อึ่งมีถึงศาลาในธรรมบทว่า
 สุกตลัล วิชัมมัญญุตลั อัดตโน ปณ ทุทลลั พระพุทธรูปเมืองไหนๆก็ตาม
 เมืองงามดีก็เป็นที่เจริญศรัทธา เป็นที่รักพระพุทธรูปคน พระคิลา
 ขาวพระแก้วกาญจนเมืองพม่า เมื่อเป็นของงามของดีจะ
 ตกแต่งตั้งไว้บนมัสการบูชาก็ควรในใจตาเห็นในที่ม็อคลา โฉนเก่า

03/04/2565

จึงมีท่านที่ไหลไปตามเก่า คิดจะเอาพระศิลาขาวพม่าไปตั้ง
บนบุคบกงไว้บนยอดเบญจาสูง ๕ วา ๒ วา ถึงพระศิลาขาวนั้น
จะงามดีก็แลเห็นได้หรือ? เมื่อแลไม่เห็นแล้ว การที่ทำอย่างนั้น
ก็เป็นอันต้นขอยศ. ตั้งพระศิลาขาวให้เป็นพระปลัดของพระแก้ว
มรกตไปไม่ใช่หรือ? ก็ผู้ซึ่งคิดอย่างนี้เป็นด้วยไหลไปตามความ
คิดเก่าๆ ถึงพระแก้วมรกตเอาไปไว้สูงนัก นักปราชญ์เขาก็
ติเตียนอยู่มาก ว่าของดีๆเอาไปไว้ไกล ตาคมนตฺคนเห็น เป็น
เหมือนเอาไปบรรจุพระเจดีย์เสีย อีกอย่างหนึ่ง พระแก้วมรกต
เป็นของหายาก เอาขึ้นไปไว้สูงอย่างนั้น ถ้าเกิดเพลิงในหลังคา
พระอุโบสถแต่ออสุนีบาต จะเซิญลงในเวลาตกใจก็ยาก ถ้าเอา
ลงไม่ทันพระก็อยู่บนชั้นเครื่องไม้ไฟไหม้ พลัดตกแตกหักเสียหายไป
จะเป็นที่เสียใจแก่มนุษย์ ลึบไปในภายหน้า หลายชั่วโคตร
ชั่วตระกูลที่เดียวมิใช่หรือ? เมื่อเห็นว่าบุคบกงชั้นอยู่บนชั้นสูง
อย่างนั้นงาม เป็นเกียรติยศ จะทำเป็นพระไม้ทาเขี้ยวเคลือบให้
เป็นมันไปตั้งไว้แทน เชิญพระแก้วมรกตมารักษาไว้ในที่ลับๆ
ก็จะได้ อยู่สูงใครจะแลเห็นว่านั่นเองหรืออื่น ก็การที่เขา
ติเตียนด้วยเหตุด้วยผล ช้โทษ ช้คุณตั้งนั้นแล้ว ก็เป็นของที่ได้ยอม
ไว้ในเวลาหนึ่ง แล้วจึงเห็นโทษ เข้าที่เขาขายเสียแล้ว ใคร
กลับเอาการนั้นมาคิดก็เป็นบ้าหลงไป เกียเอาของที่เขาขายเสีย
แล้วมาว่าจะได้ปากกิน ดูเป็นที่รำคานนัก ไม่น่ารักไม่น่าฟังเลย
เพราะใจเขื่อนจึงต้องวิตก กลัวจะรื้อพระเจดีย์กลมๆทำพระเจดีย์
จุมุกมาก แลกลัวจะไปเกลตาปลีพระเจดีย์ให้พอมกรังกริว จน

ไป น้อย หนึ่ง จะเหลือแต่ เหล็ก ช ฟ้าเห็น สวรรค์ อยู่ หรือ อย่าง หนึ่ง
 ต้อง กลัว จะไป ร้อยยอด พระ ปฐุมเจดีย์ เลี้ยว จน กระทั่ง บัดลังก์ แล้ว
 ก่อ บันได ขึ้นไป ๔ ด้าน บน นั้น จะไป สร้าง พระ อุโบสถ เดี่ยว
 สูง ๑๐ วา หลัง คารทรง เห็น สวรรค์ อยู่ ทรง พระ ราช ตำริ ดังนี้
 ผู้ใด ได้ อ่าน เข้า ตรี ตรองดู ให้ รอบ คอบ ว่า ทรง พระ ราช ตำริ ชอบ
 ด้วย เหตุ ผล จริง ๆ หรือ หรือ จะ เป็น แต่ แค้น แคะ ขุด ข้อน หา โทษ
 ใน ความ คิด แดง การ งาน ของ ท่าน ผู้อื่น เพื่อ จะ เอา ไชย ขณะ แต่
 ด้วย โวหาร ก็ ซึ่ง ทรง พระ ราช ตำริ นี้ คือ พระ ราช ทาน อุทาหรณ์
 เยี่ยง อย่าง ใน การ ตำริ คิด ราชการ อย่างไร จะ เป็น โทษ อย่างไร
 จะ เป็น คน ไม่ แต่ เรื่อง เช่น นี้ ถึง เรื่อง อื่น ๆ ก็มี เป็น อัน มาก
 ที่ได้ พึง ก็ พึง เกิน ไป ที่มี โทษ อยู่ จริง ๆ ก็ แล ไม่ เห็น

คำ โคลง

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร

ตุลาคม มาสัน	บรรจบ
เสวยราชสมบัติครบ	ถึ ถ้วน
มีสิบลบห้าสิบ	วันที่ หนึ่ง น้า
มีสิบลห้าพรรษาถ้วน	เลิกร้าย วาย เข็ญ
อยู่เย็นเป็นสุขเกษม	ทุก คน
เพื่อพระเดชภาวดี	ปกเกล้า
ลือสุขทั่วสากล	เกษม สยามเฮย
แม่พระคุณครอบเกล้า	ไพร่ฟ้า ประชาไท

03/04/2565

สิ่งใด ซึ่ง ยาจ ให้	ผล ดี
ขอ ชું เกิด ยมี	ว่าง ว่าง
ใน พระ บัน ปรกติ	พิภพ สยาม เษย
ยื่น พระยศ ยั่ง อ่าง	ควบ พัดิน สูญ

รายงาน

ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ถึงวันที่ ๒๗ กันยายน ร.ศ. ๑๑๓ ในระหว่าง
๗ วันนี้ สมาชิกได้มา ยัง หอพระ สมุด ๖๖ จำนวน ได้ส่ง
ชื่อ ๕๗ ครั้ง แล หนังสือที่ได้ให้ ยมี ๔๖ ครั้ง ได้ส่งเงิน ค่าเกม
๕ ท่าน เปนเงิน ๖๓ บาทถ้วน

แจ้งความ บัดการ ยมี หนังสือ

ด้วย ธรรมเนียม หอพระ สมุด โกลี จะ ถึง กำหนดเปลี่ยนแปลง กรรม สัมป
ทิกใหม่ เคยได้ มีเวลา บัดการ ยมี หนังสือ ต่าง ๆ แล เรียก หนังสือ
ทั้ง ปวง ที่ สมาชิก ยมี ไป แล้วให้ รีบ นำ กลับ มาส่ง โดย เร็ว เพื่อ จะ ได้
ตรวจ หนังสือ เหล่า นั้น ส่ง แก่ กรรม สัม ปาทิก หน้า ต่อ ไป

เพราะ ฉนั้น เจ้า พนักงาน ขอ บัดการ ยมี หนังสือ ตั้งแต่วันที่ ๕
ตุลาคม จนถึงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๓ รวมเป็นเวลาที่ บัดเพียง
๑๕ วัน แล ขอ ตัก เต็ม สมาชิก ที่ได้ ยมี หนังสือ ไป แล้ว ก็นั้น วัน บัดนี้
โปรด นำ หนังสือ เหล่า นั้น มาส่ง ให้ทัน ใน ภายใน วันที่ ๑๐ ตุลาคม
นี้ จง ได้ ๐๓/๐๔/๒๕๖๕ เพื่อ เจ้า พนักงาน จะ ได้ รีบ ตรวจ บัญชี ส่ง แก่ กรรม สัม ปาทิก
หน้า ให้ทัน ตาม เวลา กำหนด เปลี่ยน กรรม สัม ปาทิก ใหม่